

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA UZLAŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nurdan ŞAHİN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN

Kırıkkale - 2014

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

TÜRK CEZA HUKUKUNDA UZLAŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nurdan ŞAHİN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN

Kırıkkale - 2014

ONAY

104234002004 numaralı Nurdan ŞAHİN tarafından hazırlanan "Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma" başlıklı bu çalışma, 30/05/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Hukuk Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ali Rıza ÇOBAN (Başkan)

Doç. Dr. Mustafa ÖZEN

Yrd. Doç. Dr. İştar CENGİZ

Kişisel Kabul Sayfası

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih: ...30.05.2014.....

Adı Soyadı: Nurdan ŞAHİN

İmza:.....

ÖNSÖZ

5237 sayılı TCK'da ve 5271 sayılı CMK'da yeni düzenlenen uzlaşma kurumu uygulamada etkin bir şekilde uygulanamamıştır. Uygulayıcılar ve taraflar tarafından ne olduğu bilinmeyen ve anlaşılamayan uzlaşma uygulaması yeterince sağlanamamıştır. Çalışmamızda, mukayeseli hukukta uzlaşmayı etkin ve yerleşik olarak uygulayan ülkeler ve uygulamaları karşılaştırılmalı anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda, Hukukumuzdaki eksiklikleri gidermek, uzlaşmanın uygulanmasını sağlamak için düşüncelerimizi açıklamak suretiyle katkıda bulunulmaya çalışılmıştır. Uzlaşma kurumunun yeni bir kurum olması dolayısıyla uygulamadaki sorunların tam olarak belirlenmesinin zor olduğu görülmektedir. Uzlaşma kurumunu uygulanmasındaki yasal engeller 5560 sayılı kanun ile büyük ölçüde giderilmiştir ancak uygulanması henüz istenilen ölçüde yaygınlaştırılamamıştır.

Uzlaşma, basit uyuşmazlıkların anlaşma mahkemeye intikal etmeden çözümlenerek yerel mahkemelerin ve yüksek yargının iş yükünü önemli ölçüde hafifletecektir. Yargının iş yükünü azaltmak, yargılamayı hızlandırmak, yargılama masrafını azaltmak ve adil yargılama ilkelerine uygun yargılama yapabilmek için mahkemelere alternatif çözümlerin uygulamasını hukukumuza yerleştirmek önemli bir gerekliliktir.

Bu çalışmayı hazırlarken, bilimsel yayınlar, kanun, yönetmelik ve yargı kararlarından yararlanılmıştır. Bu tezin hazırlanmasında kitap, makale ve diğer bilimsel yayınlarıyla katkıda bulunan tüm hukukçulara ve tez danışmanım Ali Rıza Çoban'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ŞAHİN, Nurdan. TÜRK CEZA HUKUKUNDA UZLAŞMA, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2014.

Ülkemizde yargının en önemli sorununun iş yükü olduğunu gören yasa koyucu, modern ceza hukuku anlayışı sonucu, bazı basit uyuşmazlıkların mahkemeye gelmeden tarafların anlaşması yolu ile çözülmesini sağlayacak kurumların tesisini gerekli görmüştür. Bu anlayış çerçevesinde, bozulan toplumsal barışın tarafların anlaşması ile yeniden sağlanmasını amaçlanmıştır. Uyuşmazlıkların çözümünün uzun zaman alması, yargılamanın masraflı oluşu ve yargının iş yükü gelişmiş ülkelerin hukuklarında alternatif çözüm yollarının kabul edilmesine sebep olmuştur. Mukayeseli hukukta yıllardır uygulanmakta olan uzlaşma kurumu, yakın zamanda bizim de ceza yasalarımıza girmiştir.

TCK ve CMK’da düzenlenen uzlaşma kurumu temelde; şikayete bağlı suçlarda fail ve mağdurun uzlaşması ile uyuşmazlığın sona erdirilmesi esasına dayanmaktadır. Uzlaşma, tarafların uzlaştırmacı aracılığıyla bir araya getirilerek, suç sonrası oluşan zararın fail tarafından giderilmesiyle uyuşmazlığın, soruşturma aşamasında takipsizlik, kovuşturma aşamasında davanın düşmesiyle son bulmasıdır. Uzlaşma kurumunun özü bu şekilde olmakla birlikte, kurumun uygulamasında birçok hukuki problem ortaya çıkmaktadır. Anglosakson ve kıta Avrupa’sı hukuklarında uzun zamandır etkin bir şekilde uygulanan uzlaşma kurumu, ceza hukukumuzda çok yeni bir kurumdur. Bu açıdan uzlaşmanın uygulanmasında sorunların bulunması doğal bir durumdur. Yaptığımız bu çalışmada amacımız, uzlaşma kurumunun hukukumuzda başarılı, etkin ve adil yargılama hakkına uygun bir şekilde uygulanabilmesi için karşılaşılabilecek sorunları tartışarak düşüncelerimizi açıklamak suretiyle katkıda bulunmaya çalışmaktır.

Uzlaşma, hukukumuzda yeni bir kurum olması ve kişiler tarafından fazla bilinmemesi nedeniyle uygulanması tam anlamıyla sağlanamamıştır. Çalışmamızda, uzlaşmanın uygulanması hukuklarında yerleşmiş olan ülkelerin mevzuat ve

uygulamalarından bahsedilerek konu açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra bizim hukukumuzdaki durum anlatılarak, uygulamadaki eksikliklere ışık tutulmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak ise, uzlaşmanın sadece yasalarda yer almasının bu kurumun etkinliğini sağlamaya yetmeyeceği görülmüştür. Uzlaşmanın uygulanmasının artırılabilmesi için, yardımcı bazı kurumların kabul edilmesi gerektiği, tarafların ve uygulayıcıların eğitilmeleri gerektiği bunun yanında uzlaşmanın ne olduğu ve sonuçlarının anlatılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ülkemizdeki yargılama makamlarının ağır iş yükü, yargılama masrafı, makul sürede yargılama yapılması ve mağdurun suç sonrası oluşan zararını giderme düşüncesi yargıya alternatif çözümlerinin uygulanmasının bir gereklilik olduğunu bize göstermiştir.

Anahtar Sözcükler

1. Alternatif Çözüm
2. Türk Ceza Hukuku
3. Uyuşmazlık
4. Uzlaşma
5. Yargı

ABSTRACT

ŞAHİN, Nurdan. Reconciliation in Turkish Criminal Law, Master Thesis, Kırıkkale, 2014.

The legislator who sees the most important problem in our country's judiciary is workload, as a result of modern understanding of the criminal law, found it necessary to plant the institutions before some simple disputes will be resolved by agreement of the parties. In this understanding, with the agreement of the parties is intended to re-provision deteriorating social peace. The solution of disputes take a long time, the cost efficiency of the trial and workload of the judiciary has led to the adoption of alternative solutions in developed countries. Compromise corporation which has been practiced for many years in Comparison law has entered into our penalty laws.

Compromise corporation, coordinated in Turkish Penalty Code and Criminal Procedure Law, is basically based on the compromise the offender and the victim and end of the dispute. Compromise is ending of the dispute with brought together parties by mediators, eliminated the loss of a crime by offender, not to pursue the investigation stage, the fall of the law in prosecution phase. With the essence of the Compromise corporation is like this, in many applications of the institution arise legal problems. In Anglo-Saxon and continental European law, the compromise corporation has applied effectively for a long time, but in our criminal jurisprudence is a very new institution. Problems in implementing is a natural state of compromise in this respect. Our aim in this study is to try to explain our thoughts to contribute by discussing the problems encountered for implement compromise corporation with successful, effective and appropriate to fair trial right.

The implementation of the compromise corporation literally could not be practised due to the new institution in our jurisprudence and unknown by people. In our study, compromise corporation is tried to explain with the countries which settled the implementation of compromise corporation in their law and applications. After

than explaining situation in our law, tried to shed some light on the deficiencies in the application. As a result, the compromise which is only take part in the law is not enough to ensure the effectiveness of this institution. In order to increase the implementation of the compromise corporation, some institutions should be accept, parties and practitioners should be trained, besides compromise should be told what is and the results of it. Heavy workload of judicial authorities in our country, trial costs, to trial within a reasonable time and the idea of victim's loss after removal of crime has shown us that implementation of alternative solutions in the judiciary is a requirement.

Key Words

1. Alternative Resolution
2. Criminal Law
3. Dispute
4. Reconciliation
5. Judgment

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UZLAŞMA KAVRAMI VE HUKUKSAL NİTELİK

I. KAVRAM VE HUKUKSAL NİTELİK.....	6
A. Kavram	6
B. Hukuki Nitelik	8
II. TARİHSEL GELİŞİM VE ULUSLARARASI BELGELERDE	
UZLAŞMA KURUMU.....	9
III. BENZER KURUMLAR.....	17
A. Arbuluculuk	17
B. Tahkim	19
C. Sulh.....	20
D. Önödeme.....	21
E. Etkin Pişmanlık.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

UZLAŞMA KURUMUNUN GETİRİLİŞ NEDENLERİ, AMACI, MUKAYESELİ HUKUKTA UZLAŞMA VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU İLKELERİ

I. UZLAŞMA KURUMUNUN GETİRİLİŞ NEDENLERİ VE AMACI.....	23
A. Onarıcı Adalet Anlayışı.....	23
B. Mahkemelerin Ağır İş Yüğü.....	24
C. Mağduru Koruma Düşüncesi.....	26

D. Suçun İspatındaki Güçlükler	27
E. Zaman ve Masraflardan Tasarruf	28
F. Özgürlüğü Bağlayıcı Cezalara Alternatif Oluşturması	29
II. MUKAYESELİ HUKUKTA UZLAŞMA.....	30
A. Amerikan Hukukunda	30
B. İngiliz Hukukunda	32
C. Fransız Hukukunda	34
D. İtalyan Hukukunda	38
E. Alman Hukukunda	39
F. İspanyol Hukukunda	43
III. CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU İLKELERİ VE UZLAŞMA.....	44
A. Adil Yargılanma Hakkı ve Uzlaşma.....	44
B. Hak Arama Hürriyeti ve Uzlaşma	46
C. Masumiyet Karinesi ve Uzlaşma	47
D. Adalet ilkesi ve Uzlaşma	48
E. Aleniyet İlkesi ve Uzlaşma	49
F. Eşitlik İlkesi ve Uzlaşma.....	50
G. Bağımsız, Tarafsız Hakim İlkesi ve Uzlaşma	52
H. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve Uzlaşma	53
I. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi ve Uzlaşma	55
J. Re'sen Araştırma İlkesi ve Uzlaşma.....	56
K. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi ve Uzlaşma	57
L. Yüz Yüzelik, Sözlülük İlkeleri ve Uzlaşma.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA MEVZUATINDA UZLAŞMA

I. TÜRK CEZA MUHAKEMESİ VE DİĞER KANUNUNLARDAKİ DÜZENLEME	59
II. UZLAŞMANIN KOŞULLARI	61
A. Suçun Uzlaşma Kapsamında Bulunması.....	62
1. Uzlaşma kapsamına giren suçlar	62

a. Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Bağlı Suçlar.....	62
b. Özel Kanunlarda Düzenlenen Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Tabi Suçlar	65
c. Şikayete Bağlı Olup Olmadığına Bakılmaksızın Uzlaşma Kapsamında Olduğu Belirtilen Suçlar	66
aa. Kasten Yaralama Suçu.....	66
bb. Taksirle Yaralama Suçu	67
cc. Konut Dokunulmazlığının İhlali Suçu.....	68
dd. Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması Suçu	68
ee. Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması.....	69
2. Uzlaşmaya Tabi Olmayan Suçlar	69
a. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar	70
b. Etkin Pişmanlık Hükümlerine Yer Verilen Suçlar.....	70
c. Uzlaşmaya Tabi Olan Bir Suçun Uzlaşmaya Tabi Olmayan Bir Suçla Birlikte İşlenmiş Olması	72
3. Suçun Uzlaşmaya Tabi Olmasının Sonuçları	72
B. Muhakeme ve Cezalandırma Şartının Bulunması	73
1. Ceza Muhakemesi Şartını Gerçekleşmesi	73
2. Failin Cezalandırılma Yeteneğinin Varlığı.....	74
C. Mağdurun Gerçek Veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması	76
D. Şikayete Tabi Suçlar Bakımından Şikâyet Koşulu.....	77
1. Şikâyet Hakkı ve Yetkisi	77
a. Küçükle Kanuni Temsilcinin Menfaatinin Çatışması	78
2. Şikâyet Hakkının Kullanılış Biçimi.....	79
3. Şikâyetten Feragat ve Vazgeçme.....	79
E. Uzlaşmanın Yetkili Kimse Tarafından Yapılması	80
1. Uzlaşma Hakkı ve Yetkisi	80
a. Genel Olarak	80
b. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Küçük Olması Halinde.....	81
c. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Reşit Olması Halinde	82

d. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Ölmesi Halinde	82
F. Zararın Giderilmesi Bakımından Anlaşmaya Varılması.....	83
G. Uzlaşmanın Hâkim veya Cumhuriyet Savcısı Tarafından Tespit Edilmesi	85
H. Zararın Uzlaşmaya Uygun Olarak Giderilmesi	86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UZLAŞMA YÖNTEMİ

I. SORUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞMA	88
A. Uzlaşma Teklifi	88
1. Uzlaşma Teklifinin Usul ve Esasları	88
2. Küçüklere ve Kısıtlılara Uzlaşma Teklifi	89
3. Cumhuriyet Savcısının Uzlaşma Teklifi.....	89
4. Teklifin Tebligat veya İstinabe Yoluyla Yapılması.....	90
5. Kolluğun Uzlaşma Teklifi	91
6. Uzlaşma Teklifinde Karar Verilmesi.....	91
B. Cumhuriyet Savcısının Uzlaştırmayı Gerçekleştirmesi.....	92
C. Uzlaştırmacı Vasıtasıyla Uzlaşma	94
1. Uzlaştırmacının Atanması	94
a. Uzlaştırmacı Olabilecek Kimseler	94
b. Uzlaştırmacının Görevi.....	96
2. Uzlaştırmacının Göreve Başlaması ve Müzakereleri Yürütmesi.....	97
3. Müzakerelerin Uzlaşmayla Sonuçlanması.....	98
4. Müzakerelerde Uzlaşmanın Sağlanamaması	99
D. Uzlaştırma Süresi.....	100
E. Uzlaştırmacının Rapor Sunması	100
F. Zamanaşımı	101
G. Soruşturma Aşamasında Uzlaşmanın Sonuçları.....	101
II. KOVUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞMA	103
A. Uzlaştırma Usulü	103
1. Uzlaştırmacının Hâkim Tarafından Yapılması.....	103
2. Tarafların Uzlaşarak Mahkemeye Başvurmaları	105

B. İddianamenin İadesi Nedeni Olarak Uzlaştırma.....	106
C. Mahkemede Uzlaştırmaya Başvurulabilecek Haller	107
1. Suçun Uzlaşmaya Tabi Olduğunun Mahkemede Anlaşılması	107
a. Suçun Nitelik Değişirmesi Nedeniyle Uzlaştırma Uygulanması	107
b. Suçun Uzlaşmaya Tâbi Olduğunun İlk Kez Kovuşturma Evresinde Anlaşılması.....	107
c. Soruşturma Evresinde Taraflara Ulaşılamadığı İçin Uzlaştırma Teklifini Yapılamamış Olması.....	108
3. Dava Açıldıktan Sonra Kanun Değişikliği Nedeniyle Suçun Uzlaşma Kapsamına Girmesi.....	108
4. Kovuşturma Aşamasında Uzlaşmanın Sonuçları.....	109
a. Uzlaşmanın Gerçekleşmesi.....	109
b. Uzlaşmanın Gerçekleşmemesi	109
III. KANUN YOLU MUHAKEMESİNDE UZLAŞMA.....	110
IV. UZLAŞMANIN SONUÇLARI.....	112
A. Uzlaşmanın Olumlu Sonuçlanması	112
1. Soruşturma ve Kovuşturmanın Sona Ermesi	112
2. Şahsi Hak Alacağıının Sona Ermesi	112
3. Zamanaşımı.....	113
4. Güvenlik Tedbirleri	113
5. Kanun Yolları	114
B. Uzlaşmanın Olumsuz Sonuçlanması	114
1. Soruşturma Ve Kovuşturmaya Devam Edilmesi	114
2. Bilgi Ve Belgelerin Aleyhe Kullanılmaması	115
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA	126

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
C.savcısı	: Cumhuriyet savcısı
CMK	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra İflas Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu

GİRİŞ

Toplumlardaki sosyal barışın sağlanması hukuk kurallarıyla olmaktadır. İnsanın toplum halinde yaşamasının sonucu olarak, insanlar arasında çatışmanın, anlaşmazlıkların, uyuşmazlıkların olması doğal bir durumdur. Toplumda bozulan düzenin yeniden sağlanabilmesi, toplumsal kuralların ve bunların en başında hukuksal kuralların insanlar tarafından riayet edilmesiyle mümkündür. Toplumdaki düzeni sağlayan kuralların başında gelen hukuk kuralları ve hayati önem taşıyan ceza hukuku kuralları, bozulan toplumsal barışın sağlanmasında büyük öneme sahiptir. Ceza hukuku kuralları, diğer hukuk kurallarından farklı olarak suç sonucu bozulan toplumsal barışı sağlamak amacıyla kişiler üzerinde uygulanan cezalar nedeniyle ağır sonuçlar doğurmaktadır. Kişiler üzerindeki bu hayati etkileri dikkate alındığında ceza sistemleri ve ceza hukuku kuralları üzerinde hassasiyetle durulmalıdır. Ceza hukuku kuralları, insan haklarına uygun, toplumdaki gelişmelere ve gereksinimlere de cevap verecek şekilde düzenlenmelidir.

İnsanlığın uygarlaşma tarihine baktığımızda ilk çağlarda kısasa kısas anlayışı uygulanıyordu ve suç işleyenlere en ağır cezaların öngörüldüğü bir anlayış mevcuttu. Suçlulara insan hakları ve insanlıkla bağdaşmayan cezalar uygulanmaktaydı. Adaletin amacının sadece cezalandırmak olduğu klasik ceza anlayışı 18 yy da terk edilerek yerine mağduru da düşünen, tarafları barıştırma, uzlaştırma amacı taşıyan “onarıcı adalet anlayışı” benimsenmeye başlandı. Devletlerin olduğu dönemlerde mağdur korunması gerekirken mağdur unutulmuş devlet kendisinin ceza yargılamasının birincil sujesi yapmıştır¹. Ancak 19 yy dan itibaren artık mağdurun tatmin edilmesi gerektiği, suçlunun sadece cezalandırılması değil topluma yeniden kazandırılması gerektiği düşünceleriyle daha insancıl ve bireyi, insanı koruyan ceza sistemleri kabul edilmeye başlamıştır. Onarıcı adalet anlayışıyla adalet yerine getirilirken hem sanığın haklarının hem de mağdurun haklarının korunması amaçlanmıştır. Sanığın devlet tarafından verilen cezayı çekmesi mağdurun zararını etkilememesi nedeniyle onarıcı adalet anlayışında, sanık mağdurun zararını gidererek

---

¹ AKINCI SOKULLU, Fusun; Viktimoloji, Beta, İstanbul, Mart, 1999, s.20.

hem mağdurun tatmin edilmesini sağlayacak hem de kendisi de ceza almanın ağır sonuçlarından kurtulacaktır. Mağduru koruma onun suç nedeniyle oluşan mağduriyetini giderme anlayışının sonucu olarak mağdurun yargılama sürecine katılması, sanık tarafından zararının giderilmesi amaçlanmıştır.

Hukukun amacı, kişilerin hukuki davranışlarını değerlendirmek ve toplumsal barışı sağlamak için bağımsız mahkemeler eliyle yargılama yapılarak adalete ulaşmayı sağlamaktır. Adaleti sağlamaya çalışan mahkemelerin iş yüklerinin çok ağır olduğu ve davaların uzun sürdüğü açık bir şekilde görülmektedir. Adaleti sağlamak önemli olduğu kadar adaleti zamanında sağlamak da önemlidir. Başta adaletteki bu gecikme olmak üzere daha birçok sebeple, ceza hukuku sistemlerini, suç işleyenleri cezalandırma dışında farklı çözüm yollarına sevk etmektedir. ‘‘Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri’’ olarak adlandırılan bu yöntemler özel hukuk alanında kullanılmakla birlikte son yıllarda kamu hukuku alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Alternatif uyuşmazlık çözümü tarafsız bir üçüncü kişinin, mevcut bir uyuşmazlığın çözümü konusunda taraflara yardımcı olmak ve katkıda bulunmak amacıyla katıldığı, uyuşmazlıkların çözümü için görev yapan devlet mahkemelerince yürütülen dava yolunun yanında seçimlik bir yoldur. Uzlaşma da bu çözüm yöntemlerinden birisidir. Uyuşmazlığı çözüme mahkeme dışı alternatif bir yöntem olan uzlaşma yöntemi ile suçtan zarar gören ile suç işleyen kişi karşı karşıya getirilmekte mağdurun zararının, suç işleyen kişi tarafından giderilmesiyle tatmini sağlanmaktadır. Bu yöntem mağduru korumaya ve suç sonrası mağdurun oluşan zararını telafi etmeye çalışmaktadır. Klasik ceza anlayışında sanık haklarına önem verilerek neredeyse mağdur unutulmuştur. Uzun süren yargılamalar sonucunda suç nedeniyle mağdur olan kişi mahkemeye gelerek, yargılama sürecine katılarak daha da mağdur konuma gelmiştir. İşte mağdurun zararını giderme anlayışı onarıcı adalet anlayışının çıkış noktası olmuştur. Tarafları bu şekilde bir araya getirerek uzlaştırmakla aynı zamanda mahkeme dışı yolla çözüm sağlanarak mahkemelerin de iş yükünün azaltılması hedeflenmiştir. Suç işleyen için ise, ceza almak ve cezaların sonuçlarından tazmin suretiyle kurtulma yolunu açmıştır. Suç işleyeninin suçtan zarar görenin zararı tazmini mali nitelikte olabileceği gibi, ondan özür dilemek ya da

topluma yararlı bir işte çalıştırmak şeklinde de olabilir. Bu şekilde sanığın yeniden topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. İşte uzlaşma kurumunun ceza yargılamasına, bireylere ve topluma sağlayacağı bu faydalar nedeniyle uzlaşma Anglo-Sakson ve kıta Avrupa'sı hukukunda geniş uygulama alanı bulmuştur.

Adaleti yerine getirirken, mağdur ve sanığı aynı anda korumayı amaçlayan onarıcı adalet anlayışı, uygar toplumlarda devletlerin ceza politikalarında bu yeni anlayışı benimsemelerini, ceza kanunlarını bu anlayış doğrultusunda şekillendirmelerini sağlamıştır. Toplumda meydana gelen bu uyuşmazlıkları gidermek için ülkeler hukuk sistemlerinde alternatif çözüm yollarını dahil etmektedirler. Klasik yargılamalardaki uzun soruşturma ve kovuşturma süreci, yargılamanın uzun ve masraflı olması, sanığın yargılama sonunda ceza alması, mağdurun zararının tatmin edilememesi hatta mağdurun uzun yargılama sürecinde defalarca kez mahkemeye gelerek mağduriyetinin artmasına sebep olması gibi olumsuz olgular nedeniyle uygar toplumlar yargılama sistemi anlayışını değiştirerek alternatif çözüm yollarını hukuklarında uygulama ihtiyacı duymuşlardır.

Mağdura karşı gösterilen duyarlılığın artması ve adalet politikalarının değişmesi sonucu özellikle XXI. yyda dünyada uzlaşma müessesesi ortaya çıkmıştır. Adaletin gerçekleşmesinde uzlaşmayı yardımcı kabul eden yeni ceza sistemi, fail tarafından, suçtan ortaya çıkan zararının giderilmesi suretiyle barışın tesisini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sisteme göre, suça karşı salt ceza yaptırımını yeterli değildir. Zararın giderilmesi ile birlikte fail ile mağdur arasında ve dolayısıyla toplum arasında sağlanacak barış, adaletin temel amacını oluşturmaktadır. Fail suçtan ötürü duyduğu pişmanlığı mağdurun zararını karşılayarak göstermekle ceza hukukunun genel önleme amacı ile birlikte özel önleme amacı da sağlanmış olacaktır. Müessese aslında Anglo-Sakson hukukunun bir ürünü olmakla birlikte

1980'li yılların ortalarında kıta Avrupa'sı Hukukunda da benimsenmiş ve Avrupa Konseyince alınmış bazı tavsiye kararlarında da kendisini göstermiştir.²

Uzlaşma yöntemi, ülkemizde 4.12.2004 tarihinde kabul edilen, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu'nun 253- 255. maddeleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8 maddesi ile ceza hukukumuzda girmiştir.³ Ceza hukukumuzda uzlaşma, şikayete tabi olan suçlarda, asıl olarak soruşturma aşamasında istisnai olarak da kovuşturma aşamasında fail ile mağdur arasındaki uyuşmazlığın anlaşma yoluyla sonlandırılmasına dayanmaktadır. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının teklifi ile başlayacak uzlaşma usulü tarafların anlaşması ve zararın giderilmesi halinde, kamu davası açılmasına yer olmadığı kararı ile sona erecektir. Kovuşturma aşamasında uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda ise davanın düşmesi söz konusu olacaktır.

Uzlaştırma kurumu, geleneksel ceza muhakemesini tamamlayan, esnek ve sorun çözücü alternatif bir seçenektir. Uzlaşma ile, tarafsız bir uzlaşmacı tarafından sanık ve mağdur bir araya getirilmekte, mağdurun zararı sanık tarafından giderilmekte ve uyuşmazlık çözüm ile sona erdirilmektedir. Uzlaşma kurumu, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yargılama sürecini, mücadelecı, yıpratıcı ve cezalandırıcı bir süreçten, işbirliğine dayalı bir süreç dönüşürmesi açısından da isabetlidir. Yargılamanın hızlandırılması, mahkemelere gelen iş yükünün azaltılması, yargılama maliyetlerinin düşürülmesi, mağdur ve suçtan zarar görenin zararlarının zamanında karşılanması, şüpheli veya sanığın daha ağır cezalardan kurtulması ve sosyal barışın sağlanması açısından uzlaşma kurumunun hukukumuzda girmesi yerindedir. Uygulamada uzlaşma kurumu henüz yeterince işletilememektedir. Bunun asıl sebebi, uzlaşmanın uygulamada yeterince bilinmemesi, uygulayıcıların iş yoğunluğunun fazla olması ve eğitim eksikliğidir.

Mağdurun korunması gibi ideal bir amaca hizmet etmesi beklenen uzlaşma kurumu, bir yandan da faydacı bir anlayışla adliyenin ağır iş yükünü azaltması

---

² İPEK, Ali İhsan; PARLAK, Engin; İçtihatlarla Türk Hukukunda Uzlaşma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s.11.

³ İPEK-PARLAK; a.g.e, s.45.

beklentisiyle, pek çok Avrupa Ülkesinin hukuk düzeninde yerini almış durumdadır. Bunların başında, Almanya, İtalya, Fransa, Belçika, İngiltere, Avusturya, Norveç, Finlandiya gelmektedir. Uzlaşmanın, ceza adaleti anlayışında yeni bir yaklaşım getirmesi nedeniyle ceza ve ceza usul hukukunun temel ilkeleri bakımından tartışılması gerekmektedir. Uzlaşma kurumunun etkin şekilde uygulayan ülkelerden örnekler ile mukayeseli hukuka değinilecektir. Uzlaşmanın hukukumuzda girişi, uygulanması, yöntemi ve sonuçları anlatılmaya çalışılacaktır.

Tüm bu konuları ele aldığımız çalışmamızın, birinci bölümünde; uzlaşmanın tanımı, hukuki niteliği, tarihsel gelişimi, uluslararası belgelerdeki yeri ve benzer kurumlarla farkları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde; uzlaşma kurumunun getiriliş nedenleri, amacı, mukayeseli hukukta uzlaşma ve ceza muhakemesi hukuku ilkeleri anlatılmıştır. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde; Türk Ceza Hukuku'nda uzlaşma, uzlaşma yöntemi ve uzlaşmanın sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışmamızda uzlaşma kurumunun ne olduğu, hukukun temel ilkeleri, mukayeseli hukuktaki durum ve uzlaşma kurumunun Türk Ceza Adaleti sistemindeki yeri, uygulanma usulü, faydaları ve sakıncaları ile birlikte anlatılmaya çalışılacak, bu bağlamda uzlaşma yönteminin hukukumuzda işlevselliği tartışılacak, mevcut düzenlemenin eksik ve hatalı yönleri saptanarak bunların giderilmesi yönündeki önerilere yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

UZLAŞMA KAVRAMI VE HUKUKSAL NİTELİK

I. KAVRAM VE HUKUKSAL NİTELİK

A. Kavram

Uzlaşma kelime anlamı olarak ‘‘uyuşma, barışma’’ anlamına gelmektedir. Barışmanın diğ er anlamı da sulh olmak demektir⁴. Uzlaşma sözcüğü Latince bir araya gelme anlamına gelen conciliation sözcüğünden türemiştir⁵. Uzlaşma kelime anlamı itibariyle, kişiler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların, düşünce ve çıkar ayrılıklarının barış içinde çözümlenerek, karşılıklı ö dünlerle uyuşmak, anlaşmak anlamına gelir⁶. Uzlaşma aynı zamanda anlaşma, uyuşma, pazarlık anlamına da gelmektedir. 5271 Sayılı CMK’da uzlaşmanın tanımına yer verilmemiştir ancak 26. 7. 2007 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğ in 4. maddesinde uzlaşma, uzlaştırma ve uzlaştırmacı kavramlarının tanımına yer verilmiştir. Yönetmeliğ in 4/1-b maddesine göre uzlaşma; uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin kanun veya yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaşma süreci sonunda anlaşdırılmış veya uzlaşmış olmalarını ifade eder.

Arabuluculuk teriminin uzlaşma ile aynı anlamda kullanıldığı da görülmektedir⁷. Uzlaşmada, bağımsız ve tarafsız bir arabulucu önünde suçtan doğ an zararın giderilmesi ile fail ve suçtan zarar görenin anlaşdırılması ile soruşturmanın ve kovuşturmanın sona erdirilmesi sağlanmaktadır. Arabuluculuk kurumunda ise, arabulucu bağımsız ve tarafsız olmanın yanında uyuşmazlığın çözümü için daha aktif

⁴ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, İstanbul, C.II, s. 1528.

⁵ ÖZBEK, Mustafa; Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Ankara 2004, S.3, s. 105.

⁶ YILMAZ, Ejder; Hukuk Sözlüğü 5. Baskı, Ankara 1996, s.846.

⁷ ÖZBEK, Mustafa; Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, AÜHFD, Ankara 2005, Sayı 3, s.289.

yer almakta ve uyuşmazlığın çözümü için alternatifler sunabilmektedir. Bu anlamda arabuluculuğun, özel hukuk uyuşmazlıklarında, uzlaşmanın ise kamu hukuku uyuşmazlıklarında uygulanması doğru olacaktır⁸.

Uzlaştırma kurumu özünde, suçtan doğan zararın giderilmesi sonucu fail ile mağdurun anlaşmaları veya bağımsız bir arabulucu tarafından anlaşdırılmaları halinde ceza soruşturması ve kovuşturmasının sona erdirilmesini ifade etmektedir. Uzlaşma kavramına genel olarak baktığımızda, yargılamanın konu uyuşmazlığın yargılamadaki tarafların bir araya gelerek işbirliği yapmak suretiyle belirli bir sonuca ulaşmalarını ifade etmektedir⁹. Ceza hukukunda ise, cezai bir uyuşmazlığın, mahkeme dışında, fakat adil ve mağdurun zararının giderilmesini sağlayacak bir biçimde halledilmesi anlamına gelmektedir¹⁰. Son olarak uzlaşma; suç işleyen fail ile suçtan zarar gören mağdurun, tarafsız bir uzlaştırmacı, arabulucu önünde karşılıklı ödümler vererek, mağdurun suçtan dolayı uğramış olduğu zararın fail tarafından giderilerek failin ceza alması engellenerek uyuşmazlığın bu şekilde sona erdirilmesi anlamına gelmektedir.

Aslında geniş anlamda, uzlaşma bezeri kurumların hukukumuzda var olduğunu görmekteyiz. Önödeme, hakimın ceza kararnamesi, idari ceza kararnamesi, etkin pişmanlık, hatta şikayete bağlı suçlar ve şahsi dava yolunun da bir tür uzlaşma olduğu görülmektedir. Ancak dar anlamda uzlaşma kurumu 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253-255. maddeleri arasında düzenlenerek yakın zamanda hukukumuzda girmiştir. Bu çalışmada ceza hukukumuzda yeni getirilen ve uygulamada birçok sorunla karşılaşılan dar anlamda uzlaşma kurumunun incelemesi yapılmaya çalışılacaktır.

---

⁸ KAYMAZ, Seydi; GÖKCAN, Hasan Tahsin; Uzlaşma ve Önödeme, Ankara 2007, s.48.

⁹ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.47.

¹⁰YENİSEY, Feridun; Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul 2005, s.247.

B. Hukuki Nitelik

Uzlaşma kurumu hukukumuzda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Özel Yargılama Usulleri başlıklı ikinci kısmında Uzlaşma ve Müsadere başlığı altında yer almaktadır. Uzlaşma kurumu, 5560 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8 maddesinde yürürlükten kaldırılmasından sonra CMK bünyesinde kalmıştır.

Uzlaşma kurumu dar anlamda uyuşmazlıkların mahkemeler dışında çözümünü sağlayan alternatif bir çözüm yoludur. Alternatif uyuşmazlık yöntemleri günümüzde medeni hukuk ve idare hukuku alanında daha çok başvurulan araçlardır. Bu nedenle uzlaşma müessesesinin ceza hukukuna özel hukuktan yansıdığı da savunulmaktadır¹¹. Uzlaşma uyuşmazlığın tarafları arasında karşılıklı anlaşmaları sonucu failin üstüne düşen edimi yerine getirmeyi taahhüt ettiği özel hukuk anlamında bir sözleşme olduğu söylenmektedir¹². Ancak baktığımızda uzlaşmanın soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının, kovuşturma aşamasında ise hakimin gözetiminde yapıldığı düşünüldüğünde uzlaşmanın salt özel hukuk müessesesi olduğunu söylemek uygun değildir.

Uzlaşma kurumunun, klasik ceza anlayışından uzaklaşarak onarıcı adalet anlayışının benimsenmesiyle hukuk istemlerine girdiği görülmektedir. Uzlaşmada amaç mağdurun suç nedeniyle uğradığı zarar giderilerek tatmin edilmesini sağlamaktır. Bu misilleme anlamına gelmeyerek faille mağdurun barıştırılarak anlaşmalarının sağlanmasıdır¹³. Zira anlaşılarak ulaşılan adalet çekişerek ulaşılan adaletten daha iyidir¹⁴.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun gerekçesinde, uzlaşmanın hem maddi hukuk hem de usul hukuku yönü olmakla iki yönlü bir yapıya sahip olduğu¹⁵ ve yine Yargıtay kararlarında uzlaşmanın, çift nitelikli bir karaktere sahip olduğu

¹¹ KAYMAZ, GÖKCAN; a.g.e., s.49.

¹² ÖZBEK, M; a.g.e., s.219.

¹³ SOYSAL, Tamer; Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul 2005, s.217.

¹⁴ ŞAHİN, Cumhur, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Süleyman Aslan'a Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, 1998, s.244.

¹⁵ Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, Ankara 2003, s.117.

belirtilmiştir¹⁶. Uzlaşma kurumunun Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmesi açısından ceza muhakemesi kurumu olduğu, ancak doğurduğu sonuçlar ve soruşturma aşamasında uygulanması durumunda soruşturmayı, kovuşturma aşamasında kovuşturmayı sona erdirmesi cezayı ve davayı düşürmesi bakımından maddi ceza hukuku kurumu olduğunu bu itibarla çift yönlü olduğu görülmektedir. Anlatılanlar ışığında uzlaşmanın özetle; usul ve esasların uygulanması yönüyle ceza muhakemesi kurumu olduğu, ceza ilişkisini sona erdirmesi nedeniyle maddi ceza hukuku kurumu sayılmalıdır¹⁷. Bu itibarla uzlaşmanın karma nitelikte olduğu kabul edilmektedir.

II. TARİHSEL GELİŞİM VE ULUSLARARASI BELGELERDE UZLAŞMA KURUMU

İnsanlık tarihine baktığımızda, insanoğlunun çevresel ve insani faktörlerden dolayı topluluk halinde yaşamayı seçtiğini görmekteyiz. Topluluk halinde yaşamının sonucu olarak, insan birlikte çevresel tehlikelerle mücadele edebilmiş ancak bu kez de toplum içinde yaşamının tehlikelerini görmüştür. İnsan toplulukları, birlikte yaşamının gerektirdiği kuralları ve bu kurallara uymamanın sonuçlarını topluluğun içindeki insanlara uygulamanın zorunlu olduğunu anlamıştır. Birlikte yaşamak, toplumsal kuralları ve bunların müeyyidelerini de beraberinde getirmiştir.

İlkel toplumlarda, kurallara uymamanın karşılığı öç alma müessesesiydi. İlkel dönemde, suç ve cezaların şahsiliği ilkesi henüz yerleşmediği için kişiye karşı işlenmiş suç klanına karşı işlenmiş sayılıyor, aile ve klanların kavgasına sebep oluyordu. Eski Yunan hukukunda da öç alma müessesesinin bir benzeri olarak kısasa kısas anlaşma bedeli müeyyideleri uygulanıyordu¹⁸. Roma hukukunda ise, suçların müeyyidesi olarak ölüm cezası, kısas ve mali bedel olan anlaşma bedeli

---

¹⁶ CENTEL, Nur; ZAFER, Hamide; Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, İstanbul, 2005, s.362.

¹⁷ CENTEL, ZAFER; a.g.e., s.362.

¹⁸ ÖZBEK, Veli Özer; Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi, Ankara, 1999, s.64-65.

müeyyidelerinin uygulandığı bu hükümlerin on iki levha kanununda da yer aldığı görülmektedir¹⁹.

İslam hukukunda, işlenen suçlara yaptırım olarak diyet müeyyidesi uygulanıyordu. Diyet, insanın kasten öldürülmesi veya yaralanması halinde failin, mağdur tarafa ödediği bir miktar tazminattır. Arapçada; ödemek, vermek anlamlarına gelen diyet; İslam hukukunda bir şahsın kasten veya taksirle öldürülmesi veya yaralanması halinde ise, mağdura ve ya yakınlarına ceza ve kan bedeli olarak ödenen tazminatı ifade eder²⁰. İslam hukukunda uygulanan diyet, toplumun içinde bulunduğu koşullara bağlı olarak farklılık göstermiş; bazen mal bazen de para olarak ödenmiştir²¹.

Klasik ceza anlayışı, bozulan toplumsal barışın ve adaletin salt cezalandırma ile sağlanamayacağını göstermiştir²². Bunun sonucu olarak ceza sistemleri, bozulan toplumsal barışı yeniden sağlayan mekanizmaları bünyesinde barındırmak zorunluluğundadır. Modern ceza hukuku anlayışı, failerin cezalandırılması yanında onarıcı adalet anlayışının benimsenmesini sağlamıştır. Klasik ceza adaleti sistemi anlayışında, kanun hükmünü ihlal eden failin adil bir muhakeme ile yargılanarak, fiile uygun bir ceza alarak yeniden topluma kazandırılması benimsenmiştir. Buna karşılık onarıcı adalet anlayışında ise, failin topluma ve mağdura vermiş olduğu zararı tazmini ve eski hale getirmesi ile sosyal barışın yeniden tesisi sağlanmalıdır²³. Suç ve suçluyla mücadele süreci sadece cezalandırma ile suçu engelleyememiş ve alternatif bazı kurumlar getirilerek, fail ve suçtan zarar görenin anlaşırılarak, yargılama sürecinde unutulmuş mağdurun tatminiyle uyuşmazlığın çözümü hedeflenmiştir. İşte bu yaklaşım uzlaşma kurumunun çıkış noktasını oluşturmuştur.

Uyuşmazlıkları mahkeme dışı yöntemlerle çözüme, ilk defa Amerika Birleşik Devletleri'nde 1940 yıllarda toplu iş sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda ve aile

---

¹⁹ ÖZBEK, V.Özer; Ceza Hukukunda..., s.74.

²⁰ BARDAKOĞLU, Ali; Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul.1994, C. 9, s.473.

²¹ BARDAKOĞLU; a.g.e.. s.473.

²² DEMİRBAŞ, Timur; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2005, s.66.

²³ ZEHR-MİKA, 1998, 49 nakleden: YILMAZ, ÖMER; Onarıcı Adalet Sistemi: Birey-Toplum-Devlet İlişkilerinde Yeni Bir Mücadele Alanı, Ankara 2006, s.295.

hukuk alanındaki uyuşmazlıklarda uygulanmaya başlamıştır. Alternatif uyuşmazlık çözümü (Alternative Dispute Resolution) ABD’de kavram olarak 1960’lı yıllarda gelişmeye başlamıştır.

Avrupa konseyi ve Birleşmiş Milletler tarafından yapılan çalışmalarda, mağdurun suç dolayısıyla oluşan zararını gidermek, uyuşmazlığı onarıcı adalet anlayışı çerçevesinde gidermek amacıyla uzlaşma müessesesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Avrupa Konseyi olan kimi ülkeler uzlaşma alanındaki gelişmeleri izlemek, tüm ülkelerdeki uygulamayı sağlamak ve uzlaşmanın temel ilkelerini belirlemek amacıyla çeşitli çalışmalar ve toplantılar yapmışlardır.

Avrupa Konseyi çerçevesinde ilk çalışma, 1977 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Hakkındaki 27 Sayılı Tavsiye Kararı”dır. Buna göre, bedensel yaralanmalarda suç mağduru olan kişinin ya da ölüm halinde bakmakla yükümlü olduğu kişilerin herhangi bir şekilde tazminat alamaması halinde, devlet, suç mağduruna ve ya yakınlarına tazminat ödenmesine katkıda bulunmalıdır. İşte, temel ilkelere yer veren bu tavsiye kararına dayanarak yapılan çalışmalar sonucunda Avrupa Konseyi 24 Kasım 1983 yılında, “Şiddet Suçları Mağdurlarının Zararlarının Tazmin Edilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi” ni kabul etmiştir²⁴.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1985 tarihli “Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Durumunun İyileştirilmesine İlişkin 11 Sayılı Tavsiye Kararı”, mağdurun zararlarının karşılanması ceza adaletinin temel işlevlerinden biri olması gerektiğini belirtmektedir. Tavsiye kararına göre, ceza adaleti, maddi, manevi ve sosyal yönden zarar gören mağdurla ilgilenmeli mağdurun zararları ve diğer ihtiyaçları giderilmelidir. Bu amaç doğrultusunda, üye ülkelerin mevzuatları ve uygulamaları incelenmelidir demektir²⁵.

Birleşmiş Milletlerin 26 Ağustos–6 Eylül 1985 tarihli 7 Kongresi, suçların önlenmesi ve suçluların tedavisini konu alan deklarasyonda, mağdurların ceza

---

²⁴ ÖZBEK, V.Ö.; Suçtan Doğan Mağduriyetin..., s.110.

²⁵ ÖZBEK, V.Ö.; Suçtan Doğan Mağduriyetin..., s.115.

muhakemesi hukukunda adil işlem görme hakkı, suçtan doğan zararların giderilmesi ve mağdur veya suçtan zarar görene yardım edilmesi ve bunların tedavi giderlerinin karşılanmasına dikkat çekilmiştir. Deklarasyonda, bunların yanında, mağdurun maddi ve manevi zararlarının giderilmesi, bu zararın fonlarda finanse edilmesi, mağdura hukuki yardım ve diğer korumaların sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Birleşmiş Milletler Deklarasyonu, üye devletlere, diğer geleneksel yaptırımların kullanılması yanında, eski halin iadesi olanağını araştırma yükümlülüğü vermektedir²⁶.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 17 Eylül 1987 tarihli 18 Sayılı “Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi Tavsiye Kararı” ile, Avrupa Konseyine üye devletler, AİHS’nin 5 ve 6. maddelerinde düzenlenen hakları da dikkate alarak mevzuatlarında, yargı dışı alternatif çözüm yollarına ve ceza yargılamasını basitleştirme ve hızlandırmaya yönelik düzenlemeleri yapmalıdır²⁷. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 17 Eylül 1987 tarihli “Mağdura Yardım Edilmesi ve Mağduriyetin Önlenmesi” Hakkındaki 21 Sayılı Kararı’na göre, üye devletler, Anayasal hükümlerinin ışığı altında mevzuatlarını gözden geçirmelidirler. Özellikle basit cürümler hakkında mümkün olabilecek yargı dışı çözüm yollarını geliştirerek ceza hukukundaki yetkili mercilerin yargı dışı çözüm yollarını kullanabilmeleri amacıyla gerekli düzenlemeleri yapmalıdırlar. Yetkili mercilerin suçluya yargı dışı çözüm yollarını önerebilecekleri koşulların kanunlarda açıklanması gerektiği ve bu şekilde suçla itham edilen kişiyi mağdurun zararını tazmin etmesi gerektiği belirtilmiştir²⁸.

XIX. Avrupa Konseyi Kriminoloji Kongresi’nde 26–29 Kasım 1990 tarihlerinde Strasbourg’da düzenlenen “Yeni Sosyal Stratejiler ve Ceza Adalet Sistemi” konulu tavsiyeler arasında, suçtan doğan mağduriyetin giderilmesine ilişkin hususların bulunduğu görülmektedir. Buna göre, ceza adaleti sistemine iş akışını sınırlamak üzere hukuki ve yapısal tedbirler kadar, ihtilafları halledici cezai olmayan vasıta ve tedbirlere de başvurulmalıdır denmektedir. Mağdurun özellikle manevi

---

²⁶ ÖZBEK, V.Ö.; Suçtan Doğan Mağduriyetin..., s.118-119.

²⁷ ÖZBEK, Mustafa, Dünya Çapında Adalet Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler Ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, AÜHFD, 2002/2, s.150.

²⁸ ÖZBEK, M.; Dünya Çapında Adalet..., s.151.

gereksinimlerinin giderilmesi, ihtilafları çözerken ceza niteliği bulunmayan olanakların oluşturulması, bu olanakların gayri resmi usuller biçiminde olacağından mağdur ve sanık haklarını koruyucu, saydam, baskı ve zorlama olmadan yapılmalıdır denmektedir²⁹.

Avrupa Konseyi Bakalar Komitesi'nin R (99) 19 Sayılı Tavsiye Kararında, mağduru korumaya yönelik bazı tavsiyelere yer verilmiştir. Üye ülkelerde ceza meselelerinde esnek, kapsamlı, sorun çözücü, katılım seçeneğinin geleneksel ceza muhakemesini tamamlayıcı, ya da ceza Muhakemesine alternatif olduğu arabuluculuğun kullanımındaki gelişmelere dikkat çekmiştir. Mağdurun yargılama sürecine etkin şekilde katılımını, kendilerinden özür dilenmesi, kendilerine tazminat ödenmesi konusunda söz sahibi olmaları kabul edilmiştir. Failerin sorumluluk duygularının teşvik edilmesinin ve onlara, topluma yeniden uyum sağlayıp, ıslah edebilecekleri şekilde hatalarını düzeltmeleri için pratik fırsatlar sunmanın önemine dikkat çekmiştir. Arabuluculuğun, suçun önlenmesi, uyuşmazlığın arabuluculukla çözülmesi, bireyin ve toplumun, daha yapıcı ceza adaleti sistemini kabul etmiştir. Arabuluculuğun, uygulama kanunlarını ve güvenilir bir eğitimi zorunlu kıldığını kabul etmiştir. Ceza meselelerinde arabuluculuk hakkında sivil toplum örgütleri ve mahalli topluluklarca yapılması mümkün olan önemli katkıyı ve kamusal ve özel kuruluşların çabalarının birleştirilmesi ve düzenlenmesinin gerektiğinin göz önüne alınması gerektiğini belirtmiştir. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin korunması Sözleşmesi'nin gereklerine saygı duyulması gerektiğini ve hükümetlerin, ceza meselelerinde arabuluculuğu geliştirmesinde, bu tavsiye kararında açıklanan ilkeleri dikkate alması ve bu metne mümkün olan en kapsamlı uygulamayı kazandırması tavsiye edilmiştir³⁰.

Avrupa Konseyi 19 sayılı tavsiye kararında özetle; mağdur ve failin, tarafsız bir üçüncü kişinin arabuluculuğuyla, suç nedeniyle oluşan ihtilafın giderilmesi için, tarafların özgür iradeleri ile katılım sağlayarak anlaşmaya varmalarıyla uzlaşma gerçekleşecektir. Tarafların, arabuluculuk esnasında her zaman bu rızalarını geri

²⁹ ÖZBEK, V.Ö.; Suçtan Doğan Mağduriyetin..., s.117.

³⁰ KAYMAZ, S.; GÖKCAN, H. T; s.64, Bakanlar Komitesince 15 Eylül 1999 tarihinde Bakan vekillerinin 679. toplantısında kabul edilmiştir; bkz. Özbek, Mustafa, Tavsiye Kararı, s.131-135.

alabilecekleri, arabuluculukla yapılan görüşmelerin gizli olduğu, tarafların anlaşması dışında sonradan kullanılamayacağı belirtilmiştir. Ceza meselelerinde arabuluculuğa, ceza muhakemesi süresinin her aşamasında başvurulabileceği, yasal düzenlemeler, ceza uyuşmazlıklarında arabuluculuğu kolaylaştırması gerektiği, ceza uyuşmazlıklarında, arabuluculuğun kullanılmasını açıklayan rehberlerin olması gerektiği, küçüklerin velilerinden yardım alabilecekleri, ceza davasının, arabuluculuğa havale edilmesine karar verme, bir arabuluculuk sürecinin sonucunu değerlendirmede ceza adaletindeki yetkili mercilerin yetkisi dâhilinde olması gerektiği, tarafların bilgilendirilmeleri, arabuluculuktaki ikrarların delil olarak kullanılmaması gerektiği, tavsiye edilmiştir³¹. Bunun yanında, arabulucuların, toplumun bütün kesimlerinden, mahalli kültüre ve toplumsal değerlere genel olarak hâkim olmaları, karar verme yeteneğine ve arabuluculuk için gerekli olan yeteneklere sahip olmaları, uygulama eğitimi kadar, arabuluculuk sorumluluğunu üstlenmeden önce başlangıç eğitimi almaları gerektiği, arabulucunun eğitilmiş kişilerden seçilmesi, tarafların uzlaşma konusunda tam anlamıyla bilgilendirilmeleri, tarafların ihtiyaç ve isteklerinin dikkate alınması gerektiği, uyuşmazlık çözümünde, taraflara makul ve orantılı yükümlülükler getirmesi ve üye ülkelerin uyuşmazlıklarda arabuluculuk (uzlaşma) hakkındaki düzenlemeleri geliştirmeleri gerektiği tavsiye edilmiştir³².

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R (99) 19 Sayılı Tavsiye Kararına Ek, Uzlaşma İlkeleri Bakanlar Komitesi kararında da belirtilmiştir. Bu ilkeler kurban ve suçlunun, serbestçe kabul ettikleri takdirde, tarafsız bir üçüncü şahıs aracılığı ile suçtan doğan konuların çözümlenmesine aktif olarak katılabildikleri işlemlere uygulanır demiş ve ilkeleri sıralamıştır. Ceza davalarında aracılık eğer taraflar serbestçe kabul ederlerse yapılacaktır. Taraflar aracılık sırasında bu onaylarını herhangi bir zamanda geri alabilmelidirler. Aracılık görüşmeleri gizli olup taraflar kabul etmedikçe sonradan kullanılamaz. Ceza davalarındaki aracılık genel olarak bulunabilen bir hizmet olmalıdır. Ceza davalarında aracılık ceza davalarının her

---

³¹ KAYMAZ, S.; GÖKCAN, H. T.; s.64, Bakanlar Komitesince...; bkz. Özbek, Mustafa, Tavsiye Kararı, s.131-135.

³² KAYMAZ, S.; GÖKCAN, H. T.; s.64, Bakanlar Komitesince...; bkz. Özbek, Mustafa, Tavsiye Kararı, s.131-135.

aşamasında mümkün olmalıdır. Aracılık hizmetlerine ceza hukuk sistemi içinde yeterli muhtariyet verilmelidir.

Bakanlar Komitesi ek kararda, uzlaşmaya ilişkin hukuki esasları belirlemiştir. Kanunlar ceza davalarında aracılığı kolaylaştırmalıdır. Ceza davalarında aracılık müessesesinin kullanılmasını tanımlayan ilkeler olmalıdır. Bu ilkeler özellikle davaların aracılık müessesesine iletilmesi ve aracılık sonrası davaların takibine ilişkin hüküm ve şartları içermelidir. Aracılık müessesesine temel koruyucu öğeler uygulanmalıdır. Özellikle tarafların gerekli olduğunda hukuki yardım alma ve çeviri yaptırma hakları olmalıdır. Ayrıca reşit olmayanların ebeveynlerinden yardım alma hakları bulunmalıdır.

Ek kararda aracılık ile ilgili olarak ceza hukukunun işlemlerine de yer verilmiştir. Ceza davasının aracılık müessesesine havalesi kararı ile aracılık işlemlerinin sonuçlarının değerlendirilmesi ceza mahkemelerine münhasırdır. Aracılık hakkında karar vermeden önce taraflara hakları, aracılık işleminin özelliği ve kararların olası sonuçları hakkında açık ve eksiksiz bilgi verilmelidir. Mağdur ve fail aracılığı kabul etmeleri için adil olmayan usullerle zorlanmamalıdır. Reşit olmayanların davalara katılmalarına ilişkin özel kural ve hukuki haklar ceza davalarında aracılık müessesesine katılmalarında da uygulanmalıdır. Bir davanın aracılık müessesesine havale edilmesi kararı ile birlikte, ceza mahkemeleri ve yetkili makamlarına aracılık işlemi hakkında bilgi verilmesi için yeterli zaman süresi tanınmalıdır. Aracılık sonucu yapılan anlaşmalara dayalı olarak ortaya çıkan beraatlar mahkeme kararları gibi aynı statüye sahip olacaktır ve aynı gerçeklerle muhakeme yapılmasını engellemelidir.

Kararda aracılık hizmetlerinin yürütülmesi ve standartları da belirlenmiştir. Aracılık hizmetleri bilinen standartlara göre idare olunacaktır. Aracılık hizmetlilerinin görevi ifa ederken yeteri kadar muhtariyeti olmalıdır. Uzmanlık ve etik kurallar, aracılardan seçim prosedürleri, eğitim ve değerlendirmeleri dikkate alınmalıdır. Aracılık hizmetleri yetkili bir makam tarafından izlenmelidir.

Aracıların özellikleri ve eğitimleri; aracılar toplumun her kesiminden seçilmeli ve genel olarak yerel kültür ve toplum hakkında iyi bilgi sahibi olmalıdırlar. Aracılar, aracılık hizmeti vermeden önce temel eğitim ve hizmet içi eğitim almalıdırlar. Eğitimleri, ihtilafları çözme becerisi, kurban ve suçlu ile birlikte çalışabilme ve ceza hukuku temel bilgileri dikkate alınarak yüksek derecede uzmanlık elde etme amaçlı olmalıdır.

Vakıalar ele alınırken, aracılık başlamadan önce aracıya davaya ilişkin tüm ayrıntılar bildirilmeli ve yetkili ceza hukuku makamları tarafından gerekli belgeler temin edilmelidir. Aracılık hizmeti davaya ilişkin gerekçelere ve tarafların ihtiyaç ve isteklerine dayalı olarak tarafsız bir şekilde yürütülmelidir. Aracı her zaman tarafların vakarına saygı göstermeli ve tarafların birbirlerine saygılı davranmalarını sağlamalıdır. Aracı aracılık hizmeti için güvenli ve rahat bir ortam yaratmaktan sorumludur. Aracı tarafların kolayca etkilenebileceğini göz önüne alarak hassas davranmalıdır. Aracılık hizmeti etkin bir şekilde ancak tarafların tahammül edebilecekleri bir hızda yürütülmelidir. Aracılık hizmeti bir kamera ile yapılmalıdır. Gizlilik ilkesine rağmen, aracı aracılık sırasında ortaya çıkabilecek ciddi bir olası suç hakkındaki bilgileri ilgili makamlara veya ilgili kişilere aktarmalıdır.

Aracılığın sonucunda, taraflar gönüllü olarak mutabakata varmalıdır. Anlaşmalar sadece makul ve ölçülü taahhütler içermelidir. Aracı yapılan işlemler ve aracılık işleminin sonuçları hakkında ceza hukuku makamlarına rapor verilmelidir. Aracının raporunda yapılan aracılık görüşmelerinin içeriği ile aracılık sırasında tarafların davranışları hakkındaki görüşler açıklanmamalıdır.

Aracılık hizmetleri, üye ülkeler tarafından sürekli geliştirilmelidir. Karşılıklı mutabakat ve görüş birliği sağlamak için ceza hukuku makamları ile aracılık hizmetleri arasında sürekli istişare sağlanmalıdır. Üye ülkeler ceza davalarındaki aracılık hakkında araştırma ve değerlendirme yapmalıdır.

Görüldüğü gibi tavsiye kararında uzlaşma müessesesi ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve Avrupa Konseyine üye olan devletlerin ceza hukuku sistematiklerini, uzlaşmayı kabul edecek şekilde değiştirmeleri tavsiye edilmiştir. Daha sonra uzlaşma

Avrupa Birliği müktesebatına alınmış ve uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözüme kavuşturulması temel bir prensip haline getirilmiştir. Son olarak 7–8 Nisan 2005 yılında Helsinki’de düzenlenen Avrupa Konseyi 26. Adalet Bakanları toplantısında uzlaşma müessesesinden söz edilmiştir. Avrupa Birliği bünyesinde ülkelerde uzlaşmanın yaygın olarak kullanıldığı, cezalandırma sistematığına bir alternatif teşkil ettiği görülmektedir. Avrupa Konseyi üye ülkelerde sistematik olarak arabuluculuk kurumlarının uygulanmasını, üye ülkelerin hukuklarına yerleştirilmesini ve uzlaşma kurumunun geliştirilmesini süre gelen kararlarında tavsiye etmiştir. Yeknesaklığı ve uygulamaları takip etmek için ayrıntılı düzenlemeler yapmıştır.

III. BENZER KURUMLAR

A. Arabuluculuk

Arabuluculuk, iki veya daha çok tarafın aralarındaki mevcut uyuşmazlığı çözmelerine yardımcı olması için üçüncü bir kişiyi yani arabulucuyu atamayı kabul ettikleri bir usul olarak tanımlanmaktadır. Mahkeme dışı çözüm yöntemlerinden olan arabuluculukta, taraflar arasındaki uyuşmazlık arabulucunun tarafların anlaşamaması halinde devreye girmesi ile çözüme bağlanmasıdır³³. Arabuluculuk usulünde taraflar, tarafsız bir üçüncü kişi olan arabulucu yardımına başvurarak aralarındaki ihtilafi çözmeye çalışırlar. Müzakere sürecinde tarafları arabulucu yönlendirir³⁴. Arabuluculukta önce taraflar arabulucuya başvurma konusunda anlaşacaklar, konuya ilişkin ön hazırlık yapıldıktan sonra oturum yapılarak anlaşma sonucunda bir karara varılacaktır. Arabulucu, uyuşmazlığı çözmek için aktif rol oynamakla birlikte³⁵, tarafları bağlayıcı bir karar verme yetkisi yoktur. Taraflar arabulucunun seçiminde özgürdür. Tabi yargısal faaliyetin bir parçası olarak zorunlu arabuluculuk olabilir. Ama yine de taraflar, arabuluculuk faaliyeti sonunda uzlaşmaya mecbur değildir. Arabulucunun görevi, taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözecek bir hüküm vermek

---

³³ YENİSEY; a.g.e., s.213.

³⁴ ILDIR, Gülgün; Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Ankara 2003, s.89; YENİSEY, a.g.e., s.213.

³⁵ SOYSAL; a.g.e., s.114; YENİSEY; a.g.e., s.215.

değil, uyuşmazlığa düşen tarafların ortak bir noktada buluşmaları için zemin hazırlamak ve taraflara yol göstermektir³⁶.

Arabuluculuk ve uzlaştırma terimleri (Conciliation, Mediation) pratikte birbirinin yerine kullanılmaktadır³⁷. Ancak işlevsel açıdan birbirinden farklı şekillerde benimsenirler. Her ikisinde de uyuşmazlığın çözümünde üçüncü bir kişi vardı. Bu üçüncü kişinin fonksiyonel katkısı, uzlaşma ve arabuluculuğu birbirinden ayırır. Arabuluculukta, üçüncü kişi uzlaştırma işlemlerinde daha aktif rol oynamakta, çözüm önerileri getirmektedir. Arabuluculuğa da uzlaşmaya da, yargılamanın her aşamasında başvurulabilir. Arabulucu ve uzlaşmacı bu faaliyeti için ücret alır. Uzlaştırma sırasında tarafsız üçüncü bir kişi olan uzlaştırıcı uyuşmazlığı çözmek için iki tarafın ortak yönlerinden hareketle bir çözüme ulaşmaya çalışır. Uzlaştırıcı tavsiye edicidir³⁸, ikna eden değil. Arabuluculuk esnasında ise arabulucu uyuşmazlığın çözümünde belirleyici rol oynayarak tarafların anlaşmasında ikna kabiliyetini kullanır. Arabulucu ortak bir çözüme ulaşmak için taraflara çözüm önerileri sunar ve onları ikna etmeye çalışır. Bu yönüyle arabulucu daha müdahalecidir³⁹. Ancak tahkimin tersine arabulucu tavsiye de bulunmakla beraber tarafları buna uymaya zorlayamaz⁴⁰.

Arabuluculuk 7.6.2012 tarihinde 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile hukukumuzda girmiştir. Kanunun amacında, arabuluculuk kurumunun hukuki uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Kanunun 2. maddesi “Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır. Arabuluculuk kurumu da uzlaşma kurumu gibi Avrupa ülkelerinde yıllardır uygulanmaktadır. Yine arabuluculuk da uzlaşma kurumu gibi hukukumuzda yeni bir

---

³⁶ ILDIR; a.g.e., s.78 ; YENİSEY; a.g.e., s.215.

³⁷ ÖZBEK; M. a.g.e., s.369.

³⁸ İÇEL, Kayıhan; DONAY Süheyl; Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım I.Kitap, Beta, İstanbul 2006, s. 16.

³⁹ SOYSAL; a.g.e., s.14; YENİSEY; a.g.e., s.215.

⁴⁰ ÖZBEK, Mustafa, a.g.m. , AÜHFD, 2002 / 2, s.139.

kurum olması nedeniyle etkinliği tam olarak sağlanamamış ve uygulamadaki sorunlar çözülememiştir.

B. Tahkim

Hukukumuzda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 516 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümlenmesini özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasına tahkim denir⁴¹. Tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden (ADR) biridir. Tahkimin, alternatif çözüm yolları dışında değerlendirmeye tabi tutanlar da olsa, tahkimin devlet yargısının yanında alternatif çözüm yolu olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak tahkimin kimi temel özellikleri, alternatif uyuşmazlık çözümünün temel özellikleri ve niteliğine ters düşmektedir. Tahkimde, tarafların çözüm yöntemlerine katılımları, devlet yargısının tahkime müdahalesi, tahkim kararlarının kesin hüküm teşkil etmesi gibi özellikler alternatif uyuşmazlık çözümüne göre farklılık arz etmektedir⁴². Tahkim yöntemi ile üçüncü bir kişi uyuşmazlığı sona erdirmek için karar vermektedir. Bu nedenle tabii hâkim ilkesinden bir sapma vardır. Tahkimde hakem olarak adlandırılan üçüncü kişinin vereceği karar tarafları bağlayıcı niteliktedir. Uzlaşma yönteminde ise üçüncü kişi hakem niteliğinden çok uyuşmazlığın taraflarını anlaşma sağlayıp müzakere edebilmeleri amacıyla bir araya getiren, tarafların uzlaşmasını sağlamak için taraflar arasındaki iletişimi kolaylaştıran bağlayıcı karar alma yetkisine sahip olmayan bir üçüncü kişidir⁴³. Uzlaşmada, tahkikat yapılamaz, iddia ve savunmalar dinlenemez, deliller ikame edilemez, hüküm verilemez, uzlaştırmacı sadece tavsiye niteliğinde düşünceleriyle tarafların anlaşmasına yardımcı olmaya çalışır.

Hakem kararlarına karşı kanun yollarına başvurma imkânı vardır. Kararı beğenmeyen taraf temyiz, karar düzeltme, yargılamanın iadesi yollarına başvurabilir.

---

⁴¹ KURU, Baki; ARSLAN, Ramazan; YILMAZ, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2003, s.931.

⁴² ILDIR; a.g.e., s.60.

⁴³ ÖZBEK, M.; a.g.e., s.202.

Uzlaşmada ise ortaya çıkan sonuç tarafların ortak iradesi neticesinde olduğundan taraflar herhangi bir kanun yoluna başvurma gereği duymayabileceklerdir. Tahkim tarafların daha çok ticari uyuşmazlıklara başvurduğu bir yol olmakla birlikte devletin cezalandırma yetkisinden vazgeçme gibi bir netice doğuracağından ceza hukukunda uygulanması mümkün olmayan bir müessesedir.

C. Sulh

Sulh, kelime anlamı olarak iki tarafın karşılıklı istekleriyle, var olan bir uyuşmazlığı ortadan kaldırmaları veya uyuşmazlığın ortaya çıkmasına engel olmalarıdır⁴⁴. Sulh olmak, uzlaşmak anlamına da gelmektedir⁴⁵. Sulh, hukuki uyuşmazlığın taraflarının, karşılıklı rıza ve fedakârlıkla uyuşmazlığa son vermek gayesiyle yapmış oldukları bir sözleşmedir⁴⁶. Hukuk sisteminde ise görülmekte olan bir davanın taraflarının, karşılıklı anlaşmaları ile dava konusu uyuşmazlığa son vermeleridir⁴⁷. Hukukumuzda, Hukuku Muhakemeleri Kanunu, İcra İflas Kanunu, Medeni Kanun, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu, Avukatlık Kanunu, Harçlar Kanunu, Kadastro Kanunu, İş Mahkemeleri Kanunu, Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Sulh, medeni usul hukukunda düzenlenmiş bir özel hukuk müessesesidir. Bu yönüyle sulhun, uzlaşmanın özel hukuk alanındaki karşılığı olduğunu söyleyebiliriz. Görülmekte olan bir dava esnasında mahkeme önünde ya da mahkeme dışında tarafların haklarından kısmi feragat ve kısmi kabulde bulunarak anlaşmaları ve davayı bitirmeleridir. Uzlaşma ileride değineceğimiz gibi soruşturma ya da kovuşturmayı bitirme amacını güder. Uzlaşma görüşmelerinde amaç mağdurun zararının karşılanması için tarafların bir anlaşmaya varmalarıdır. Görüşmelerde şüpheli, suçun sorumluluğunu üstlenerek zararın tamamını veya büyük bir kısmını karşılama konusunda mağdurla bir anlaşmaya varmaya çalışır. Mağdur zararın

---

⁴⁴ KURU-ARSLAN-YILMAZ; a.g.e., s.745.

⁴⁵ ILDIR; a.g.e., s.162.

⁴⁶ ILDIR; a.g.e., s.163.

⁴⁷ KURU-ARSLAN-YILMAZ; a.g.e., s.631.

tamamının giderilmesini isteyebileceği gibi sadece bir kısmının giderilmesini kabul ederek kalan kısımdan feragat edebilir. Sulh sözleşmesi şarta bağlı olarak yapılabilir⁴⁸. Böyle bir durumda dava sona erer. Uzlaşmada ise zarar giderilmeden soruşturma ya da kovuşturma son bulmaz, zararın giderilmesi beklenir. Zararın tamamının veya üzerinde anlaşılan kısmın giderildiği tespit edildiği zaman soruşturma ya da kovuşturma sona erdirilir.

D. Önödeme

Önödeme, hukukumuzda ve mukayeseli hukukta uygulama alanı bulan bir müessesedir. Hukukumuzda, 5237 Sayılı TCK' nın 73. maddesinde düzenlenmiştir. Önödeme, kendisine suç isnad edilen kişinin, yalnız para cezasını veya kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaları gerektiren suçlarda ve kabahatlerde, para cezasını veya kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezanın aşağı haddine tekabül eden para cezasını ödeyerek aleyhine kamu davası açılmaması ve bazı hallerde de dava açılmışsa, bunun düşmesi sonucunu doğuran bir kurumdur⁴⁹. Önödeme müessesesinin hukuki niteliği konusunda görüşlerden biri önödemenin, ceza hukuku prensipleri ile bağdaşmayacağından idari müessese olduğunu söylemektedir.⁵⁰ Diğer bir görüşe göre, devletin bazı hafif suçlarda failin anlaşmasını ve bedel ödemesini sağlayarak yargılamadan vazgeçmesini sağladığı için cezasız yargılama hukuku müessesesi olduğunu kabul etmektedir⁵¹. Bir diğer görüş ise, yargılama esnasında önödemenin uygulanması sonucunda yargılama sona erdirdiği için kamu davasını ortadan kaldıran bir müessese olduğunu kabul etmektedir⁵².

Önödeme, sanık veya şüpheli suç teşkil eden fiili neticesinde cezalandırılma ihtimalinden kurtulmak amacı ile belirli bir para ceza ödemektedir.

---

⁴⁸ KURU-ARSLAN-YILMAZ; a.g.e., s.632.

⁴⁹ DÖNMEZER, Sulhi; ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 9. Bası, İstanbul, 1997, C:III s.31

⁵⁰ EREM, Faruk; DANIŞMAN, Ahmet; ARTUK, Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 1997, s.1024.

⁵¹ DÖNMEZER-ERMAN; a.g.e., Cilt III, 1997, s.319.

⁵² SOYASLAN, Doğan; Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1998, s.661.

Uzlaşmada ise, sanık veya şüpheli yine suç teşkil eden fiil neticesinde ceza alma ihtimalinde kurtulmak amacıyla mağdurun suç dolayısıyla oluşan zararını karşılamaktadır. Uzlaşmada ödenecek olan meblağı mağdur sanık veya şüpheli ile anlaşarak belirlerken önödemedede ise, böyle bir anlaşma söz konusu değildir. Önödemedede uzlaşmada da fail para cezasını ödediğinde soruşturma aşamasında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilirken kovuşturma aşamasında düşme kararı verilir.

E. Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık, bir kimsenin suç isledikten sonra pişmanlık duyarak sonucu önlemeye çalışmasıdır. Etkin pişmanlık 5237 sayılı TCK'da düzenlenmiştir. TCK'da vücut dokunulmazlığına, malvarlığına karşı işlenen suçlarla birlikte suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçlarında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Buna göre, suçu işledikten sonra fail pişman olmakta ve suç sonucu oluşan zararı gidermeye çalışmaktadır. Bu yönüyle etkinlik pişmanlık, uzlaşma ile benzerlikler taşımaktadır. Etkin pişmanlık, failin suçu işlemeden sonra doğacak muhtemel zararı önlemesini gerektirir. Uzlaşmada ise, failin suçun işlenmesinden sonra doğmuş olan zararı tamamen ya da kısmen ortadan kaldırır. Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması sonucunda sanığın cezasında indirim gidilebileceği gibi ceza verilmeyebilir ve denetimli serbestlik tedbiri hükmolunabilir. Uzlaşma neticesinde tarafların anlaşarak uzlaşmaya varırlarsa sanık cezalandırılmaz. Etkin pişmanlık ve uzlaşma kurumlarının zararın tazmin edilmesi yönüyle birbirine benzemekle birlikte zararın giderilmesi durumunda ortaya çıkan sonuç ve giderilmeye çalışılan zarar bakımından farklılık göstermektedir. Etkin pişmanlıkta fail, mağdurun vücut bütünlüğüne bir zarar vermesi durumunda mağduru hastaneye götürerek pişman olabilir. Oysa uzlaşmada genellikle zararın giderilmesi mali tazminle olmaktadır. Etkin pişmanlık sonucu faile indirim uygulanabilmekte iken uzlaşmada soruşturma aşamasında takipsizlik, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilmekte ve yargılama son bulmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

UZLAŞMA KURUMUNUN GETİRİLİŞ NEDENLERİ, AMACI, MUKAYESELİ HUKUKTA UZLAŞMA VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU İLKELERİ

I. UZLAŞMA KURUMUNUN GETİRİLİŞ NEDENLERİ VE AMACI

A. Onarıcı Adalet Anlayışı

Ülkemiz hukukunda ve mukayeseli hukukta uzlaşma gibi yargılamaya alternatif çözüm yollarının çıkış noktası onarıcı adalet anlayışıdır. Klasik ceza anlayışında suçluların sırf cezalandırılmasıyla toplumsal barış ve adalet tam olarak sağlanamamakla birlikte mağdurun suç sonrası mağduriyeti de giderilememekteydi. Klasik ceza anlayışında suç sonrasında sanığa karşılığı olan ceza verilmekte ve bu şekilde topluma kazandırılmış sayılmaktaydı ancak günümüz ceza adaleti sisteminde ceza yargılamasına alternatif çözüm yolları ile mağdurun da korunması amaçlanmaktadır. Suç sonucunda mağdur maddi veya manevi olarak zarar uğramış ve sanığın suç sonucu aldığı ceza mağduru tatmin etmemiştir. İşte onarıcı adalet anlayışıyla yargılamada unutulmuş mağdur korunmak istenmiş, fail ile mağdurun tarafsız bir uzlaştırmacı önünde anlaşarak mağdurun zararının giderilmesi hedeflenmiştir. Bu güne kadar şüpheli ve sanık hakları korunmaya çalışılırken onarıcı adalet anlayışı çerçevesinde günümüz ceza ve usul kanunlarında mağdur korunmaya çalışılmıştır⁵³. Onarıcı adalet anlayışı sonucu ortaya çıkan uzlaşma kurumunun uygulanması sonucunda, mağdur suç sonrası oluşan zararının giderilmesiyle tatmin olacak, failde suç sonrası muhtemel ceza alma tehlikesinden kurtulacaktır. Bu şekilde hem toplumda bozulan barış yeniden tesis edilecek hem de failin ve mağdurun istekleri sonucu adalet gerçekleşmiş olacaktır.

---

⁵³ ÇOLAK, Haluk; TAŞKIN, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Ankara 2007 s.1130.

B. Mahkemelerin Ağır İş Yükü

Ülkemizde ve dünyada nüfusun artması, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişiklikler yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasına ve hem ceza hem de hukuk davalarını artmasına sebep olmuştur. Günümüzde yargı makamları ağır iş yükü altında ezilmektedir. Yargı mensuplarının baktığı yıllık dosya miktarı ve kişi başına düşen hakim ve savcı sayısı bize bunu göstermektedir. Hukuk devletinin bir gereği olarak, davaların hızlı, tatmin edici ve az giderle görülmesi, yasalardan doğan uygulamadaki hataların giderilmesi, adalet hizmetinin hızlandırılmasına ilişkin gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir⁵⁴.

Avrupa Konseyi Etkin Yargı Komisyonu'nun (CEPEJ) 2008 yılında yayınlamış olduğu verilere göre 100 bin kişiye düşen hakim sayısı Almanya'da 24,5, İngiltere'de 16,6, Yunanistan'da 28,4 iken Türkiye'de bu sayının 9 olduğunu görüyoruz. Avrupa'da bir hakimin bakacağı azami iş sayısı yaklaşık 200 iken; Türkiye'de bir hakim yıllık ortalama 1078, Cumhuriyet savcısı 1417 hazırlık ve 447 ilamat dosyasına bakmaktadır. Türkiye'de mevcut 14 bin 694 adli ve idari yargı hakim ve Cumhuriyet savcısı kadrosundan halen 3 bin 483'ü boş bulunuyor⁵⁵.

Avrupa Konseyi Etkin Yargı Komisyonu'nun verilerinde ülkemizdeki hakim sayısı Avrupa ülkelerindeki hakim sayısının yarısından az olduğu, iş yükü olarak da ülkemizde hakimlerin iş yüklerinin Avrupa'daki hakimlerin iş yüklerinden beş katından fazla olduğunu görmekteyiz. Yargının iş yükünün artmasına paralel olarak uzmanlaşmış adli personel, teknik donanım ve yeteri kadar hakim ve savcı sayısı sağlanamadığı için davalar uzamakta ve adalet tam anlamıyla yerine getirilememektedir⁵⁶. Yargının iş yükü sorununu çözmek hakim savcı alımı, adli personel alımıyla tek başına mümkün olamamaktadır. Çünkü hakim savcı sayısının, adli personel sayısını artırmak ve bunları yetiştirmek kısa vadede mümkün değildir.

---

⁵⁴ KÜÇÜK, Adnan; Hukuk Devleti Hukuki Bir İlke Siyasi Bir İdeal, Adres Yayınları, Şubat 2008, s.384.

⁵⁵ <http://www.haber7.com/haber/20091111/Turkiyede-kac-kisiye-kac-hakim-dusuyor.php>

⁵⁶ ŞAHİN, a.g.m., s.224.

Yargıtay'ın iş yükü, 2000 yılında her bir daireye düşen yıllık ortalama iş sayısı 13 bin 702 iken, bu sayı 2010 yılında 34 bin 327'ye çıkarak yaklaşık yüzde 260 artış gösterdi. Verilere göre, buna bağlı olarak her bir dosyaya ayrılan zaman, 2000 yılında ortalama 5,5 dakika iken, 2010 yılında yaklaşık 2 dakikaya düştü. Yargıtay'ın 2000 yılındaki dosya sayısı, bir önceki yıldan kalan 26 bin 923 dosyaya, yeni gelen 391 bin 397 dosyanın eklenmesiyle toplam 418 bin 320 oldu. Yargıtay, 2000 yılında bu dosyaların 373 bin 787'sini karara bağladı, 44 bin 533 dosyayı bir sonraki yıla devretti. Verilere göre, bundan sonraki yıllarda iş yükü giderek artan Yargıtay'ın 2005 yılında toplam dosya sayısı 724 bin 477'ye, 2008 yılında 886 bin 188'e çıktı. Yargıtay Ceza Daireleri, 2009 yılında bir yıl içinde 522 bin 272 dosyayı sonuçlandırdı. Almanya'da aynı yıl için bu rakam 3 bin 14, Fransa'da ise 9 bin 205 olarak belirlendi. Hollanda'da 2010 yılında ilk derece ceza mahkemelerinde karara bağlanan iş sayısının 500 bin, yüksek mahkeme ceza dairelerine gelen iş sayısının 2 bin olduğu hesaplanırken, Türkiye'de 2009 yılında ceza mahkemelerinde karara bağlanan iş sayısı 1 milyon 722 bin 284, Yargıtay Ceza Dairelerine gelen iş sayısı ise 279 bin 725 oldu. Yargıtay'da bir yılda bakılan iş miktarı, nüfusu Türkiye'den fazla olan Almanya Yüksek Mahkemesinde bakılan iş miktarının 173 katı olarak hesaplandı. Hollanda'da karara çıkan her 250 ceza işinden biri temyiz mahkemesine gelirken, Türkiye'de her 6 işten birinin temyiz mahkemesi önüne geldiği belirlendi⁵⁷.

Avrupa'da istinaf mahkemelerinin bulunması ve alternatif çözüm yollarının etkin bir şekilde uygulanması yüksek yargının iş yükünü azaltmaktadır. Bu veriler ışığında bizden fazla nüfusu olan Avrupa ülkelerinde dahi yüksek yargının iş yükünün bizden çok az olduğunu görmekteyiz. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi yargının iş yükünün azaltılması yeterli hakim savcı ve personel alımıyla mümkün olmamaktadır. İş yükü ancak mahkemeye gelen dava sayısını azaltmakla mümkündür. Yargının bugün en önemli sorunu olan iş yükü sorunu mahkemelere gelen dava sayısının azaltılmasını sağlayacak alternatif çözüm yollarının etkin bir şekilde uygulanmasıyla çözülecektir. Ülkemizde en basit davalar dahi hakim önüne gelmekte, mahkemelere açılan davalar hiçbir süzgeçten geçememekle birlikte başka

---

⁵⁷ <http://www.haberturk.com/gundem/haber/668730-is-yuku-yuzde-260-artti>

çözümlere de yönlendirilmemektedir. Ceza hukukunda uzlaşma, özel hukukta arabuluculuk kurumları hukukumuzda kabul edilmiş de olsa uygulamada bu kurumlara başvurulmamaktadır. Avrupa Birliği üye ülkeleri Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararları ışığında, ülkelerinde alternatif çözüm yollarının uygulamaya yerleştirilmesini ve üye ülkelerde yeknesak şekilde uygulama ve etkinliği sağlayacak mevzuat ve kurumları hukuklarına yerleştirmişlerdir. Ülkemizde dosyalar hiçbir süzgeçten geçmeyerek hakim önüne gelmekte yine bunun sonucu olarak temyiz başvurularıyla yüksek yargının da iş yükü korkunç rakamlara ulaşmaktadır. Bu kadar dosya altında hakimlerin ve yüksek yargının ne kadar doğru kararlar verebileceği tartışma konusudur. Yerel mahkeme hakimleri, başka yolla da çözümü sağlanabilecek basit suçlarla ilgili davalara bakarken, ellerindeki diğer önem arz eden davalara yeterli zamanı ve eğilimi gösterememektedirler. Bu sebeplerle yargılamaların uzaması, dava dosyalarına yeterli ihtimamın gösterilememesi ülkede adalete ve hukuka olan güveni sarsmakta, diğer yandan hukuki barışı tehlikeye sokabilmektedir⁵⁸.

C. Mağduru Koruma Düşüncesi

İnsan haklarının gelişimine paralel ceza yargılamasında, sanık hakları da gelişme göstermiştir. Ancak sanık hakları bu gelişmelerde biraz abartılarak neredeyse mağdur unutulma noktasına gelmiştir. Silahların eşitliği, sanığın kendini savunma hakkı ve diğer sanık haklarının suçla isnat edilen sanığa tanınması modern ceza hukukunun bir gereğidir ancak diğer taraftan da suçtan zarar gören ve hakkı ihlal edilen mağdur haklarına da saygı göstermek gereklidir. İşte adalet terazisi bir tarafta sanık haklarının korurken diğer tarafta da mağdurun haklarını korumalıdır. İşte mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının tazmini anlayışı uzlaşma kurumunun doğmasına etki eden sebeplerden biri olmuştur⁵⁹. Yargılama sonucunda mağdurun tatmin edilememesi, ceza yargılamalarının uzun zaman alması, yargı sistemindeki aksaklıklar mağdurun ceza adaletine olan güveninin sarsılmasına yol

---

⁵⁸ ŞAHİN, a.g.m., s.224.

⁵⁹ ÇOLAK-TAŞKIN; a.g.e., s.1129.

açmakta, çoğu zaman şikayette bulunmasının kendisine çok külfetli olacağını düşünerek şikayetçi olmamakta ve çaresiz kalmaktadır. Mağdurun soruşturma ve kovuşturma aşamasına defalarca katılarak suç dolayısıyla oluşan mağduriyetini tekrar tekrar yaşamasına sebep olmaktadır⁶⁰. Alternatif çözüm yollarının kullanılarak mağdurun yargılama sürecindeki zorluklardan, sanığın ceza alma ihtimali korkusundan kurtulması ve mağdurun suç sonrası zararı giderilerek adaletin ve toplumdaki barışın tesisi amaçlanmıştır.

21. yüzyıl onarıcı adalet sistemi, ceza adaleti yerine getirilirken, mağdurun tatmin edilmesini de ön plana çıkarmıştır⁶¹. ABD ve Avrupa'da sanığı koruma anlayışının yanında mağdurun ve suçtan zarar görenin de korunması anlayışı uzlaşma kurumunun doğmasını etkileyen sebeplerden olmuştur. Mağdur bilimi (viktimoloji) sayesinde, mağduru koruma anlayışı uluslararası alanda reform çalışmaları yapılmasını sağlamıştır. Yargılama sonucunda sanığa ceza verilmesi mağdurun zararının tazminini sağlayamamıştır. Mağduru koruma anlayışı ve suç sonrası zararının tazmin edilmesi anlayışı ülkelerin mevzuatlarında uzlaşma kurumuna yer vermelerini sağlamıştır.

D. Suçun İspatındaki Güçlükler

Günümüzde bilim ve teknolojinin gelişimi, iletişim tekniklerindeki gelişmeler, insanların teknolojiyi kullanmalarındaki artış, DNA'nın bulunuşu ve diğer birçok bilimsel gelişme suçun ispatını bir yandan kolaylaştırırken, bir yandan da sosyal ve ekonomik yaşamın karmaşıklığı spesifik suçların ve bilişim suçlarının oluşumuna sebep olarak suçların ispatını zorlaştırmaktadır⁶². Yargılama sürecinde hakim en çok zorlandığı durum suçun ispatı ve sanığa ceza vermesine neden olan gerekçesinde yer vereceği delillerdir. Ceza Usul kanunumuzda mahkumiyet için suçun ispatı aranmaktadır. Eğer sanık hakkında her hangi bir şekilde şüphe oluşmuşsa, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği sanığa mahkumiyet verilemez.

⁶⁰ ÖZEK, Çetin, Suç Mağdurunun Korunması İle İlgili Bazı Sorunlar, İHFM, 1984, No.50.

⁶¹ BAYRAKTAR, Köksal, Genel Uzlaşma Üzerine, Güncel Hukuk Dergisi, Temmuz 2005, s.7.

⁶² ŞAHİN, a.g.m., s.224.

Hakimin ceza hukukunda gerçeği araştırma yetkisi dolayısıyla bir kanaate varmak için sanığın lehine ve aleyhine olan delilleri re'sen araştırır. Bu da yargılamada hakimin dosyaya hakim olmasını belli emek ve mesaiyi harcamasına sebep olmakta ve çoğu zaman kolluk aşamasında suçtan hemen sonra elde edilmesi gereken deliller yargılama aşamasında karartılabilmekte yada ulaşılamamaktadır. İşte uzlaşma müessesinin faile yüklemiş olduğu sorumlulukla işlemiş olduğu fiilin sonuçlarını kabul ederek mağdurla uzlaşması sonucu hem yargılama makamları ispat zorluklarıyla uğraşmayacak hem de sosyal barış sağlanmış olacaktır.

E. Zaman ve Masraflardan Tasarruf

Ceza yargılaması, sanık üzerinde doğurduğu sonuçlar bakımından yargılamanın titizlikle yapılması gerekir. Hakim yargılama sırasında önüne gelen dosyada maddi gerçeğe ulaşmak, vicdani kanaatini oluşturabilmek için o dosya hakkında belli bir çalışma yapması, emek ve mesai harcaması gerekmektedir. Taraflar için ise, beyanlarını, iddia ve savunmalarını yargılamanın çeşitli aşamalarında tekrarlayarak çaba ve para harcamaktadırlar. Yine aynı şekilde ceza yargılaması esnasında ispat için tanık dinlenmesi, keşif, bilirkişi raporu gibi usullerle hem yargılama zaman almakta hem de devlete maddi bir külfet getirmektedir. Ceza yargılamasında hukuk yargılamasından farklı olarak bütün yargılama masrafları tarafların üzerinde olmamaktadır. Yine taraflarda, harç ve vekalet ücreti ödeyerek masraf yapmaktadırlar. Görüldüğü üzere, yargılama uzun, masraflı ve zahmetli bir iştir. Bu nedenlerle çoğu zaman suçtan mağdur olan kişi şikayetçi olmamaktadır ve bu durum kişilerin adalete olan güvenini sarsmaktadır. Uzlaşma kurumunda ise, ispat olmadığı için tanık, keşif, bilirkişi raporu gibi usullere başvurulmamakta ve yargılamaya göre çok kısa bir zaman dilimi içinde sonuca ulaşılmaktadır. Uzlaşmada masraflar, sadece idari masraflar ve uzlaştırmacının ücretidir⁶³. Yargılama esnasındaki birçok usule başvurulmadığı için yargılamada yapılan masraflara göre çok cüzidir. Ülkemizde yargının devlete maliyetinin neredeyse yarım milyar olduğu

---

⁶³ ÖZBEK, M.; a.g.e., s.203.

görülmektedir⁶⁴. Alternatif çözüm yollarıyla sadece sanığın ceza almasını engellemek ve mağduru tatmin etmekle kalmamakta aynı zamanda yargılamanın devlete olan maliyetinin azaltılmasını da sağlamaktadır.

F. Özgürlüğü Bağlayıcı Cezalara Alternatif Oluşturması

Ceza yargılaması sonucunda, sanığın işlemiş olduğu fiil neticesinde sanığa hapis cezası verilebilir, eğer madde metninde para cezası öngörülmüşse para cezası verilebilir, şartlarının oluşması halinde hapis cezası seçenek yaptırımlara veya adli para cezasına çevrilebilir, yine şartlarının oluşması halinde erteleme verilebilir. Hukukumuzda yakın zamanda girmiş olan ve sanığın lehine bir durum olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulanabilir. Suç sonunda sanığın cezalandırılmasının amacı sanığın uslandırılarak topluma yeniden kazandırılmasıdır. Sanığın almış olduğu bu cezaların sanığın sosyal yaşamı üzerinde birçok olumsuz etkisi olacaktır. Sanıkla birlikte ailesi de olumsuz etkilenecektir. Yine sanığın suç sonucu cezalandırılması ile adli sicil kaydı ve arşiv kaydı oluşacak ve bu sicil silinene dek sanık sosyal yaşamda bu durumun sıkıntılarını yaşayacaktır. Bunun yanında mağdurun zararı da tatmin edilememiş olacaktır. Uzlaşma kurumunun uygulanmasıyla, sanık ve mağdurun anlaşması ile hem sanık özgürlüğü bağlayıcı ceza ve para cezası almanın olumsuz sonuçlarından kurtulacak hem de mağdurun suç sonrası oluşan zararı giderilerek adalet sağlanacaktır.

Ulaşma kurumunun kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı ceza içeren suçlarda uygulandığını görmekteyiz. Uzlaşma kurumu ile mağdurun veya suçtan zarar görenin mağduriyetinin giderilmesi, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara bir alternatif olarak düşünülmüştür⁶⁵. Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren bir suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapma, sanık, mağdur, tanık, bilirkişi ve diğer delillerin bir araya getirmesi, sanık ve mağdur çıkarılan tebligatlar veya zorla getirme emri, mahkumun yakalanması, infaz kurumuna nakli, infaz kurumunda konaklama

⁶⁴ <http://www.sonsayfa.com/Haberler/Ekonomi/Yavas-isleyen-yarginin-maliyeti-buyuk-203369.html>

⁶⁵ ÖZBEK, M.; Ceza Muhakemesi..., s.290.

ve bakımı devlet açısından büyük bir yük teşkil etmektedir. Bu düşünceler uzlaşma kurumunun ortaya çıkmasında etkili olan sebeplerden birini oluşturmuştur⁶⁶.

II. MUKAYESELİ HUKUKTA UZLAŞMA

A. Amerikan Hukukunda

Amerikan hukukunda Sivil Haklar Yasası'nın kabulü ile 1960'lı yıllarda mahkemelerin iş yükünün artması, dosyaların karara bağlanmasının gecikmesi, yeni çözüm arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Geleneksel jüri sisteminin yarattığı gecikme, maliyetler ve mahkemeye gelen vakıaların sayıca artması, karmaşıklaşması nedeniyle Amerikan hukuk sistemi, uyuşmazlıkların çözümünde alternatif yöntemler geliştirmiştir⁶⁷. Amerikan Ceza Hukukunda uzlaşma kurumu, 30.01.1998 tarihli "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Kanunu"nun yürürlüğe girmesi ile kanunlaşmıştır. Bu Kanun ile Federal Bölge Mahkemeleri arabuluculuk ve benzeri yöntemleri hukuk davalarında da uygulamaktadır⁶⁸. Ceza hukuku alanında ise uzlaşma, mağduriyetin giderilmesi çabalarının bir uzantısı olarak; ancak daha çok yargılamayı hızlandırmak amacıyla uygulamaya konulmuştur. Amerikan ceza hukukunda mağduriyetin giderilmesi, ilk olarak restitution (eski hale getirme) uygulamasıyla ortaya çıkmış; bu uygulama, suça karşı bir yaptırım olarak uygulanmak suretiyle, özgürlüğü bağlayıcı cezaların arka plana itilmesinde önemli bir rol oynamıştır⁶⁹.

Amerika'da uzlaşma kurumunun çok yaygın olarak uygulandığı görülmektedir. Çok çeşitli uzlaşma programları uygulanmakta, bu programların bir kısmı federal düzeyde Adalet Bakanlığı suç mağdurları birimince, bir kısmı da eyaletlerde uygulanmaktadır. Amerika'da uygulanan eyalet sisteminde uzlaşma kurumu çok yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Bazı uzlaşma programlarını, polis, savcı ve hakim tarafından uygulanmaktadır. Bazı programlar ise, özel kişi veya

⁶⁶ ÖZBEK, M.; Ceza Muhakemesi..., s.290.

⁶⁷ MACUNCU, Muhsin; Amerikan Hukuk Sisteminde Anlaşmazlıkların Alternatif Çözümleri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul, 2005, s.62.

⁶⁸ YILDIRIM, Zeynep, "Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma", Legal Hukuk Dergisi, Şubat 2007.s.463.

⁶⁹ ÖZBEK V.Ö.; Ceza Hukukunda....., age., s. 123.

kuruluşlarca yürütülmektedir⁷⁰. Amerika’da kasıtlı suçlarda ve taksirli suçlarda uzlaşma programları uygulandığını görmekteyiz. Ancak taksirli suçlarda daha fazla uygulandığını görmekteyiz. Taksirli adam yaralama, taksirle öldürme, basit yaralama, mala zarar verme hırsızlık gibi suçlarda uygulanmaktadır. Amerika’daki uyuşmazlıkların %95’i uzlaşma ile sonuçlanmaktadır. Uyuşmazlıkların sadece %5’i mahkemelere yansımaktadır. Bu durum sayesinde sanıklar ya az ceza almakta ya da ceza almaktan tamamen kurtulmaktadır. Sanığın da lehine bir durum olduğu için sanıklar uzlaşmanın uygulanmasını kabul etmektedirler⁷¹.

Amerika’da çeşitli uzlaşma programları vardır. Bunlardan biri Suçlama Pazarlığı (Charge bargaining) olarak ifade edilebilen uzlaşma usulünde, savcı isnat edebileceği suçu kesin olarak belirledikten sonra, fail ikrarda bulunup bulunmayacağına karar verir. Sanık bu usulde ikrarı ile bağlı olup kanun yoluna gidemez. Hâkim cezanın belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Hüküm Pazarlığı (Sentence Bargaining) olarak ifade edilebilen uzlaşma usulünde, isnat edilen suça uygulanacak ceza uzlaşmanın konusu olmaktadır. Bu usul şu şekilde gerçekleştirilebilmektedir: Ya cezanın belirlenmesi aşamasında uzlaşma görüşmelerine hâkim de katılır ya da hâkim ceza tayin yetkisinden vazgeçer ve tarafların ortak önerileri olan cezayı kabul eder. Bu sitemin karma biçimi Federal Yüksek Mahkeme’de uygulanmakta olup, burada hâkim uzlaşma görüşmelerinde yer almamakta taraflar anlaştıkları konuları duruşma esnasında hâkimin muvafakatine sunmaktadırlar. Önerilen ceza, hâkim tarafından uygun bulunmazsa fail uzlaşma önerisini geri alarak yargılama talep edebilmektedir⁷². Son yıllarda Amerikan Ceza Hukukunda “Fastrack” adlı bir usul uygulanmakta olup fail ve mağdurların büyük bölümü tarafından kabul görmektedir. Bu usulde eyalet savcısı tutuklama tarihinden itibaren yedi gün içerisinde şüpheli hakkında düzenlediği tutuklama raporunu failin avukatına göndermekte ve ceza önerisinde bulunmaktadır. Bu ceza önerisi fail ve avukatı tarafından kabul görür ayrıca fail temyiz hakkından vazgeçerek suçunu ikrar eder ise öneri yazılı hale getirilmekte, şüpheli ile avukatı tarafından imzalanan öneri

⁷⁰ ÖZBEK V.Ö.; Suçtan Doğan Mağduriyetin..., a.g.e., s. 123.

⁷¹ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s 76.

⁷² ÇOLAK Haluk; TAŞKIN Mustafa, Açıklamalı Karşılaştırmalı Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara 2005, s.729.

mahkemeye sunulmaktadır. Uygulamada genel olarak failin yargılama süreci sonunda alabileceği ceza miktarından daha düşük ceza belirlenmekte ve bu durumda failin yararına olmaktadır⁷³.

B. İngiliz Hukukunda

İngiliz hukukunda da Amerikan hukukunda olduğu gibi uyuşmazlıkların önemli bir bölümü uzlaşma yoluyla sonuçlandırılmaktadır. ABD uygulamasından farklı olarak, İngiltere’de iddia tarafı ceza konusunda bir görüş bildirmemekte, taraflar ceza konusunda konuşmamaktadır. Bu nedenle cezaya ilişkin taahhütlerin bir önemi yoktur. Mahkemeler uzlaşılan uyuşmazlıklarda somut cezadan genellikle 1/3 veya 1/4 civarında bir indirim yapmaktadırlar. Sanığın avukatı, sanığa davanın mahkumiyetle ve ya beraatle sonuçlanması olasılığını ve hükmedilecek cezaya dair tahminlerini bildirerek sanığı bilgilendirir. “Charge bargaining”, suçlama pazarlığı uygulamasında ilk olarak polisle sanık arasında bir görüşme yapılmaktadır. Polis, suçu kabulü karşılığında; sorguya son verme, ithamın bir kısmından vazgeçme, tutuklama hususunda olumlu yaklaşım gibi değişik imkânları sanığa sunabilmektedir. Polis özellikle aydınlatılmasında güçlük çektiği suçlarda bu yolu sıkça kullanmaktadır. Uzlaşmanın sonucunda, gerçekten işlenmiş suçtan değil, daha hafif herhangi bir suçtan dava açılmaktadır. Bu durum iki taraf için de cazip olmaktadır; zira polis suçları aydınlatma oranını sayısal olarak yükseltmekte, sanık ise çok hafif bir yaptırım ile karşı karşıya kalmaktadır⁷⁴.

İngiltere’de uygulanan uzlaşma şeklinde, şüphelinin suçunu ikrar etmesi karşılığında, hâkimin cezayı indirmesinin sebebi, şüphelinin, suçunu kabul etmesi ve işlemiş olduğu fiilden dolayı pişmanlık duymasıdır. Şüphelinin suçu işlediği hususunda delil bulunmaması delillerin yetersiz oluşu veya yargılamada suçun ispatlanacağı anlaşıldıktan sonra şüphelinin, suçunu kabul etmesi, pişmanlık kapsamında değerlendirilmediğinden cezanın düşürülmesinde bir etkisi

⁷³ KAYMAZ-GÖKCAN, H, T; a.g.e., s 76.

⁷⁴ ŞAHİN, a.g.m., s. 274, 275, KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.77.

olmamaktadır. Şüphelinin suçunu kabul etmesi nedeniyle ön görülen cezada 1/3 veya 1/4 oranında indirim yapması, şüphelinin suçunu ikrar etmesi, soruşturma ve kovuşturmanın kısa sürede sona erdirilmesi ve tanık ve mağdurların soruşturma ve kovuşturma yükünden kurtulmalarıdır⁷⁵.

İngiltere’de basit muhakemenin uygulanabilmesi için sanığın ikrarda bulunması, suçu kabul etmesi gerekmektedir⁷⁶. İngiltere’de “Crown Court” huzurunda sürdürülen yargılama ve “Magistrates Court” tarafından yürütülen basit bir yargılama usulü vardır. Ağır cezayı gerektiren suçlarda, Magistrates Court, sadece iddianın sağlamlığını kontrol etmekte ve gerekiyorsa uyuşmazlığı Crown Court’a havale etmektedir. Çoğunluğunu trafik suçlarının oluşturduğu basit suçlarda tamamen Magistrates Court yetkilidir. Müessir fiil, hırsızlık, mala zarar verme ve evrakta sahtecilik suçları gibi orta derecede cezayı gerektiren suçlar, hem Magistrates Court ve hem de Crown Court mahkemelerinde görülebilmektedir. Kanun, bu suçlar için normal yol olan jürili yargılamayı kabul etmiştir. Mahkeme, ihlalin ağırlığını göz önüne alarak basit yargılamayı tercih edebilir. Buna karşın savcı, başsavcının iznini alarak normal yargılamada ısrar edebilir⁷⁷. Crown Courtta geçerli olan yargılama tamamen delillere dayanan bir duruşma üzerinden yürütülmektedir. Sanık, jürili yargılamada sahip olabileceği beraat şansından vazgeçmekte, ancak jürili yargılamaya nazaran oldukça hafif bir ceza tehdidi altında kalmaktadır. Magistrates Courtta yargılanmak, sanık açısından oldukça elverişlidir. Magistrates Court’ da bir fiil için en fazla altı ay hürriyeti bağlayıcı cezaya, birden fazla fiil olsa bile en fazla bir yıl hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilmekte, bu bir yıllık sınır aşmamaktadır⁷⁸.

İngiltere’de 26 Nisan 1999 tarihinde kabul edilen yeni usul kuralları ile arabuluculuk yönteminin uygulanması kabul edilmiştir⁷⁹. Aynı yıl kurulan ”Mediation Ulusal Konseyi” ile “Sosyal Müesseseler İçin Ulusal Konsey”,

---

⁷⁵ ŞAHİN, Cumhuriyet; Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2005, s. 790.

⁷⁶ ŞAHİN; a.g.e., s.791.

⁷⁷ ŞAHİN; a.g.e., s.790.

⁷⁸ ŞAHİN; a.g.e., s.790.

⁷⁹ ÖZBEK, M; a.g.e., s.296.

arabulucuların yetiştirilmesi ve eğitimi faaliyetlerini yürütmekte bunun yanında onarıcı adalet uygulamalarını da sürdürmektedir⁸⁰. Görüldüğü üzere İngiliz hukukunda, uzlaşma kurumu yaygın olarak uygulanmakta ve ceza yargılamasına tam olarak yerleşmiş bir müessesedir. Uzlaşmanın etkin olarak uygulandığı diğer ülkeler gibi uyuşmazlıkların önemli bir kısmı uzlaşma uygulanarak çözümlenmekte ve yargıya uyuşmazlıkların sadece bir kısmı yansıdığı için yargının işi kolaylaşmakta ve yükü önemli ölçüde azalmaktadır.

C. Fransız Hukukunda

Fransız Ceza Usul Kanunu'nda arabuluculuk konusunda hükümlere yer verilmiştir. Vatandaşlara hak ve sorumlulukların anlatılması, hukuki ihtilaf halinde hangi mercilere başvurabileceği konusunda bilgi verilmesi amacıyla 10 Temmuz 1991 tarihli yasa ve bu yasadaki esinlenerek basit uyuşmazlık ve suçların anlaşma yoluyla çözümünü sağlamak üzere 18 Aralık 1998 tarihli yasa kabul edilmiştir⁸¹. Fransa Ceza Usul Kanunu'nun (Le Code de Procedure Penale) 41/1. maddesine göre, kamu davası açılmadan önce savcı, tarafların rıza göstermeleri halinde, uzlaşmaya başvurabilir. Hukukumuzda yeni TCK ile ilk kez giren uzlaşma kurumunun düzenlenmesinde Fransız Ceza Usul Kanunu'ndan yararlanılmıştır. Fransa Ceza Usul Kanunu'nun 41/1. maddesine göre, arabuluculuk kurumunun amacı; verilen zararın tazmin edilmesi, suçun ortaya çıkardığı sosyal barışı bozan uyuşmazlığa son verilmesi veya şüphelinin yeniden topluma kazandırılmasıdır. Fransa Ceza Usul Kanunu'nda arabuluculuk kurumuna, hafif cezayı gerektiren basit suçlarda başvurulabilmektedir. Arabuluculuk yöntemi ile failin özür dilemesi, verilen zararın tazmini, şüpheliye, savcı tarafından adli tevbihte⁸² bulunulması, şüphelinin bazı kamuya yararlı işlerde çalıştırılması veya kamuya yararlı işte çalışması karşılığı düşük bir ücret ödenmesi şeklinde olabilmektedir. Fransız Ceza Usul kanununa göre

---

⁸⁰ YILMAZ, Ömer; Onarıcı Adalet Sistemi: Birey Toplum Devlet İşlerinde Yeni Bir Mücadele Alanı, (İN: Suç Mağdurları, Editör, Halil, İbrahim, Bahar, Ankara 2006) s. 303.

⁸¹ ÖZBEK, M.; a.g.e., s.161; ÇOLAK-TAŞKIN; a.g.e., s.1149.

⁸² HEKİMOĞLU, M. Fahrettin, Fransa'da Hukuki Danışmanlık ve Arabuluculuk Uygulaması, Ankara Barosu Dergisi, 2002 sayı 2, s.33.

arabuluculuğun, mutlaka mahkemede olması gerekli olmayıp, polis, savcılık teşkilatı, suçlunun şartla tahliye edildiği dönemde suçluyu gözlemleyen kuruluş veya bağımsız olan bir kuruluşça yürütülmesi de olanaklıdır. Arabuluculuğun, başarılı olması durumunda bir taraftan mağdurun zararı tazmin edilmekte, diğer taraftan, toplumda doğan uyuşmazlık sona erdirilmekte ve savcı, şüpheli hakkında takipsizlik kararı vererek soruşturmayı sona erdirmektedir⁸³.

Uzlaşmayı düzenleyen Fransa Ceza Usul Kanunu'nun 41/1. maddesi aşağıdaki gibidir⁸⁴;

Mağdurun uğradığı zararı tazmin etmeye, suçun bozduğu kamu düzenini yeniden tesis etmeye ya da failin, tekrar topluma kazandırılmasına yardımcı olmaya ilişkin; böyle bir tedbirin yerinde görülmesi halinde, kamu davasına ilişkin kararın öncesinde, Cumhuriyet Savcısı, doğrudan doğruya veya adli Kolluğun yetkilendirilen bir görevlisi veya Cumhuriyet Savcılığı uzlaştırılması aracılığıyla;

1- Kanundan kaynaklanan yükümlülüklerin faile hatırlatılmasına girişilmesi,

2- Mesleki, sosyal veya sağlıkla ilgili bir kuruluşa, failin yönlendirilmesi; bu önlem masrafları fail tarafından karşılanmak üzere bir staj veya bir hizmette biçimlenme tamamlanması ya da bir mesleki veya sağlık kuruluşunda bulunmaktan ibarettir. Özellikle de kara yolundaki motorlu bir aracın kullanımı sebebiyle suç işlenmesi durumunda, vatandaşlık stajı yaptırılır ki, bu önlemin masrafları faile karşılatılarak, trafik güvenliği hassasiyetine yönelik bir staj görmekten ibarettir.

3- Kanun ya da düzenleyici işlemler karşısında, failin durumunu hukuka uygun hale getirilmesinin talep edilmesi,

4- Belirtilen hususlardan kaynaklanan zararın tazmininin failden talep edilebilmesi,

---

⁸³ Özbek, M; Dünya Çapındaki Adalete, s. 148 vd; KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.68.

⁸⁴ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.69.

5-Tarafların uzlaşmasıyla, mağdur ile fail arasında uzlaşma fonksiyonunun başlatılması istenir. Fail, mağdurun çıkar ve zararlarını tazmin etme yükümlülüğü altında ise, bu husus tutanak uyarınca medeni yargılama usulü kanununda öngörülen kurallara uygun bir şekilde, para cezasının ödenmesi yöntemi izlenerek tahsili talep edilebilir.

Failin tutum ve davranışı sonunda önlem uygulanamamış ise, Cumhuriyet Savcısı yeni durumlar hariç, iddianameyi hazırlar veya takibatın devamını sağlar.

Fransa Ceza Usul Kanunu'nun 41/2maddesi ise; beş yıla kadar hapsi veya para cezasını gerektiren suçlar veya kabahat işleyenler ile ilgili olarak, savcı dava açmazsa şunları yapabilir. Mahkeme kararı ile ehliyetin geri alınması, arabayı kullandırmama, suç işlediği eşyayı veya suçtan elde edilenlerin müsaderesi, para cezası verme.

Uyuşmazlık konularında, danışmanlık yapmak ve arabuluculuk görevinin yürütülmesi amacıyla, Fransa'da 18.12.1998 tarihinde "Adli Başvuru ve Uzlaşmazlıkların Dostça Çözümüne Dair Kanun" kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile arabuluculuğun nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Bu kanunla "Adalet ve Hukuk evi" adı altında bir birim kurulmuştur. Adalet ve Hukuk Evi, ilk olarak Paris'te üç ayrı bölgede 2001 yılında kurulmuştur. Bu birimler, Asliye mahkemesi başkanı ve Cumhuriyet savcısının denetimi altında faaliyetlerini yürütmektedir. Bu birim, adliye binaları içinde hakkını arayamayan insanlara yardımcı olmaktadır. Adalet ve Hukuk evleri, Adalet Bakanlığı ve belediye iş birliği ile kurulmuştur. Gerekli olan bina ve mefruşat belediyeler tarafından, gerekli personel ise Adalet bakanlığı tarafından karşılanmaktadır. Haftanın beş günü randevulu sistemle insanlara hizmet vermektedir. Hukuki yardımlar sadece danışmanlık hizmetinden ibaret olup yargısal işlem yapma yetkisi yoktur. Bu birim, üç bölümden oluşmaktadır. Hukuki danışmanlık bölümü, kendisine başvuran kişilere hukuki danışmanlık hizmeti vermektedir. Hukuki danışmanlık bölümü herkese açık olup ücretsizdir. Başvuran kişilere, hukuki hakları, başvurabilecekleri yöntem ve bunun hukuki sonuçları hakkında bilgi verilmektedir. Hukuk uyuşmazlıklarında

arabuluculuk bölümü, iki ana konudaki uyuşmazlıkları arabuluculuk yöntemi ile çözmeye çalışmaktadır. Bunlardan biri, idare ile sivil kişiler arasındaki doğan uyuşmazlıkları uzlaşma ile çözmeye çalışmaktadır. İkincisi ise, sivil kişiler arasındaki uyuşmazlıklar ki, Cumhuriyet savcısı tarafından görevlendirilen arabulucular vasıtasıyla uzlaşmayla çözmeye çalışmaktadırlar. Cezai uyuşmazlıklarda arabuluculuk bölümü⁸⁵, hafif cezayı gerektiren basit suçlar için adli mercileri meşgul etmemek ve vatandaşların küçük olaylar için adliyelerde zaman kaybetmemeleri ve taraflar arasında ihtilafın daha da büyümeden barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturulması amaçlanmıştır. Cumhuriyet savcısı bir arabulucuyu görevlendirmektedir. Arabulucu, tarafları dinleyerek bir sonuca ulaşmaya çalışmaktadır⁸⁶.

Fransız Ceza Usul Yasası'nda uzlaşma kurumuna yer verilerek uygulamada suçların bu yolla çözümü sağlanmaktadır. Fransa'da ağır cezayı gerektiren suçlarda, yargılamanın uzun sürmesi ve masraflı olması nedeniyle, mağdurlar, haklarından vazgeçebilmektedir. Bu da Fransa'da arabuluculuk kurumunun gelişmesinde etkili olmuştur⁸⁷. Fransız hukuku da diğer uzlaşmanın etkin bir şekilde uygulandığı ülkelerden biridir. Arabulucu aracılığıyla basit uyuşmazlıkların adli makamlara yansıtılmadan ve tarafları da adliyelerde yormadan barışçıl yollarla çözümlenmesi amaçlanmıştır. Bizim hukukumuza da Fransız usul yasasındaki 41. maddeden yararlanılarak uzlaşma kurumu getirilmiştir. Ancak Fransa'da arabuluculuğun hem özel hukukta hem ceza hukukunda uygulanabilirliğini sağlamak için hem de arabulucuların eğitimini sağlamak için Adalet ve Hukuk Evleri kurulmuştur. Bu birimlerin çalışmalarıyla arabuluculuğun uygulamadaki etkinliği sağlanmıştır. Ülkemizde ise, uzlaşma ve arabuluculuk kurumları kanunlarımızda yer almış ancak uygulaması sağlanamamıştır. Bizde de Fransa'dakine benzer yardımcı kurumlar getirilerek uygulamadaki etkinliği sağlamak mümkün olabilir.

---

⁸⁵ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.70.

⁸⁶ HEKİMOĞLU, a.g.m., s.34-38.

⁸⁷ ŞAHİN; a.g.e., s. 801, ÇOLAK-TAŞKIN; a.g.e., s.1145,1146.

D. İtalyan Hukukunda

İtalya'da da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi mahkemelerin ağır iş yükü sorunu nedeniyle uzlaşma kurumunu hukuklarında kabul etmişlerdir. İtalya'da 1990'lı yıllarda uzlaşma ile ilgili ilk uygulamalar başlamıştır. Aynı zamanda çocuklar hakkında da uzlaşma kurumunun uygulanması başlamıştır.

İtalya'da uzlaşma kurumunun uygulanması için diğer ülkelerden farklı olarak 1999 yılında uzlaşma-barış hakimliği (giudice di pace) kurulmuştur. Uzlaşma hakimi tarafları dinleyerek zararın giderilmesi halinde suçun ortadan kalktığına karar verir. Uzlaşma hakimi karşısına gelen olayda, suçun şikayete tabi suç olması veya bazı basit suçlardan olması durumunda zararın giderilmesi ve ya tehlikenin kalkması durumunda suçun ortadan kalkmasına karar verebilir. Yine uzlaşma hakimi zararın önemsiz olması veya fiilin hafif olması durumunda yargılama yapmayacağı gibi bazı seçenek yaptırımlara da hükmedebilir⁸⁸.

İtalya'da bir de, 1989 yılında Ceza Usul Kanunu'nda yapılan değişiklikle taraf muhakemesi veya mücadeleci sisteme benzer bir anlayışla tarafların talebi üzerine cezanın belirlenmesi başlığı altında ve öğretilde "patteggiamento" adı verilen uygulama orta ağırlıktaki suçlar için kabul edilmiştir⁸⁹. İtalyan Ceza Usul Kanunu'nun 444. maddesinde, üç yıla kadar hürriyeti cezayı gerektiren suçlarda sanık ve savcının anlaşması sonucu isnat belirlenmektedir. Taraflar bir araya gelerek karşılıklı olarak görüşlerini ileri sürerek anlaşmaya çalışmaktalar. Görüşmeler sırasında taraflar görüşlerinde değişiklik yapabilmektedirler. Taraflardan biri uzlaşma talebinde bulunursa diğer taraf savcı veya sanık görüşünü açıklaması için hakim süre verebilir. Bu süre sonrasında hakim bir görüşme düzenler ve dosya henüz ön soruşturmadaiken son soruşturmaya geçmeden dosyanın sona erdirilmesi sağlanmak istenir. Sanığın uzlaşma önerisi ikrar olarak kabul edilmez. İtalyan ceza hukukunda kabul edilen bu uzlaşma türü ABD'deki itiraf pazarlığı yöntemine benzemektedir. Uzlaşma aşamasında para cezası veya tecil edilmek üzere hapis

⁸⁸ ZAFER, Hamide; Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi: Uzlaşma", Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, İstanbul 2003, s. 743; ŞAHİN C., a.g.m., s. 263.

⁸⁹ ZAFER; a.g.e., s. 745.

cezası talep edilebilir. Talep edilecek hürriyeti bağlayıcı cezanın iki yılı aşmaması gerekir. Uzlaşma sonunda ceza miktarında en çok 1/3 oranında indirim yapılabilir. Uzlaşma sonucunda cezada indirim yapılabileceği gibi para cezası da verilebilir. Uzlaşmaya hakim karar verdiği için uzlaşma sonunda talep edilen cezaya hükmedebileceği gibi uzlaşmayı kabul etmeyerek yargılama da yapabilir. Yargılama yaparsa şartları oluşmuşsa beraat de verilebilir. Ancak bu aşamada delili ikamesi söz konusu olmaz mevcut duruma göre hakim bir karar vermektedir⁹⁰. İtalyan sistemin de ayrıca savcının ceza türünü ve miktarını belirleyerek talepte bulunduğu ceza kararnameyi yöntemi de uygulanarak kovuşturmanın hızlandırılması amaçlanmaktadır⁹¹.

Görüldüğü gibi İtalyan ceza hukukunda uzlaşma hakimliği uygulaması, savcı ile sanığın anlaşma yöntemi ve ceza kararnameyi yöntemleri uygulanmaktadır. Ülkemizde de uzlaşmanın uygulanamama sebeplerinden biri de uzlaştırıcıya mahkeme kadar güvenilememesidir. İtalya’da uygulanan uzlaşma hakimliği modeli ile uzlaşma hakim tarafından yürütülmektedir. Ülkemizde ise soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı ve kovuşturma aşamasında hakim gözetimi ve denetimi altında uzlaştırmacı tarafından yürütülmektedir. Ülkemizde ayrıca mahkemelerde uzlaştırmacı hakim görevlendirilmesinin iş yoğunluğu ve hakim azlığı gibi sebeplerle mümkün görülmemektedir. Ancak yine hukukçu olan kişilerin, daimi olarak, uzlaştırmacı olarak adliyelerde görevlendirilmeleri mümkündür. Ülkemizde çok fazla sayıda hukuk mezunu ve istihdam bekleyen kişiler bulunmaktadır. Bu kişilere adliye bünyesinde daimi uzlaştırmacı atanmasını sağlamak ve uzlaştırma konusunda çalışma yapmalarını sağlamak için gerekli alt yapı hazırlanmalıdır.

E. Alman Hukukunda

Alman ceza hukukunda mağduru koruma ve mağdurun zararlarını giderme anlayışı sonucu uzlaşma konusunda çalışmalar başlamıştır. Mağduru koruma amaçlı

---

⁹⁰ ŞAHİN, a.g.m., s.284-286, GÖKCAN-KAYMAZ, a.g.e., s.74.

⁹¹ ŞAHİN, a.g.m., s.284.

kanunlar çıkarılmış ve bununla ilgili maddelerde Alman ceza yasalarında kabul edilmiştir. 1980’li yıllarda uzlaşma hizmetleri artarak uygulanmaya başlanmıştır. Almanya’da adli veya bağımsız kurumlar tarafından, hem yerel hem de federal düzeyde çeşitli uzlaşma programları yürütülmektedir. Özellikle genç suçlular üzerinde bu programlar yaygın olarak uygulanmaktadır⁹². 1999 yılında Alman Ceza Usul Kanununda değişiklik yapılarak arabuluculuk kurum olarak Kanuna işlenmiştir. Uzlaşmada önce uyuşmazlığın uzlaşmaya konu bir uyuşmazlık olması durumunda konu arabuluculuk hizmeti yapan bir kuruluşa havale edilmektedir. Arabulucu öncelikle faille görüşüp usul hakkında bilgi vermekte, onun olumlu görüşü üzerine mağdurla görüşmekte ve bu şekilde uzlaşma süreci başlamaktadır. Alman Ceza Usul Kanunu uyarınca arabuluculukta, soruşturma sonucunda takipsizlik kararı verilebilecek hallerde bu yola başvurulamayacağı uzlaştırmacının tarafsız olacağı, zararın giderilmesi aşaması için etik kurallara uygun davranılması gerektiği, uzlaşma için fail ile mağdur gönüllü olması ve fail muhakkak suçunu ikrar etmiş olması gerektiği düzenlenmiştir.

Alman Ceza Muhakemesi Kanununun 380. maddesindeki düzenlemeye göre⁹³: “Barıştırmaya Teşebbüs”, mesken masuniyetini ihlal, hakaret, mektup gizliliğinin ihlali, müessir fiil, tehdit ve mala zarar verme suçlarında şahsi davanın açılması, Eyalet Adli İdaresi tarafından görevlendirilen barıştırma merciinin barıştırma teşebbüsü neticesiz kaldıktan sonra kabul edilmiştir. Davacı bu konuya ilişkin bir belgeyi dilekçesine eklemelidir. Eyalet Adli İdaresi, barıştırma merciinin yapacağı işlemi, uygun bir masraf avansı ödenmesi şartına bağlayabilmesine müsaade edebilir. Eğer resmi amir, Ceza Kanunu’nun 194. maddesinin 3.fıkrası veya 232. maddesinin 2. fıkrası uyarınca şikâyette bulunmaya yetkili ise, bir ve ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz. Taraflar aynı ilçede ikamet etmedikleri takdirde, Eyalet Adli İdaresinin kararı ile barıştırma teşebbüsünden sarfinazar edebilir. Barıştırma mercii

---

⁹² ÖZBEK V.Ö.; CMK İzmir Şerhi , a.g.e., s. 1003 vd.

⁹³ İÇEL, Kayıhan; YENİSEY, Feridun; Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları, 4.bası,İstanbul 1994, s.1332.

Almanya'nın kuzey eyaletlerinde; hakem iken güney eyaletlerinde belediye başkanları ya da muhtarlıklardır⁹⁴.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi gereğince basit suçlarda mahkemenin kararına gerek olmadan savcı, yükümlülüklerini yerine getiren şüpheli hakkında, takipsizlik kararı verebilir. Kamu davası açıldıktan sonra da şüpheli ve savcılığın kararı ve rızası halinde veya şüpheli, mağdurun zararını gidermeyi kabul etmesi halinde, dosyanın ortadan kaldırılmasına karar verebilmektedir. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 155/a maddesi gereğince muhakemenin her aşamasında savcılık ve mahkeme, her zaman şüpheli ve mağdur arasında bir arabuluculuk olacağını araştırması ve bu arabuluculuğun gelişme koşullarını meydana getirmeye çalışması gerekmektedir. Şahsi dava yoluyla kovuşturulan suçlarda, kovuşturmayı mağdurun kendisi yapabilmektedir⁹⁵.

Alman Ceza Kanunu'na eklenen 46/a maddesi, mahkemeye iki halde cezanın indirilmesi veya ceza verilmemesine karar verme olanağını tanımaktadır. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'na 46/a maddesinin birinci fıkrası, şüphelinin bir çözüme ulaşma çabası ile fiilinden doğan zararları bütünüyle veya büyük bir kısmı itibariyle gidermesi veya bu hususta ciddi çabalarda bulunmasını öngörmektedir. Alman Ceza Usul Kanunu'nun 46/a maddesinin ikinci fıkrası ise, zararın giderilmesi, şüphelinin dikkatini çekecek surette, büyük miktarda edimlerin yerine getirilmesini veya kişisel bir takım fedakârlıklarda bulunmasını gerektirdiği hallerde şüphelinin, bütünüyle yahut geniş bir kısmı itibariyle, mağdurun zararlarını tazmine girişmesini öngörüyor. Böylece Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 46/a maddesinin birinci fıkrası, şüpheli ve mağdur arasında bir arabuluculuğu içerdiği halde, ikinci fıkrası, zararın maddeten giderilmesi hususunu düzenlemektedir. Her iki halde de, şüphelinin suçluluğu açıklanmakla beraber, mahkemece cezanın indirilmesine veya hiç ceza verilmemesine karar verilebilmektedir. Ancak hükmedilen cezanın, bir yıldan az hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektirmesi ve para cezasının da 360 gün para cezasını aşmaması gerekmektedir. Alman Ceza Usul Kanunu'nun 46/a maddesindeki koşullar

⁹⁴ ÖZBEK, V. Ö.; Suçtan Doğan Mağduriyet..., s.298; GÖKCAN-KAYMAZ; s.71.

⁹⁵ DÖLLING, Dieter; "İşlenen Suç Nedeniyle Suç Failleri ve Mağdurları Arasında Arabuluculuk (Mediation)" s. 18. Aktaran GÖKCAN-KAYMAZ, a.g.e., s.73.

bir araya geldiğinde savcılık Alman Ceza Usul Kanunu'nun 153. maddesi gereğince mahkemenin kararına dayanarak kamu davası açmaktan vazgeçebilir. Dava açılmış ise, mahkeme, savcılığın kararı ile duruşmaların başlamasından önce dosyayı kapatılabilir. Şüphelinin zararının giderilmesi bakımından yahut mağdurla bir uzlaşmaya ulaşması yönünde gösterdiği çabalar, 46/a maddesinin uygulanması bakımından yeterli olmadığında ceza usul kanununun 46/a maddesinin ikinci fıkrası cezanın tespitinde bu çabaların göz önünde bulundurulması gerektiği hükmünü içermektedir⁹⁶.

Küçüklere ilişkin ceza hukuku bakımından, Çocuk Mahkemeleri Kanununun 45. maddesinin ikinci fıkrası, fail-mağdur arasında arabuluculuktan sonra savcının, davayı açmayabileceği hükmünü getirmektedir⁹⁷. Uygulamada, şüpheli ve mağdur arabuluculuğu bakımında bazı kıstaslar ortaya konulmuştur. Usul bakımından, ön görülen usul kurallarına uyulduktan sonra takipsizlik kararı verilebilecektir. Şüpheli açısından arabuluculuk usulünü uygulaması, şüphelinin, fiillerini inkâr etmemesidir. Şüpheli, kendisine isnat olunan suçları işlemediğini öne sürecek olursa, o zaman şekli ceza usulü kuralları uygulanarak durumun aydınlatılması gerekir.

Görüldüğü üzere Alman ceza hukukunda uzlaşma kurumu yerleşik bir şekilde uygulanmaktadır. Şüpheli ve mağdurun gönüllü olarak arabuluculuğa katılmaları gerekir. Arabuluculuğu yapacak olan kişinin tarafsız olduğunu ortaya koyması zorunludur. Arabulucu, zararın giderilmesi çabalarının, etik kurallarına uygun çerçevede sağlamaya çalışmalıdır. Uzlaşma kurumunda arabuluculuğu hakemler yaptığı gibi belediye başkanı ve muhtarlarında görevlendirildiğini görmekteyiz. Alman ceza hukukunda faillerin ve mağdurların onda dokuzu uzlaşma görüşmesini kabul etmekte ve görüşme sonucunda uyuşmazlıkların yüzde sekseni uzlaşma ile sonuçlanmaktadır⁹⁸. Bu veri bize diğer birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Almanya'da da uyuşmazlıkların büyük bir bölümünün uzlaşma ile sonuçlandığı

---

⁹⁶ DÖLLING, a.g.m., s. 19. Aktaran GÖKCAN-KAYMAZ, a.g.e., s.73. ÇOLAK-TAŞKIN, a.g.e., s.1148.

⁹⁷ ÇOLAK-TAŞKIN; a.g.e., s.1149.

⁹⁸ DÖLLING, a.g.m., s. 21. Nakleden KAYMAZ-GÖKCAN, a.g.e., s.70.

görülmektedir. Bu şekilde yargının iş yükü ve masrafı azalmakla birlikte taraflardan uzlaşma sonuçlarından memnun olmakta ve uygulamayı kabul etmektedirler.

F. İspanyol Hukukunda

İspanyol ceza hukukunda uzlaşma ceza miktarına göre iki şekilli olarak kabul edilmiştir. İspanyol ceza hukukunda 1988 yılında ceza usul kanununda 655 ve 689. maddelerinde kabul edilen sistemde seri muhakeme usulü kabul edilmiştir⁹⁹. Böylece, altı yıla kadar cezayı gerektiren suçlarda, isnat edilen en yüksek ceza üzerinde uyuşma sağlanması halinde hakim, duruşma yapmaksızın hüküm vermek zorundadır. Buna karşılık altı yıldan fazla ve on iki yıldan az ceza gerektiren suçlarda hakim uzlaşma talebini kabul ederek ceza miktarını kendisi serbestçe tayin edebilir¹⁰⁰.

İspanyol hukukunda sınırlı uzlaşma adı verilen biçiminde, savunma makamının tek taraflı olarak, hepsi aynı anda ikame edilebilen kamu davası, şahsi dava ve suç işlendiğini öğrenen her vatandaş tarafından açılabilen halk davasında (Popularklage) talep edilen cezalardan en ağırını kabul ettiğini açıklamasıyla dava sona ermektedir. Sanık burada bir ikrarda bulunmamakta, sadece, talep edilenlerden en yüksek cezayı kabul ettiğini açıklamaktadır. Uzlaşma açıklaması, savcı iddianesiyle birlikte savunma makamına yazılı olarak sunulabilmekte veya delil ikamesinden önce sözlü olarak talep edilebilmektedir. Uzlaşma açıklaması ile mahkemenin onayı veya delil araştırması gerekmeden yargılama sona ermektedir. Uzlaşma açıklamasında sanığın taahhüdü ve ifası gerekli değildir. Uzlaşmayı sanığın ve müdafinin kabul etmesi gerekir. Zorunlu veya ihtiyari müdafilik de fark etmemekte müdafii uzlaşmayı kabul etmemesi durumunda uzlaşma uygulanamamaktadır. Uzlaşmada sanık mağdur ile anlaşmaya çalışmaktadır. Uzlaşma durumunda sanığa tazminat davası açılmayacaktır. Yine birden fazla sanık olması durumunda da hepsinin kabulü gerekmektedir. Ancak hakim iddianemeyi

---

⁹⁹ TAYLOR, Peter, Aus auslaendischen Anwaltsblaettern- Plea Bargaining in England, AnwBl, s.145
Nakleden: ŞAHİN, a.g.m., s.275.

¹⁰⁰ WEIGEND, a.g.e., s.87 Nakleden: ŞAHİN, a.g.m., s.275.

doğru bulmuyorsa veya fiilin altı yılı aşan bir cezayı gerektirdiğini düşünüyorsa uzlaşmayı kabul etmeyip yargılama yapabilir¹⁰¹.

III. CEZA MUHALEMESİ HUKUKU İLKELERİ VE UZLAŞMA

A. Adil Yargılanma Hakkı ve Uzlaşma

Ceza hukukunda bozulan toplumsal barışın yeniden sağlanması ve adaletin yerine getirilebilmesi için, mahkemelerce adil bir yargılamanın yapılması gerekmektedir. Adil yargılama hakkı, kişilerin temel hak ve özgürlüklerine aykırı davranılmadan, keyfi olarak bu haklarına dokunulmasından korumayı ifade eden bir uluslararası insan hakları hukuku normudur¹⁰². Adil yargılama hakkı bizim de taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde geniş bir şekilde düzenlenmektedir. Bu düzenlemeye göre adil yargılama hakkı gerek madde metninden gerek de maddenin yorumundan birçok yargılama ilkesini ve hakkını da içinde barındırmaktadır. Bunlar; yasal, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, mahkeme önünde hak arama özgürlüğü, duruşmada bulunma ve savunma hakkı, aleni duruşma hakkı, silahların eşitliği ilkesi, kendi aleyhine tanıklık etmeme hakkı, gerekçeli karar hakkı ve makul sürede yargılanma hakkıdır¹⁰³. Bizim hukukumuzda da Anayasa'mızda 3.10.2001 tarihinde 4709 sayılı yasayla yapılan 36. maddede değişikliği ile adil yargılanma hakkı kabul edilmiş ve anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Bu maddeye göre, herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hukukumuzda CMK'nın 160/2. maddesinde de adil yargılanma hakkından bahsedilmektedir. Buna göre, Cumhuriyet savcısının maddi gerçeğin araştırılması için ve adil yargılamanın yapılabilmesi için şüphelinin lehine ve aleyhine delilleri toplamak ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür.

---

¹⁰¹ SENDRA, s.231, nakleden ŞAHİN, a.g.m., s.279.

¹⁰² DURSUN, Selman; Adil Yargılanma Nedir?, Adil Yargılanma ve Ceza Hukuku, Ankara 2004 s.360.

¹⁰³ GÖZÜBÜYÜK, Şeref; GÖLCÜKLÜ, Feyyaz; Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara 2003, s.267.

Adil yargılama hakkı, AİHM'in uygulamalarında adil yargılama hakkı yargılamanın her aşamasını kapsamaktadır. AİHS'nin 6. maddesinin gerekleri doğrultusunda hem madde metninde kabul edilen ilkeler hem de hukuk devletinin bir sonucu olarak kabul edilen ilkeler yargılamanın her aşamasında uygulanmalıdır¹⁰⁴.

Adil yargıla ilkesi ile uzlaşma kurumunu çelişmemektedir yani uzlaşma ile adil yargılama hakkı ihlal edilmemektedir ancak adil yargılama hakkının alt unsurları olan bazı yargılama ilkeleriyle çeliştiğini söylemek mümkündür¹⁰⁵. Adil yargılama hakkı ve uzlaşma ile ilgili AİHM'in kararında, sanığın usulü haklardan feragatinin mümkün olduğu ve bunun hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde olması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme başka bir kararında, sanığın uzlaşmayı kabul etmekteki iradesini etkileyen zorlayıcı unsurların bu feragatin geçerliliğini ortadan kaldırdığını söylemiştir¹⁰⁶. AİHM bir başka kararında yine özetle, uzlaşmanın zorlamaya dayanmaması gerektiğini, özgürlük ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşır şekilde failin baskı altında uzlaşma iradesine zorlanmaması gerektiğini belirtmiştir¹⁰⁷.

Adil yargılama hakkında, İHAS'ın, Anayasa'nın ve CMK'nın belirttiği olduğu haklardan uzlaşmanın tarafları yararlanma hakkına sahiptir. Adil yargılama hakkı taraflar için soruşturma ve kovuşturma aşamasında bir hak olduğu gibi uzlaşma gibi ceza yargısı kurumlarının uygulanmasında da bir haktır. Uzlaşma kurumunun ceza hukukunda düzenlenmesi, adil yargılama hakkını ihlal etmemektedir. Ancak AİHM'in kararlarında da belirttiği üzere adil yargılama hakkı her somut olaya göre değerlendirilmelidir. Uzlaşmanın uygulanmasında oluşabilecek aksaklıklar adil yargılama hakkının ihlalline yol açabilecektir. Uzlaşma sürecinde, tarafların sahip olduğu haklar hakkında tam anlamıyla bilgilendirilmeli ve bu haklarını kullanabilme imkanı sağlanmalıdır. Taraflar uzlaşmaya başvurma ve uzlaşmanın sonuçları hakkında bilgilendirilmelidirler. Uzlaşmaya başvurma alternatif çözüm yolu olduğu

---

¹⁰⁴ İNCEOĞLU, Sibel; İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılama Hakkı, İstanbul 2002, s.4.

¹⁰⁵ YENİSEY, Feridun, Suçların Azaltılması ve Ceza Hukuku Ultima Ratio, İBD 1994, C 68, s.10.

¹⁰⁶ AİHM Pfeifer ve Planki Kararı, prg 37; İNCEOĞLU, S, a.g.e., s.204.

¹⁰⁷ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.85.

için uzlaşmaya başvurmayı zorunlu bir uygulama olarak görülmemeli ve tarafların iradelerine bırakılmalıdır. Uzlaşma uygulamasında tarafların özgür iradeleri ile baskı altında kalmadan uzlaşmaya başvurmaları sağlanmalıdır. Uzlaştırmacının uzlaşma uygulaması sürecinde tarafsız olması sağlanmalıdır. Bu uzlaştırmacının hakim, savcı ve yargı yollarında denetlenmesi ile mümkündür. Uzlaştırmacının taraflara karşı eşit uzaklıkta ve bağımsız olarak davranması uzlaşmanın sağlıklı yapılabilmesi için önemlidir bu ancak denetim mekanizması ile mümkündür. Ülkemizde uzlaşma uygulamada etkin hale getirilirken, uzlaşma adil yargılama ilkeleri çerçevesinde uygulanmalıdır. Yargılamanın diğer safhalarında olduğu gibi uzlaşma sürecinde de taraflara yargısal güvenceler sağlanmalıdır.

B. Hak Arama Hürriyeti ve Uzlaşma

Hak arama hürriyeti, AIHS'nin 6. maddesinde her kişinin bağımsız ve tarafsız mahkeme önünde davasının dinlenmesi hakkı vardır şeklinde düzenlenmiştir. Bunun yanında hak arama hürriyeti, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 8. ve 10. Maddelerinde de düzenlenmiştir. İç hukukumuzda ise Anayasamızın 36. maddesinde düzenlenmiştir. Hak arama hürriyetinde her kişiye bağımsız ve tarafsız bir mahkemeye erişim hakkı tanınmaktadır. Buna göre, kişi bağımsız ve tarafsız bir mahkemeye kolayca erişme ve bu mahkemede davasının dinlenilmesini isteme hakkına sahiptir. Buna karşılık uzlaşma kurumunu uygulanması halinde mahkemede yargılama yapılmamakta, yargılama uzlaşma ile sona ermektedir. Uzlaşma kurumu hak arama hürriyetine engel oluşturmamaktadır. Çünkü kişi kendi özgür iradesiyle bu haktan vazgeçerek kendine uzlaşmanın uygulanmasını istemektedir. Yine kişi uzlaşma kurumunun uygulanmasını istemeyerek dava açabileceği gibi, uzlaşmanın her aşamasında uzlaşmaktan vazgeçerek ve ya anlaşma gerçekleşmemesi halinde mahkemede dava açma hakkını kullanabilmektedir¹⁰⁸.

---

¹⁰⁸ ILDIR, Gülgün; a.g.e., s.48.

C. Masumiyet Karinesi ve Uzlaşma

Masumiyet karinesi, kendisine suç isnat edilen kişinin adil yargılama sonucunda mahkum edilinceye kadar masum sayılmasıdır. Masumiyet ilkesi, ceza yargılaması hukukunun temel ilkelerindendir. Kişinin suçluluğu mahkemece sabit oluncaya kadar kişi suçsuz sayılır. Masumiyet karinesi, Anayasamızın 38/4. maddesinde düzenlenmiştir. Bu ilke uyarınca, yetkili ve görevli mahkeme tarafından yapılan yargılama sonunda suçlu olduğuna dair karar verilmedikçe kimse suçlu sayılmayacaktır.

Uzlaşmanın iradi olması nedeniyle yani failin istemez ise uzlaşma uygulanmayacağı için masumiyet ilkesine aykırı olmadığı savunulmaktadır¹⁰⁹. Fail istediği zaman kendi hakkında kamu davasının açılmasını tercih edebileceği için aykırılık yoktur denmektedir. Ancak bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre, mağduriyet yargılama yapılmadan giderildiği için yani failin suçlu olduğu mahkeme hükmüyle sabit olmadan uyuşmazlık giderildiği için masumiyet karinesine aykırıdır¹¹⁰. Uzlaşmada henüz hazırlık aşamasında veya kovuşturma aşamasında toplanmış deliller ışığında kusurlu olduğunun saptanması mümkün değildir. Failin suçluluğu bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, makul bir sürede, adil bir yargılama ile belirlenebilir. Failler uzun yargılama süreçleri, beraat etme konusundaki belirsizlikler yüzünden suçsuz olan birçok kişinin uzlaşmayı kabul ettiği görülmektedir¹¹¹. Fail suçsuz olsa bile yargılama sürecindeki sıkıntılar ve ceza alabilme korkusuyla daha az sıkıntı verici anlaşma yolunu seçebilir. Suçsuz olan failin suçu kabul etmesiyle uzlaşma uygulanarak sanığın suçlu olduğu ilan edilmektedir. Bir diğer nokta da uzlaşma gerçekleşmemiş olması halinde hakim bu ikrardan etkilenmesidir. Anılan sebeplerle uzlaşma kurumunun masumiyet karinesi ilkelerine aykırı olduğunu söyleyebiliriz. Sanığın ikrarını zorunlu kılan TCK 73/8. maddesinin yürürlükten kaldırılması ve CMK 253. maddesinde sanığın ikrarının benimsenmemesi dolayısıyla hukukumuzda uzlaşmanın masumiyet karinesi

¹⁰⁹ WEIGEND, T, a.g.e.; s.55; Nakleden ÖZBEK V. Ö.; CMK İzmir Şerhi, a.g.e., s.1029.

¹¹⁰ KONDZİİELA A; a.g.e, s.177; Nakleden ÖZBEK V.Ö.; CMK İzmir Şerhi, a.g.e., s.1029.

¹¹¹ WEIGEND, T; a.g.e., s.69, Nakleden ŞAHİN C., a.g.m., s.250

açısından daha uygun olduğunu söyleyebiliriz¹¹². Uzlaşma kurumunu, masumiyet karinesine daha uygun hale getirebilmek için sanığın suçu kabul etmesi, ikrarı aranmayıp sorumluluğu kabul etmesi aranmalıdır. Bunun yanında uzlaşmanın gizliliği ilkesi sıkı koşullara bağlanmalıdır. Uzlaşma aşamasında sunulan bilgi ve belgeler uzlaşma gerçekleşmemesi halinde dava dosyasına girmemeli ve yansımamalıdır. Hukukumuzda hakim ve savcının gözetiminde uzlaştırmacı ile yapılan uzlaşmada, bir yol olarak uzlaşmayı denetleyen hakim ile dosyada yargılama yapan hakimin farklı hakim olması aranmalıdır. Böylelikle hakimin uzlaşmadaki ikrardan etkilenmemesi sağlanabilecektir. Bunun yanında hazırlık aşamasında delil durumunun sanığın suçluluğunu açıkça ortaya koyması halinde uygulanabilme koşulu getirilmelidir¹¹³. Burada sanık müdafii de önemlidir. Sanık müdafii de delil durumuna göre sanığı beraat edip edemeyeceği konusunda bilgilendirmelidir. Ayrıca uzlaşma kurumu sadece bazı suçlar bakımından öngörülmesi yani uzlaşmanın uygulanacağı suçlar dar tutulmalıdır¹¹⁴. Bu şekilde sanık hakları korunabilecektir.

D. Adalet ilkesi ve Uzlaşma

Ceza yargılamasının amacı suçla bozulan toplumsal barışın sağlanması ve adaletin gerçekleştirilmesidir. Adalet ilkesi, suça karşı toplumun verdiği tepki ve toplumdaki değer yargıları sonucu oluşan ceza sistemleri doğrultusunda toplum adına hakimin vermiş olduğu kararlar açıklanabilir. Bozulan toplumsal barışın mahkeme kararıyla sağlanarak mağduru ve toplumun tatmin edilmesi sağlanmaktadır¹¹⁵. Suç işleyen failin makul sürede yargılanarak verilen hüküm sonucunda adalet gerçekleştirilmelidir. Bu anlamda geç gelen adalet, adalet değildir. Uzlaşmada, sanık suçunu kabul edip sorumluluğu almakta, mağduru zararını gidermekte ve pişmanlık göstererek toplumsal barış sağlanmaktadır. Tarafların bu şekilde anlaşmalarıyla

---

¹¹² KAYMAZ – GÖKCAN; a.g.e, s.88.

¹¹³ ŞAHİN C., a.g.m., s.250.

¹¹⁴ MEMİŞ, Pınar, “Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”, Ocak 2003, s.98

¹¹⁵ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.90.

adalet yargılama yapmadan daha kısa sürede ve daha az masrafla gerçekleşmektedir. Anlaşarak sağlanan adalet yargılama sonrasında verilen karardan daha iyidir. Bu anlamda uzlaşma kurumu ile adalet ilkesi çelişmemekte, uzlaşma adalet ilkesiyle bağdaşmaktadır¹¹⁶.

E. Aleniyet İlkesi ve Uzlaşma

Aleniyet ilkesi, duruşma düzeni ve fiziki koşullar elverdiği durumda yargılamanın zorunlu sujesi olmayanlarında duruşmayı dinlemeleri, izlemeleridir. Duruşmaların aleni olarak yapılması, mahkemenin kararlarının kişi hak ve özgürlüklerine direk müdahalesi olduğu için keyfiliği önlemek, saydamlığı sağlamak, insanların kapalı kapılar arakasında gizli yargılanmaya karşı korumak amacıyla aleniyet ilkesi kabul edilmiştir. Yargılanın gizli şekilde yapılması toplumda şüpheye yol açabilir bunun için aleni yargılama yapılarak kanıtlar açıkça sunulup tartışılmalı, yargılama topluma açık olmalı ve bu şekilde mahkemenin vermiş olduğu karar toplumu tatmin etmelidir. Adil yargılanın gerçekleşebilmesi için aleni yargılama demokratik toplumlarda vazgeçilmez bir ilkedir¹¹⁷. Aleniyet ilkesi, AİHS'nin 6/1 maddesinde duruşmaların aleni yapılması ve hükmün aleni verilmesini hükme bağlamıştır¹¹⁸. Anayasamızın 141/1 maddesinde de düzenlenen aleni duruşma ilkesi: "Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir" şeklinde düzenlenmiştir. CMK'nın 182. maddesinde duruşmaların açık yapılacağından bahsedilmiştir. Ceza yargılamasında, soruşturma gizlidir çünkü bu aşamada sanığın aleyhine ve lehine olan deliller toplanmaktadır. Soruşturmanın selameti ve delililerin karartılmaması amacıyla soruşturma gizlidir. Ancak mahkemenin verdiği kararın toplumda şüphe

---

¹¹⁶ ŞAHİN, a.g.m., s.252.

¹¹⁷ KUNTER, Nurullah; YENİSEY, Feridun; Muhakeme Hukuku Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 13.Bası, İst. 2005, s.455; TEZCAN, Durmuş; ERDEM Mustafa Ruhan; SANCAKDAR, Oğuz; ÖNOK, Rıfat Murat, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi El Kitabı, Ankara 2006., s.154;

¹¹⁸ İNCEOĞLU; a.g.e., s.328.

uyandırmaması ve toplumu tatmin etmesi ve sanığın güvencesi açısından yargılama gizli yapılmamalıdır.

Uzlaşmanın aleniyet ilkesine aykırı olduğunu savunan görüşe göre, uzlaşma duruşma dışında gerçekleşmektedir, uzlaşma görüşmeleri de gizli yürütülmektedir. Bu yönüyle aleniyet ilkesine aykırı olmaktadır¹¹⁹. Karşı görüşe göre ise, aleniyet yargılama aşamasındaki duruşmada söz konusudur. Aleniyet duruşmada sağlanmalıdır. Duruşma dışında, soruşturma veya kovuşturma aşamasında yapılan uzlaşma görüşmeleri aleniyet ilkesini ihlal etmemektedir¹²⁰. Uzlaşma sırasında yapılan görüşmeler gizli yapıldığı için her ne kadar aleniyet ilkesine aykırılık teşkil ettiği düşünülse de uzlaşmada duruşma şeklinde bir yargılama ve delil değerlendirmesi yapılmamaktadır. Uzlaşma sırasında yapılan görüşmelerde sanık suçunu ikrar etmesi, bu sırada ceza alma korkusu olmadan, anlaşma sağlanması için yapılan beyanların gizli tutulması, daha sonra dosyaya bakacak hakim tarafından bilinmemesi sanığın hakimin tarafsızlığını etkilememesi bakımından üstün bir faydaya hizmet etmektedir. Yine uzlaşma kurumunun aleniyet ilkesine aykırı olmaması için, mahkemenin yargılama yapmaktan sanığın özgür iradesiyle ve uzlaşma nedeniyle vazgeçtiği tutanağa bağlanmalı ve uzlaşma sonrası da yine tutanakla açıklanarak toplumun güveni ve sanık hakları korunmalıdır.

F. Eşitlik İlkesi ve Uzlaşma

Eşitlik ilkesi, aynı durumdaki şüpheli veya sanıklara yargılama makamlarınca aynı şekilde, eşit şekilde davranılmalarını ifade eder. Anayasamızın 10. maddesi uyarınca, Devlet organlarının ve idarenin herkese kanun önünde eşitlik ilkesine uygun davranması gerekmektedir. Eşitliğin sağlanması ise, tarafların usulüne uygun şekilde görüşmelere çağırılması, eşit olarak söz verilmesi, görüşlerini açıklama olanağının tanınması, belge ve delilleri inceleme imkanının verilmesi ile mümkün

---

¹¹⁹ ILDIR; a.g.e., s.49.

¹²⁰ ŞAHİN, a.g.m., s.247.

olmaktadır¹²¹. AİHS’de belirtilen adil yargılama hakkı ve Anayasamızın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesi uyarınca, yargılama makamları önlerine gelen uyuşmazlıktaki şüpheli ve sanıklara eşit uzaklıkta durmalı, herkese eşit davranılmalı, aynı durumda olan kişiler arasında ayrımcılık yapılmamalıdır.

Uzlaşma kurumunun uygulanması ile uzlaşma uygulanarak sonunda anlaşma olması halinde sanığa ceza verilmeyecek ve diğer taraftan uzlaşmaya başvurmayarak yargılamayı seçen sanığa ceza verilecek ve bu durum eşitlik ilkesine aykırı olacaktır¹²². Bu durumda eşitlik ilkesine aykırılığı önlemek için delil durumuna göre sanıklara uzlaşma önerilmeli ve sanıklar uzlaşma ve sonuçları konusunda detaylı bir şekilde bilgilendirilmelidir. Bunun yanında sanıklara uzlaşmaya başvurmaları konusunda baskı yapılmamalı, sanıklar özgür iradeleri ile buna karar vermelidirler. Uzlaşma sonucunda, sanığın gidereceği zarar miktarı da suçun ağırlığına göre ve sanığın sosyal ve ekonomik durumuna göre belirlenmelidir. Aksi takdirde parası olanın uzlaşma kurumunu seçmesi, parası olmayanın ise yargılamayı seçmesi söz konusu olacak ve bu durum da eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edecektir¹²³. Cezaların bireyselleştirilmesinde olduğu gibi uzlaşma kurumu uygulanırken de, uzlaştırmacı tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını dikkate almalıdır.

Eşitlik ilkesi mutlak bir eşitliği ifade etmemektedir. Bu bağlamda bazı suçlar bakımından uzlaşma kurumunun uygulanması bazı suçlar bakımından uygulanmaması eşitlik ilkesine aykırı olduğu düşünülse de eşitlik ilkesi aynı durumda olanlara aynı muameleyi ifade etmektedir. Mutlak eşitlik anlayışıyla hareket ederek bütün suçlara uzlaşmanın uygulanmasını kabul etmek suç politikası bakımından uygun olmamaktadır. Her suç bakımından uzlaşmanın uygulanması kabul edildiğinde, ağır suç işleyenle hafif suç işleyen sanık aynı duruma sokularak eşitsizliğe sebep olacaktır. Örnek vermek gerekirse hakaret suçunu işleyenle kasten adam öldürme suçunu işleyen sanığa aynı ceza ve seçenekler sunulması durumunda eşitsizlik olacak ve adaletle bağdaşmayacaktır. Hafif suç işleyen sanıktaki suç işleme kastının yoğunluğu diğerine göre azdır ve yaptırım şekilleri de ona göre farklı

---

¹²¹ ILDIR; a.g.e., s.51.

¹²² ŞAHİN, a.g.m., s.253

¹²³ ILDIR; a.g.e., s.51.

olmalıdır. Suç politikası gereği eşit durumda olanlara eşit davranılmalı ancak, hafif suçlar, şikayete tabi suçlar, taksirli suçlar ile çocuklar tarafından işlenen suçlarda da diğer ağır suçlardan farklı yaptırımlar, alternatif çözüm yolları sunularak adalet gerçekleştirilmeye ve toplumsal barış sağlanmaya çalışılmalıdır.

G. Bağımsız, Tarafsız Hakim İlkesi ve Uzlaşma

Hakimin bağımsızlığı, kimseden emir ve talimat almadan sadece vicdanına göre karar vermesi anlamına gelmektedir. Hakimin tarafsızlığı ise, taraflardan birini diğerine karşı kayırmamayı, objektif davranmayı, her hangi bir menfaat karşılığında karar vermemeyi, kişisel yargılarından ve duygularından sıyrılarak karar vermeyi ifade eder¹²⁴. Hakim önüne gelen olayda çatışan haklarda dengeyi sağlayarak adil bir şekilde karar vermelidir¹²⁵. Hakimin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesi, adil yargılamanın sağlanabilmesi için önem arz etmektedir. Hakimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile kişilerin kanun önünde eşitliği ve hukuk devleti ilkesi sağlanabilecektir. AİHS'nin, adil yargılama hakkını düzenleyen 6. maddesinde hakimin tarafsızlığı ve bağımsızlığına yer verilmiştir. Anayasamızın 138. maddesinde: "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" diyerek hakimin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesine yer vermiştir.

Uzlaşmanın hakimin tarafsızlığı ilkesine aykırı olduğu düşünülebilir çünkü uzlaşmada fail suçunu kabul edip, mağdurun oluşan zararını gidermek istemekte bu şekilde aralarında anlaşma sağlanarak ceza almaktan kurtulmak istemektedir. Anlaşma sağlanamaması durumunda hakimin bu ikrar karşısında tarafsız kalması düşünülemez. TCK'nın mülga edilen 73/8 maddesinde uzlaşma için failin suçunu kabul etmesi zorunlu kabul edilmekteydi. Uzlaşma gerçekleşmemesi durumunda her ne kadar yasada bu ikrar için delil olarak kullanamama yasağı getirilmiş de olsa hakim bundan etkilenmemekte ve bu da tarafsızlık ilkesini zedelemekte idi. Ancak

¹²⁴ KESKİN, Serap; Yargıç Bağımsızlığı, Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul 1998, s.131.

¹²⁵ CENTEL, Nur; Ceza Muhakemesi Hukukunda Hâkimin Tarafsızlığı, İstanbul 1996, s.6.

5560 sayılı Yasa ile ikrar zorunluluğu yasa metninden çıkarılmıştır. Fail suçu ikrar etmemekte sadece sorumluluğu kabul etmekte tarafla uzlaşmak istemektedir. Böylelikle, uzlaşma kurumu hakimin tarafsızlığı ilkesiyle bağdaşır duruma gelmiştir.

Uzlaşma kurumunun uygulanmasında hakimin tarafsızlığını etkileyebilecek diğer bir husus da uzlaşma sırasındaki görüşmelerin ve tutanakların gizliliğidir. Uzlaşma sırasında taraflar uzlaşmanın gerçekleşmesi için bir takım beyan veya vaatlerde bulunabilirler. Fail ceza alma endişesi taşımadan rahatlıkla beyanda bulunabilir hatta suçu ikrar etme zorunluluğu olmamasına rağmen ikrar edebilir. Uzlaşmanın gerçekleşmemesi durumunda, bu bilgilerin ve tutanakların dosyaya yansması durumunda hakimin tarafsızlığı etkilenebilecektir. Bu anlamda, uzlaşma görüşmeleri gizli yapılmalı ve dava dosyasına bu bilgiler yansımamalıdır. Yine hakim kovuşturma aşamasında uzlaşma uygulanması istendiğinde bunu hemen uzlaşmacıya bırakmalıdır. Ayrıca davaya bakan hakim ile uzlaşmada denetimi yapan hakimin de farklı hakimler olarak belirlenmesi de hakimin tarafsızlığı bakımından tercih edilebilir bir uygulama olabilir. Ancak, gizlik ve delil olarak kullanma yasağına rağmen sırf uzlaşmayı kabul eden fail hakkında hakimin taraflı düşünmesi yine hakimin kendi önyargısı ve vicdanıyla ilgidir ve bunun denetimi de mümkün değildir¹²⁶. Uzlaşmanın adil yargılama hakkına, adalet ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmesinde uygulayıcılara büyük iş ve sorumluluk düşmektedir. Kişilerin hukuki güvenliğini ve haklarını korumak için bu noktalarda uzlaştırmacıların, hakim ve savcılarının eğitimi önem arz etmektedir.

H. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve Uzlaşma

AİHS'nin 6. maddesinde belirtilen adil yargılama hakkının kapsamında makul sürede yargılama hakkı da yer almaktadır. Adil yargılamanın amacı adaleti sağlamaktır. Geç gelen adalet adalet değildir anlayışı içinde adaleti de makul sürede yerine getirmek gereklidir. Makul süre AİHM'nin kararlarına göre her olay için farklıdır. Makul süre, ne insan haklarını olumsuz etkileyecek kadar az ne de hakkın

---

¹²⁶ KUNTER-YENİSEY; a.g.e., s.501.

yerini geç bulmasına sebep olacak kadar geç olmalıdır. Yani ceza yargılamasında, savcılık ve mahkeme delilleri değerlendirmeli, gerekli araştırmaları yapmalı, maddi gerçeğin ortaya çıkartılması için çaba sarf etmelidir. Ancak bu araştırma ve değerlendirme makul sürede olmalıdır. AİHM her olayda makul süreyi farklı uygulamaktadır. Hakaret davasında daha az sürede yargılama yapılmasını ararken adam öldürme suçlarında daha uzun bir süre öngörebilmektedir. Makul süre her olaya, suçun niteliğine, olayın karmaşıklığına göre değişebilmektedir. Makul süre soruşturma aşamasından başlayarak kanun yolu aşamasına kadar yargılamayı bir bütün olarak kabul edip yargılamanın başından sonuna kadar kapsayan bir ilkedir¹²⁷. AİHM Kararlarında “... tüm hak arayanlar için geçerli olan bu hükmün amacı, kişileri yargılama işlemlerinin süruncemede kalmasına karşı korumak ve özellikle ceza davalarında suçlanan kişinin uzun süre davasının nasıl sonuçlanacağı endişesi ile yaşamasını önlemektir”¹²⁸. Suçlanan kişi bu endişe ile karşı karşıya iken, mağdur da defalarca kez yargılamaya katılarak sonuç alamama sebebiyle daha çok mağdur olmaktadır.

Uzlaşma kurumu, makul sürede yargılanma ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir. Aksine makul sürede yargılama ilkesinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde olduğu gibi yargının en önemli sorunu ağır iş yükü ve yargılamaların uzun sürerek insan hakları ihlallerine sebep olmasıdır. Ülkemizde yerel mahkemelerin ve Yargıtay’ın ağır iş yüküne ve davaların karara bağlandığı süreler baktığımızda makul sürede yargılamanın ülkemizde ciddi bir sorun olduğunu görmekteyiz. Yerel mahkemelerde hakimlerin tecrübesizliği ve iş yükü yargılamada karar vermeyi geciktirmekte bunun yanında yerel mahkeme karar vermiş olsa bile Yargıtay’da 3 yıldan önce dosyalar esas numarası bile alamamakta ve 4 yıldan önce karara bağlanarak yerel mahkemeye gelememektedir. Dosyaların bozularak gelmesi durumunda yerel mahkemenin yeniden karar verme süresi ve dosyaların ikinci kez Yargıtay’a gitme durumları da dikkate alındığında dosyalar çok uzun sürede kesinleşebilmektedir. Dosyaların bu sürede zamanaşımına uğramaları adaletin ya hiç yerine getirilememesine ya da geç getirilmesine sebep olmaktadır. Bu

---

¹²⁷ İNCEOĞLU; a.g.e., s.356.

¹²⁸ GÖLCÜKLÜ-GÖZÜBÜYÜK; a.g.e., s.285.

da adalet duygusunu zedelemektedir. Uzlaşma kurumu ile hafif suçlar yargılama makamları önüne gelmeden çözülebilecektir. Dosyaların süzülerek mahkemelerin önüne gelmesiyle iş yükünün azalması ve makul sürede yargılama ilkesi yerine getirilebilecektir.

I. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi ve Uzlaşma

Cumhuriyet savcılarını suç şüphesiyle soruşturmaya başlarlar ancak soruşturma sonunda kamu dava açıp açmamaları konusunda iki tane sistem bulunmaktadır. Ceza davasını açmakla görevlendirilmiş makamın, dava açılması için aranan kanuni şartların gerçekleşmesi halinde ceza davasını açmaya mecbur olduğu sisteme kamu davasının mecburiliği ilkesinin uygulandığı “mecburilik sistemi” denir¹²⁹. Bu sistemde yeterli delil olması durumunda savcı dava açmak zorundadır. Cumhuriyet savcısının takdir hakkı delillerin yeterli olup olmadığı noktasındadır. Bu sistem, Almanya, Avusturya, İtalya, İspanya, Yunanistan gibi ülkelerde uygulanmaktadır. Ceza davasının açılması için kanuni şartların gerçekleşmesinin yeterli olmayıp ayrıca kamu yararının da bulunmasının arandığı sisteme ise “takdirilik sistemi” denir¹³⁰. Maslahata uygunluk, uygunluk veya kamu yararı sistemi olarak da anılan ikinci sistemde dava açmakla görevli makam, dava açılmasının suçtan doğan zarardan veya suçlunun cezasız kalmasından doğabilecek zarardan daha büyük bir zarara neden olabileceği kanaatine varırsa dava açmayabilecektir¹³¹. Bu sistem ise, Finlandiya, Danimarka, Japonya, Norveç, Belçika, Hollanda, Fransa gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

Ülkemizde mecburilik sistemi uygulanmaktadır. Eski CMK’da ve 5271 sayılı yeni CMK’da da mecburilik ilkesi benimsenmiştir. CMK 170. maddesi, “soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe

---

¹²⁹ ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan; ÖZBEK, Veli Özer; Ceza Muhakemesi Hukuku, 6.Bası, Ankara, 2001 s.145.

¹³⁰ ÖZTÜRK, Bahri; Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti, DEÜHFY, Ankara, 1991, s.34.

¹³¹ TOROSLU, Nurullah; Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 1999, s.29

oluşturuyorsa; Cumhuriyet Savcısı bir iddianame düzenler” demektir. Kamu davasının mecburiliği ilkesini katı bir şekilde uygulanmasının sakıncalarını gidermek amacıyla CMK’da istisnalar getirilmiştir. Önödeme, cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık ve uzlaşma mecburilik ilkesinin istisnalarıdır. Uzlaşmanın bu ilkeyle çelişip çelişmediği hususunda iki görüş mevcuttur. Bir görüşe göre, ilke uzlaşma ile ihlal edilmektedir. Zira kovuşturma makamları, sanığın bir karşı edimde bulunması kaydıyla kovuşturma yapmaktan ve mahkumiyet kararı vermekten vazgeçmektedirler. Uzlaşmanın söz konusu ilkeye aykırı olmadığını savunan görüş ise, ceza açıkça yasaklanmış olmadığı için uzlaşmanın kamu davasının mecburiliği ilkesine aykırı olduğu söylenemez¹³². Ceza hukukumuzun benimsediği kamu davasının mecburiliği ilkesine uzlaşma kurumunun ihlal teşkil ettiği söylenebilir. Ancak kamu davasının mecburiliği ilkesi katı bir şekilde uygulamanın sakıncalarını gidermek amacıyla istisnalar getirilmelidir. Uzlaşma kurumu da bu istisnalardan birisidir. Tarafların uzlaşma kurumuna başvurmaları halinde mutlak olarak kamu davasını ortadan kaldırması söz konusu değildir. Taraflar arasında uzlaşma sağlanamazsa kamu davası açılma ve ya kaldığı yerden devam etme mecburiyeti devam etmektedir.

J. Re’sen Araştırma İlkesi ve Uzlaşma

Resen araştırma ilkesi, yargılama makamının davayla ilgili tüm delilleri kendiliğinden araştırması ve toplamasıdır. Ceza yargılamasında savcı ve hakim maddi gerçeğin ortaya çıkartılması için tarafların talep ve istekleriyle bağlı olmadan delilleri re’sen araştırmakla yükümlüdürler. 5271 sayılı CMK madde 160 ile bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı işin gerçeğini araştırmak için harekete geçer. Savcının re’sen delilleri araştırıp harekete geçmemesi sorumluluğunu doğurur. Savcı ve hakim tarafların getirmiş olduğu bilgi ve belgelerle bağlı olmayarak maddi gerçeğin ortaya çıkartılması için her türlü araştırmayı yapabilir. Taraflar bu araştırmanın yapılmasını engelleyemez ve önleyemezler. Uzlaşma kurumunda,

---

¹³² KREMER; a.g.e., s.109 Nakleden: SAHİN, a.g.m., s.246.

delillerin ikamesi ve delillerin değerlendirilmesi söz konusu olmayarak failin ve mağdurun uzlaşarak mağdurun zararının fail tarafından giderilmesiyle uyuşmazlık sona ermektedir. Onarıcı adalet anlayışı sonucu olarak uzlaşma kurumu, maddi gerçeğin ortaya çıkması ile değil mağdurun zararının giderilmesiyle ilgilenmektedir. Bu anlamda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için uygulanan re'sen araştırma ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

K. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi ve Uzlaşma

Ceza yargılamasının amacı, bozulan toplumsal barışı sağlamak ve adaleti yerine getirebilmek için ulvi bir amaç olan maddi gerçeğin ortaya çıkarılması işidir. Failin ve mağdurun birbiriyle çatışan haklarında maddi gerçek araştırılarak adalet sağlanacak ve toplum tatmin edilecektir. Hukukumuzda da soruşturma ve yargılama makamlarına maddi gerçeği araştırmakla yükümlüdürler. CMK'nın 160/2. maddesi, bu ilkeye yer vermiş ve savcının maddi gerçeğin araştırılması için şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplamakla yükümlüdür demiştir. Suç şüphesi durumunda gerçeğin ortaya çıkarılması için savcı her türlü araştırmayı yaparak şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplar. Mahkeme ise, yine karar vermek için her türlü delili toplar bunun yanında delillerin değerlendirilmesini yaparak maddi gerçeğe ulaşmaya çalışır. Ancak uzlaşma kurumunda, delil ikamesi ve delillerin değerlendirilmesi söz konusu değildir. Uzlaşmanın uygulanmasında, fail ve mağdurun uzlaşması halinde soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı soruşturmaya, kovuşturma aşamasında hakim yargılamaya son vermektedir. Uzlaşma ile maddi gerçek araştırılmak istenmemekte tarafların anlaşması ve mağdurun zararının giderilmesi ile uyuşmazlığa son verilerek adalet sağlanması amaçlanmaktadır. Ceza yargılamasının bir amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır. Diğer bir amacı da sanığın ve mağdurun hak ve menfaatlerini gözetmektir. Bir diğer amacı da bozulan toplumsal barışın yeniden tesisini sağlamaktır. Suç işlenerek toplumdaki barış bozulmakta ve ceza yargılamasıyla suçlu olan sanığa ceza verilerek adalet sağlanmak istenmektedir.

Ancak her suçun toplumsal barışı ve düzeni bozma derecesi aynı olmamaktadır¹³³. Hafif derecedeki suçlar, şikayete bağlı suçlarda mağdurun tatmin edilmesi daha önemlidir. Bu suçlar basit suçlar olduğu için taraflar arasında barış sağlanarak uyuşmazlığın mahkeme önüne gelmesini engellemek adaleti gerçekleştirmek açısından önemlidir. Yargının iş yükünün azaltılması, yargılama masraflarının azaltılması, mağdurun zararının giderilmesi amacıyla onarıcı adalet anlayışı çerçevesinde uzlaşma kurumunu kabul etmek hukuk sistemleri için gereklilik olmuştur. Uzlaşma kurumunda uyuşmazlık, maddi gerçeğe ulaşılarak değil tarafların uzlaşmasıyla sağlanmaktadır. Bu itibarla uzlaşma kurumunun maddi gerçeği araştırma ilkesine aykırılık teşkil ettiği söylenebilir.

L. Yüz Yüzelik, Sözlülük İlkeleri ve Uzlaşma

Hakim yargılama yaparken tarafları bizzat dinlemeli, delilleri bizzat değerlendirmelidir. Taraflar duruşmada beyanda bulunmalı, deliller duruşmada tartışılmalıdır. Sanığın duruşmada savunması alınmadan hakkında karar verilmesi mümkün değildir. Yüz yüzelik savunma hakkı için gereklidir. Hukukumuzda CMK'nın 216 ve 217. maddelerinde bu ilkeye yer verilmiştir. Hakim tarafları özellikle sanığı duruşmada dinlemektedir. Bu durum hem hakimin beyanlara itibar etmesi açısından hem de cezanın şahsiliği açısından önemlidir. Hakim cezayı sanığın kişiliğine göre belirleyecek ve takdir yetkisini kullanacaktır. Ancak uzlaşma kurumunda hakim olmadan taraflar bir uzlaştırmacının önünde anlaşacak ve uzlaşma gerçekleşince hakim düşme kararı vermekle yetinecektir. Uzlaşmanın şikayete tabi ve hafif suçlarda uygulanarak mahkemelerin iş yükü ve masraflarını azaltması bu suçlarda uzlaşma kurumunun uygulanarak yüz yüzelik ve sözlülük ilkelerinden vazgeçmeyi tercih etmeyi gerekli kılmıştır.

---

¹³³ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.95.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA MEVZUATINDA UZLAŞMA

I. TÜRK CEZA MUHALEMESİ VE DİĞER KANUNUNLARDAKİ DÜZENLEME

Ülkemizde de dünyada olduğu gibi sosyal ve politik değişimler, teknolojik ve ekonomik gelişmeler yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasına, suçların nitelik ve nicelik itibariyle artmasına sebep olmuştur. Bu durum ceza adaleti sistemi üzerinde ağır bir yük haline almış, ceza yargılaması makamlarının ağır iş yükü makul sürede yargılamaya engel olmuştur. Avrupa'da olduğu gibi ülkemizde de adil yargılama çerçevesinde bazı yenilikler ve düzenlemeler yapılması gereklilik arz etmiştir. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yeniliklere ve değişimlere cevap veremediği için 04.12.2004 tarihli 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kabul edilerek 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Alman Ceza Usul Kanunu'ndan esinlenerek hazırlanan 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun öncelikli amacı yargılamayı çabuklaştırmak olmuştur¹³⁴. Bu amacı gerçekleştirmek için de yeni CMK uzlaşma kurumuna vermiştir.

Uzlaşma kurumu hukukumuzda, 5271 sayılı CMK'nın Beşinci Kitabının Özel Yargılama Usulleri üst başlığını taşıyan İkinci Kitabının Birinci Bölümünde 253, 254 ve 255, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 24. ve 2004 sayılı İİK'nın 354. maddelerinde düzenlenmiştir. 5237 Sayılı TCK'nın 73/8. maddesinde ki düzenleme, 06.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 45. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

1 Haziran 2005 yürürlük tarihli 5271 Sayılı CMK'nın getirmiş olduğu en önemli yeniliklerden birisi de uzlaşma kurumu olmuştur. Diğer ülkelerde yıllardan beri uygulanmakta olan uzlaşma ülkemizde daha çok yeni kabul edilmiş bir

---

¹³⁴ CENTEL-ZAFER; a.g.e., 2005, s.26.

müessesedir. Bu itibarla uygulamada önemli eksiklerin ve aksaklıkların olması doğal bir durumdur. 06.12.2006 tarihli 5560 Sayılı Kanun ile bu aksaklıklar giderilmeye çalışılmış ve önemli değişiklikler kabul edilmiştir.

5560 Sayılı Kanun'un 24 ve 25. maddelerinde uzlaşma kurumu düzenlenmiş 5271 Sayılı CMK'nın 253 ve 254. maddelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır¹³⁵. Bu kanunla yapılan değişiklikte uzlaşmaya tabi suçlar maddede sayılmıştır. Soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı suçlar hariç, diğer kanunlarda yer alan suçlara uzlaşmanın uygulanabilmesi için açık hükmün bulunması gerektiği belirtilmiştir. Yine soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi olsa bile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği düzenlenmiştir. 5560 Sayılı Kanun ile kimi şikayete tabi olmayan suçlarda kapsam içine alınmıştır. Diğer bir değişiklik de Cumhuriyet savcısının vereceği talimat ile kolluk da uzlaşma teklifinde bulunabilecektir. 5237 Sayılı TCK'nın 73/8 fıkrasında "failin suçu kabul etmesi" aranıyordu 5560 Sayılı Kanunla bu da ortadan kaldırılarak isabetli bir düzenleme yapılmıştır. Çünkü failin ikrarı uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde, hakimin tarafsızlığını etkileyebilecektir. Uzlaşmada amaç, sanığın suçunu ikrar etmesi değil, sanığın suçun sorumluluğunu üstüne alması ve mağdurun zararını gidermesidir. 5560 Sayılı Kanunla yapılan diğer bir düzenleme ise, uzlaşma teklifinin taraflara bildirilmesinden itibaren 3 gün içinde kararlarını bildirmeleri gerekir. Bu süre dosyaların sürüncemede kalmaması açısından önemlidir.

Uzlaşma kurumu ayrıntılı bir şekilde 5271 Sayılı CMK'da düzenlenmiştir. Yapılan önemli değişikliklerle son halini almıştır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 24. maddesinde ki düzenleme, CMK'nın uzlaşmaya ilişkin düzenlemelerin suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanabileceğini belirtmiştir. Yine çocuk suçlular da uzlaşma kurumunun uygulanması önem arz etmektedir. Çocuk Koruma Kanunu'ndaki bu düzenleme yerinde bir düzenlemedir çünkü küçük yaşta işlediği fiilin sonuçlarını tam olarak anlayamayan suça sürüklenen çocuklar

---

¹³⁵ KUNTER, Nurullah; YENİSEY, Feridun; NUHOĞLU, Ayşe; Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuk, 15. Bası, İstanbul, 2006, s.1110.

hemen cezalandırılmaları durumunda kendileri için önemli sonuçlar doğuracaktır. Suça sürüklenen çocukların uzlaşmaya tabi olan şikayete tabi ve basit suçlar olarak nitelendirebileceğimiz suçlardan hemen cezaya çarptırılması kamu vicdanını rahatsız edebilecektir. Bunun yanında okul hayatını veya çalışma hayatını, almış olduğu adli sicil olumsuz yönde etkileyecektir. Suça sürüklenen çocuklarda ilk önce uzlaşma kurumunun uygulanmasını sağlamak ve bu konuda savcılık ve mahkeme aşamasında çaba sarf etmek önem arz etmektedir. İİK, uzlaşmayı kendi bünyesinde düzenleyerek 354. maddesinde “Kanunun bu babında yazılı suçlardan takibi şikâyete bağlı olanların müştekisi feragat eder veya borcun itfa edildiği sabit olursa dava ve bütün neticeleriyle beraber ceza düşer...” hükmüne yer vermiştir. Görüldüğü üzere İİK da kendi bünyesinde uzlaşma kurumuna yer vermektedir.

II. UZLAŞMANIN KOŞULLARI

Uzlaşmanın hangi koşullarda uygulanacağı CMK'nın 253. maddesinde gösterilmiştir. CMK'nın 253. maddesi incelendiğinde, uzlaşma şartları şunlardır¹³⁶:

- 1- Suçun uzlaşma kapsamında bulunması
- 2- Muhakeme ve cezalandırma şartlarının varlığı yani fiilin kovuşturulabilir olması
- 3- Mağdurun gerçek kişi veya tüzel kişi olması
- 4- Şikayete tâbi suçlar açısından şikayet koşulu
- 5- Zararın giderilmesi bakımından anlaşmaya varılması
- 6- Uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayanması
- 7- Uzlaşmanın yetkili kimse tarafından yapılması
- 8- Edimin uzlaşmaya uygun olarak ifası

Uzlaşmanın uygulanabilmesi için yukarıda belirttiğimiz koşullar ayrıntılı olarak incelenecektir.

---

¹³⁶ YURTCAN, Erdener; CMK Şerhi, İstanbul 2005, s.723; ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. baskı, Ankara 2008, (Ceza Muhakemesi), s.1124 vd; ÖZBEK M.;Uzlaştırma..., s.308vd.; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.99; ÇOLAK-TAŞKIN; a.g.e., s.14.

A. Suçun Uzlaşma Kapsamında Bulunması

Bir uyuşmazlığa uzlaşma kurumunun uygulanabilmesi için uzlaşma kapsamında bir suç olmalıdır. CMK'nın 253. maddesinde hangi suçların uzlaşma hükümlerine tabi olduğu açıklanmıştır. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar ile şikayete tabi olup olmadığına bakılmaksızın TCK'da yer alan; kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç m.86, m.88), taksirle yaralama (m.89), konut dokunulmazlığının ihlali (m.116), çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (m.234), ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç m.239). Ayrıca soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar hariç olmak üzere diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için kanunda açık hüküm bulunması gerekmektedir.

Uzlaşma usulünün uygulanabilmesinin ilk şartı, şüpheli tarafından uzlaşma kapsamında kalan bir suçun işlenmiş olması, mağdur veya suçtan zarar görenin usulüne uygun şikâyette bulunmuş olması gerekir¹³⁷. Şüpheli veya sanık tarafından işlendiği iddia edilen suçun, 5271 sayılı CMK'nın 253/1. maddesinde belirtilen ve uzlaşma kapsamında kalan suçlardan olması gerekir. Uzlaşma kapsamında kalan suçları üç grupta inceleyebiliriz.

1.Uzlaşma kapsamına giren suçlar

a. Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Bağlı Suçlar

CMK'nın 253/1. maddesinde hangi suçların uzlaşmaya tabi olduğu açıklanmıştır. Hangi kanunda düzenlenip düzenlenmediğine bakılmaksızın soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi suçlar uzlaşmanın uygulanması kapsamındadır. TCK'da ve diğer kanunlarda düzenlenen şikayete bağlı suçlar bu kapsamdadır. Ancak cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile etkin pişmanlık

---

¹³⁷ CENTEL-ZAFER; a.g.e., s.452.

hükümlerinin uygulandığı suçlar şikayete tabi dahi olsa uzlaşma kapsamında değildir. Ceza miktarı ve suçun niteliğine bakılmaksızın ceza kanununda yer alan şikayete bağlı suçlar uzlaşma tabii tutulmuştur.

Şikayete bağlı suçlarda, şikayetin varlığı bir ceza muhakemesi şartıdır. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlarda, şikayet olmadan soruşturma ve kovuşturma yapmak, mağdur veya suçtan zarar görenin suçtan gördüğü zarardan daha büyük bir zararla karşılaşması muhtemel olduğundan, bu tür suçlarda şikayet, bir soruşturma ve kovuşturma şartı olarak kanunumuzda düzenlenmiştir¹³⁸. Şikayet suçtan zarar görenin suçu devletin soruşturma ve kovuşturma makamlarına bildirmesidir¹³⁹. Suçun mağduru olan veya suçtan zarar gören kişi failin yargılanması için yargılama makamlarını harekete geçirmek amacıyla şikayette bulunur. Bu suçlarda suç nedeniyle kamusal zarardan ziyade kişisel bir zarar söz konusu olduğu için kanun koyucu bu suçları şikayete tabi tutmuştur.

5237 sayılı TCK'da düzenlenen ve uzlaşma kapsamında kalan suçları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Kasten yaralama suçu (üçüncü fıkrası hariç TCK.m.86.). Kasten yaralamanın ihmalî davranışla işlenmesi suçu (TCK. m.88.). Taksirle yaralama suçu (bilinçli taksirle işlenen ikinci ve üçüncü fıkra hariç TCK. m.89.). Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle işlenen tehdit suçu (TCK. m.106/1(2.cümlesi). Konut dokunulmazlığının ihlali suçu (TCK. m.116), (TCK'nın 142/4. maddesi 06.12.2006 tarihinde 5560 sayılı yasanın 6.maddesi ile değiştirilerek, hırsızlık suçunun işlenmesi amacıyla konut dokunulmazlığının ihlali suçunun işlenmesi halinde, bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için şikayet aranmaz). Hakaret suçu (Kamu görevlisine görevinden dolayı işlenen hakaret suçu hariç TCK. m.125,131). Kişinin hatırasına hakaret suçu (TCK. m.130). Haberleşmenin gizliliğini ihlal suçu (TCK. m.132,139). İş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu (iki, üç ve dördüncü fıkralar hariç TCK. m.117/1). Kişilerin huzur ve

¹³⁸ YENİSEY; a.g.e., s.109.

¹³⁹ KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU; a.g.e., s.463.

sükûnunu bozma suçu (TCK.m.123). Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçu (TCK. m.133,139). Özel hayatın gizliliğini ihlal suçu (TCK. m.134, 139). Hakkı olmayan yere tecavüz suçu (TCK'nın 154/2 ve 3. maddesi istisna olmak üzere, 154/1. maddesi, 25.02.2009 tarih ve 5841 sayılı Kanunun 1. maddesi ile yapılan düzenleme ile şikâyet tabi olduğu ve etkin pişmanlık hükümlerine tabi olmadığından uzlaşmaya kapsamına girmiştir). Bedelsiz senedi kullanma suçu (TCK. m.156). Alacağın tahsili amacıyla tehdit veya cebir kullanılması suçu (TCK. m.150). İbadethaneler ve mezarlıklara zarar verme suçu (TCK. m.153,167/7). Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçu (TCK. m.160). Açığa imzanın kötüye kullanılması suçu (ikinci fıkra hariç, TCK. m.209/1). Aile Hukuku yükümlülüğünün ihlali suçu (ikinci ve üçüncü fıkra hariç TCK. m.233/1). Şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi verme suçu (TCK.m.164, 167/2 md). Suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçu (TCK. m.165,167/2). Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu (birinci ve ikinci fıkra hariç TCK. m.234/3). TCK'nın 343.maddesi gereğince karşılıklılık koşulu olması halinde yabancı devlet bayrağına karşı hakaret suçu (TCK.m.341, Bu suçun mağduru veya suçtan zarar göreni gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olmadığından, bu suç her ne kadar şikâyete tabi olsa da uzlaşma kapsamında değildir). TCK'nın 343.maddesi gereğince karşılıklılık koşulu olması halinde yabancı devlet temsilcilerine karşı hakaret suçu (TCK. m.342/2. Bu suçun mağduru veya suçtan zarar göreni gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olmadığından, bu suç her ne kadar şikâyete tabi olsa da uzlaşma kapsamında değildir). Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçu (dördüncü fıkra hariç TCK. m.239/1,2,3).

Bu sayılan suçların, şikâyete tabi olduğu kanunda açıkça belirtilmiştir. Kanundaki sayılan bu suçlar uzlaşma kapsamındadır ve bu suçlara ilişkin uyuşmazlıklarda uzlaşma hükümlerinin uygulanması mümkündür.

b. Özel Kanunlarda Düzenlenen Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Tabi Suçlar

CMK'nın 253/1-a maddesine göre, TCK veya özel yasa ayırımı yapılmaksızın şikayete tabi suçlarda uzlaşma uygulanmaktadır. CMK'nın 253/2. maddesi "Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir." demektedir. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere özel kanunlarda düzenlenip soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi olan suçlar uzlaşma kapsamındadır. Soruşturması ve kovuşturması şikâyete tabi olmayan suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için açık bir düzenleme olması gerekir.

Özel kanunlarda düzenlenen şikayete tabi suçlar şunlardır:

Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 61/A maddesinde tanımlanan suçlar şikayete tabidir¹⁴⁰. Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 73/A maddesinde düzenlenen suç şikayete tabidir. Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun hükmünde Kararname'nin 48/A maddesinde sayılan suç şikayete tabidir. Ticari İşletme Kanunu'nun 12.maddesinde belirtilen suç şikayete tabidir. Haksız Rekabet Suçu (m. 64) şikayete tabidir. Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 24/A maddesinde sayılan suçlar şikayete tabidir. Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun 80. maddesinde düzenlenen suç şikayete tabidir. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar bu kapsamdadır. İİK'da bazı suçlar şikâyete tabi kılınmıştır. (m. 331, 332, 334, 337/a, 338, 345/a) İİK'nın 354.maddesi uzlaşmayı kendi bünyesinde barındırdığından CMK'nın 253.maddesinde düzenlenen uzlaşma hükümleri İİK'da düzenlenen suçlar hakkında uygulanamaz.

---

¹⁴⁰ ÖZEN, Mustafa; Marka Hakkına Karşı İşlene Suçlar ve Yaptırımlar, FMR cilt:9, s.72.

c. Şikayete Bağlı Olup Olmadığına Bakılmaksızın Uzlaşma Kapsamında Olduğu Belirtilen Suçlar

Kanun koyucu CMK'nın 253/1-b maddesinde, uzlaşmayı kural olarak şikayete tabi suçlarda kabul etmekle birlikte, re'sen soruşturma ve kovuşturmayaya tabi bazı suçlarda da uzlaşma hükümlerinin uygulanacağını kabul etmiştir. CMK'nın 253/1-b maddesinde belirtilen bu suçlar, şikâyete tabi olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşmaya tabidir. Kanunumuz bu suçları aşağıdaki gibi saymıştır;

Şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan;

- a- Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde, 86; madde 88),
- b- Taksirle yaralama (madde 89),
- c- Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),
- d- Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),
- e- Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239) suçları.

Şikayete tabi olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşmaya tabidirler.

Resen soruşturmaya tabi bir suçun uzlaşmaya tabi kılınmış olması onu şikayete tabi bir suç haline getirmemektedir. Bu gibi suçlarda şikayetten vazgeçme halinde düşme kararı verilemez. Yine mağdurun veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmesi şikayetinden vazgeçtiği anlamına da gelmemektedir. Zira şikayet ve uzlaşma kurumları birbirinden bağımsız ve farklı kurumlardır¹⁴¹.

aa. Kasten Yaralama Suçu

5237 sayılı TCK'nın 86. maddesinde kasten yaralama suçu 88. maddesinde ise kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi suçu düzenlenmiştir. Kasten

---

¹⁴¹ KAYMAZ-GÖKCAN; a.g.e., s.101.

yaralama suçlarında TCK'nın 86/3-a,b,c,d ve e fıkralarında düzenlenen suçlar hariç, diğer fıkralarda düzenlenen suçlara uzlaşma hükümleri uygulanır.

bb. Taksirle Yaralama Suçu

5237 sayılı TCK'nın 89. maddesinde düzenlenen taksirle yaralama suçu, şikayete tabi olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşma kapsamındadır. Taksir; ceza kanunumuzun 22. maddesinde düzenlenmiş, kast olmadan da taksirle bazı suçların işlenebileceği ve faile ceza verilebileceği belirtilmiştir. Taksirle işlenen suçlarda da failin kusuru bulunması dolayısıyla faile ceza verilmektedir. Kanun koyucu, toplum için ağır ve bir takım zararlı sonuçlar doğurabilecek hareketlerde bulunan kimselerin, daha basiretli, daha dikkatli davranmalarını, toplumun ve başkalarının menfaatlerini titizlikle görüp gözetmelerini istemiş ve bu sebeple taksirle işlenen suçları düzenlemiştir¹⁴². Taksir; bir kimsenin, iradi bir hareketi sonucu öngörülmesi mümkün ve zorunlu olan, fail tarafından istenmeyen sonucun gerçekleşmesidir. Taksirin unsurları, failin taksirle işlenen bir suç olması, failin hareketinin iradiliği, failin neticeyi istememiş olması, hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunması, neticenin öngörülebilir olması şeklinde tanımlanabilir¹⁴³. Taksirle işlenen suçlarda, kasten işlenen suçlarda olduğu şekilde manevi unsurda bir yoğunluk yoktur. Fail neticeyi istememektedir ancak gerekli dikkat ve özeni göstermediği için netice gerçekleşmiştir. İşte buradaki manevi unsurdaki kast unsurunda olmayan hafiflik uzlaşma kurumunun bu suçlar için uygulanmasını gerektirmiştir. Taksirli suçlarda kasıtlı suçlardaki kadar manevi unsurdaki suç işleme niyeti yoğunluğu aynı derecede değildir. Taksirli suçlarda fail neticeyi öngörmesine rağmen istememektedir. Kasten işlenen suçlardaki manevi unsurdaki yoğunluk taksirli suçlarda olmadığı için taksirle işlenen suçlarda uzlaşma kurumunun uygulanması kanun koyucu tarafından uygun görülmüştür.

---

¹⁴² DÖNMEZER, Sulhi; ERMAN, Sahir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 9.bası, İstanbul 1997, C: II s.275.

¹⁴³ DÖNMEZER-ERMAN; a.g.e., Cilt 2, s.277.

TCK'nın 89/1,2,3. maddelerinde düzenlenen taksirli yaralama suçu, TCK.m.89/1 fıkra hariç, bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikayete tabi değildir. TCK'nın 89/1. maddesinde düzenlenen taksirle yaralama suçu, ister bilinçli taksirle işlensin ister taksirle işlensin, şikayete tabi olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşma kapsamındadır. Bilinçli taksir 5237 sayılı TCK'nın 22/3. Maddesinde, kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir olduğu; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılacağı belirtilmiştir. Burada kişi neticeyi öngörmektedir. Burada taksirden daha yoğun bir manevi unsur vardır. Kanun koyucu bilinçli taksirle işlenen suçta şikayete tabi olmayı aramadan, manevi unsur kasttan daha hafif olduğu için uzlaşmaya tabi tutmuştur. Çünkü uzlaşmanın amacı hafif suçlarda anlaşma sağlanarak yargılama dışında çözümünün sağlanmasıdır.

cc. Konut Dokunulmazlığının İhlali Suçu

5237 sayılı TCK'nın 116.maddesinde konut dokunulmazlığının ihlali suçu düzenlenmiştir. Konut dokunulmazlığının ihlali suçu, 19.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Yasanın 24. maddesi ile değişik 5271 sayılı Yasanın 253/1-b-3 maddesi ile uzlaşma kapsamına alınmıştır. Konut dokunulmazlığının ihlali suçu 19.12.2006 tarihinden önce uzlaşma kapsamında değildi. 5560 sayılı Yasanın 24. maddesi ile TCK'nın 116. maddesi şikâyete tabi olduğu ve uzlaşma kapsamına alındığından şüpheli veya sanık lehine bir düzenleme getirmiştir. Bu nedenle soruşturması ve kovuşturması yürütülen dosyalarda uzlaşma kurumu uygulanmalıdır.

dd. Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması Suçu

Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu, CMK'nın 253/1-b maddesinde belirtilen katalog suçlar arasında sayılmış olduğundan şikâyete tabi olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşma kapsamındadır.

ee. Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması

5237 sayılı TCK'nın 239. maddesinde düzenlenen ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması suçu TCK'nın 239. maddenin 4 fıkrası hariç uzlaşma kapsamındadır. TCK'nın 239/4. maddesinde düzenlenen suç, uzlaşma kapsamında değildir.

Sonuç olarak CMK'nın 253/1-b maddesinde belirtilen katalog suçlardan, TCK'nın 86/3, 239/4.fıkraları hariç, şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşma kapsamındadır.

2. Uzlaşmaya Tabi Olmayan Suçlar

Uzlaşmaya tabi olan suçlar, 5271 sayılı CMK'nın 253/1, 2 ve 3. maddelerinde açıkça belirtilmiştir. CMK'nın 253. maddesinde, uzlaşma kapsamında gösterilmeyen, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olmayan suçlar, uzlaşma kapsamı dışındadır. Uzlaşmaya tabi olmayan suçları aşağıdaki gibi sayabiliriz.

- 1- Suçun CMK'nın 253. maddesinde belirtilen suçlar arasında olmaması,
- 2- Suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete tabi olmaması,
- 3- Suçun, resen kovuşturulacak suçlardan olması,

4- Suçun, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar arasında olmaması gerekir.

a. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

5271 Sayılı CMK'nın 253/3 maddesi; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez şeklinde düzenlenmiştir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olsa bile 5237 sayılı TCK'nın ikinci kitabının ikinci kısmının altıncı bölümünde düzenlenen cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar arasında kalan suçlarda, uzlaşma yoluna gidilemez. 5237 sayılı TCK'nın 73/8.maddesinde; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi suçlar, uzlaşma kapsamında gösteriliyordu. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi suçlarda her hangi bir ayırım yapılmamıştı. Ancak 5560 sayılı kanunun 45. maddesi ile TCK'nın 73/8.maddesi yürürlükten kaldırıldı. 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanunun 24. maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 253/3.maddesinde de değişiklik yapılarak cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve etkin pişmanlık kapsamında kalan suçlar uzlaşma kapsamından çıkarıldı. Uzlaşma kurumu, şüpheli veya sanığın lehine olduğundan 5560 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 06.12.2006 tarihine kadar, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ile etkin pişmanlık kapsamında kalan suçlarda uzlaşma hükümleri uygulanacaktır. Başka bir ifade ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ile etkin pişmanlık kapsamında kalan suçların 06.12.2006 tarihinden sonra işlenmesi halinde uzlaşma hükümleri uygulanmaz. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar: cinsel saldırı suçu (TCK. m.102.), çocukların cinsel istismarı suçu (TCK. m.103.), reşit olmayanla cinsel ilişki suçu (TCK. m.104.), cinsel taciz suçu (TCK. m.105). Maddenin son hali ile sayılın bu suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

b. Etkin Pişmanlık Hükümlerine Yer Verilen Suçlar

5271 Sayılı CMK'nın 253/3 maddesi; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık kapsamındaki suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez şeklinde düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'nın 73/8.maddesinde; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi suçlar, uzlaşma kapsamında

gösteriliyordu. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi suçlarda her hangi bir ayırım yapılmamıştı. Ancak 5560 sayılı kanunun 45. maddesi ile TCK'nın 73/8.maddesi yürürlükten kaldırıldı. 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanununun 24. maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 253/3.maddesinde de değişiklik yapılarak cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve etkin pişmanlık kapsamında kalan suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir 5560 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 06.12.2006 tarihine kadar, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ile, etkin pişmanlık kapsamında kalan suçlarda uzlaşma hükümleri uygulanacaktır.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olsa bile CMK'nın 253/3. maddesinde belirtildiği üzere, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar arasında kalan suçlarda uzlaşma hükümleri uygulanmaz. Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçların şikâyete tabi olup olmasının bir önemi yoktur. Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlarda şüpheli veya sanık, suçu işledikten sonra belli bir süre düşünerek pişman olup etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma imkânına sahip olduğundan, bu suçlar uzlaşma kapsamından çıkarılmıştır. Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar: hırsızlık suçu (TCK. m.141,168.), nitelikli hırsızlık suçu (TCK. m.142,168.), daha az cezayı gerektiren paydaş veya elbirliği mülkiyeti ile malik olunan mal üzerinde veya bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın tahsili amacıyla gerçekleştirilen hırsızlık suçu (TCK. m.144,168.), kullanma hırsızlığı suçu (TCK. m. 146,168.), mala zarar verme suçu (TCK. m.151,152,168.), güveni kötüye kullanma suçu (TCK. m.155,168.), dolandırıcılık suçu (TCK. m.157,168.), nitelikli dolandırıcılık suçu(TCK. m. 158,168.), hileli iflas suçu (TCK. m. 161,168.), taksirli iflas suçu (TCK. m.162,168.), karşılıksız yararlanma suçu (TCK. m.163,168.), yağma suçu (TCK. m.148,168.), nitelikli yağma suçu (TCK. m.149.168.), organ ve doku ticareti suçu (TCK. m.91,93.), uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili suçlar (TCK. m.188–192.), para ve kıymetli damgalarda sahtecilik suçları (TCK. m.197–201.), suç işleme amacıyla örgüt kurma suçu (TCK. m.220,221.), zimmet suçu (TCK. m.247,248.), rüşvet suçu (TCK. m.252,254.), iftira suçu (TCK. m.267–269.), yalan tanıklık suçu (TCK. m.272–274.), hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu (TCK. m.292,293.). Madde metninin son hali ile etkin

pişmanlık hükümlerinin uygulandığı suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

c. Uzlaşmaya Tabi Olan Bir Suçun Uzlaşmaya Tabi Olmayan Bir Suçla Birlikte İşlenmiş Olması

5271 Sayılı CMK'nın 253/3 maddesi; uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz şeklinde düzenlenmiştir. 27283 Sayılı Resme Gazete'de yayımlanarak 9 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5918 sayılı kanunun 8. maddesi ile CMK'nın 253/3. maddesine bu fıkra eklenerek uzlaşma kapsamına giren bir suçun uzlaşma kapsamına girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmesi halinde uzlaşma hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Örneğin; Konutun kapısını kırarak konuta giren sanığın eylemi, hem hırsızlık, hem konut dokunulmazlığının ihlali ve hem de mala zarar verme suçlarını oluşturmaktadır. Tek başına işlenen konut dokunulmazlığının ihlali ve mala zarar verme suçları uzlaşmaya tabi iken, uzlaşmaya tabi olmayan hırsızlık suçuyla birlikte işlenmesi halinde uzlaşmaya tabi değildir. Uzlaşmaya tabi olan bir suç ile tabi olmayan suçun birlikte işlenmesi halinde, uzlaşmaya tabi suçta uzlaşma sağlanırsa uzlaşmaya tabi suçun yargılaması sona ereceği için fikri içtima ve birleşik suç hükümleri de uygulanmaz.

3. Suçun Uzlaşmaya Tabi Olmasının Sonuçları

CMK'nın 253. ve 254. maddeleri uzlaşma konusunda hakim ve savcıya takdir hakkı verilmemiştir. C. savcısı ve hakim uzlaşmaya tabi suçlarda uzlaşma girişiminde bulunmak zorundadırlar. Uzlaşma önerilmeden kamu davası açılmaz veya hüküm kurulamaz. Uzlaşmanın soruşturma aşamasında gerçekleşmesi durumunda soruşturma sona erer, kovuşturma aşamasında gerçekleşmesi durumunda ise dava düşer.

Uzlaşma kapsamındaki suçlar CMK'nın 253. maddesinde sayılmıştır. Uzlaşmanın uygulanabilmesi ilk bakılacak durum suçun uzlaşma kapsamında olup olmadığının belirlenmesidir. Soruşturma evresinde ve kovuşturma evresinde mevcut delil durumuna göre suçun nitelendirilmesi yapılmalıdır. Yeterli şüphe ile şüphelinin belirlenmesinden sonra C. savcısı suçun da uzlaşma kapsamında olması durumunda uzlaşma önerisinde bulunmak zorundadır. Soruşturma aşamasında C. savcısı kovuşturma aşamasında ise hakim bu nitelendirmeyi yapacak ve uzlaşma önerisinde bulunacaktır. Mağdurun suçu nitelemesiyle C. savcısı ve hakim bağlı olmamakta bu nitelendirmeyi kendisi yapmaktadır. C. Savcısının nitelemesiyle bağlı olmayan hakim, kovuşturma aşamasında suçun niteliği değişmesi ve uzlaşma kapsamına girmesi halinde uzlaşma hükümlerini uygulayacaktır. Buna göre suç uzlaşma kapsamında olması durumunda uzlaşma teklifinde bulunmak zorundadır. Ancak uzlaşmanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği tarafların iradelerine bağlıdır. C. savcısı ve hakim tarafları uzlaşmaya zorlamamalı ve iradelerini etkilememelidir. Sadece taraflara bunu önermekle kanuni zorunluluğu yerine getirmelidir. Uzlaşmanın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ise uzlaşma müzakereleri sonunda tarafların iradelerine bağlı bulunmaktadır.

B. Muhakeme ve Cezalandırma Şartının Bulunması

1. Ceza Muhakemesi Şartını Gerçekleşmesi

Bir suça uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için ilk önce soruşturulabilir ve kovuşturulabilir bir suç olması gerekir. Filin kovuşturulabilir ve soruşturulabilir olması muhakeme şartlarının bulunmasına bağlıdır. Kovuşturma ve soruşturma şartları ise; şikayet, izin, talep ve karardır.

Şikayete tabi suçlarda süresinde şikayet hakkı kullanılmış olmalıdır. Şikayete tabi suçlarda yargılama makamları resen harekete geçemeyecekleri için şikayet olmadan suçun soruşturması ve kovuşturması yapılamayacaktır. İzne tabi suçlar bakımından da izin şartının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Örneğin; 4483 Sayılı

Kanun gereği izin alınması gereken bir suç işlenmişse, fiilin kovuşturulabilmesi için öncelikle yetkili idari merci soruşturma izni vermelidir. İzin alınması halinde soruşturma başlar ve suçun uzlaşma kapsamında olması halinde uzlaşma hükümleri uygulanır¹⁴⁴.

Talep aranan suçlarda talep şartının gerçekleşmesi gereklidir. Bu suçlar için yetkili makam tarafından talepte bulunulmalıdır. İlgili makam tarafından talep olmaması halinde ceza kovuşturulması başlamaz. İlgili makamın talebi halinde soruşturma başlar ve ancak o zaman uzlaşma hükümleri uygulanır.

Karar şartı, milletvekilleri için aranan bir şarttır. Bir kişinin suç işledikten sonra milletvekili olması veya milletvekili iken suç işlemesi durumunda soruşturma açılabilir ve dava açılabilir ancak yargılama yapılamaz. Mahkeme durma kararı vererek Meclis'ten yasama dokunulmazlığının kaldırılması istenir. Ancak yasama dokunulmazlığını kısıtlayan bazı durumlar Anayasa'mızın 83. maddelerinde sayılmıştır. Yasama dokunulmazlığında, soruşturma yapılabildiğinden soruşturma aşamasında uzlaşma hükümleri uygulanabilir.

2. Failin Cezalandırılma Yeteneğinin Varlığı

Uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için öncelikle fiilin soruşturulabilir, failin de cezalandırılabilir olması gerekir. Failin cezalandırılabilir olması demek, failde kusuru ortadan kaldıran sebeplerin bulunmaması demektir. Kusuru ortadan kaldıran sebepler ise; yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik, akıl hastalığı gibi nedenlerle kusur yeteneğinin bulunmadığı hallerdir. Bu hallerde faile ceza verilmemektedir. Bu kişilere güvenlik tedbiri uygulanmaktadır. Uzlaşma kurumu cezalara alternatif bir

---

¹⁴⁴ CENTEL-ZAFER; a.g.e., s.452; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.104; ÖZTÜRK, Yavuz.; "Uygulayıcı Gözüyle Uzlaşma", Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Yayına Hazırlayan: YENİSEY, Feridun, İstanbul 2005, s.168.

özüm yolu olduğu için failin cezalandırılma yeteneğinin bulunmaması halinde faile uzlaşma hükümleri uygulanamaz¹⁴⁵.

TCK 31. madde uyarınca yaş küçüklüğü ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran bir nedendir. Madde uyarınca 12 yaşını tamamlamayan küçüğün ceza sorumluluğu yoktur. Fiili işlediği sırada 12 yaşını tamamlayıp 15 yaşını tamamlamamış küçüklerde işlediği fiilin hukuki anlam sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmemiş bulunanların ceza sorumluluğu yoktur. Bunlar hakkında, ceza sorumlulukları olmadığı için uzlaşma hükümleri de uygulanmaz. Fiili işlediği sırada 12 yaşını tamamlayıp 15 yaşını tamamlamamış küçüklerde işlediği fiilin hukuki anlam sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmiş bulunanların ise ceza sorumluluğu vardır. Ancak bu gruptaki kişilerde indirim uygulanır. 12-15 yaş arası ve 15-18 yaş arasında bulunan kişilerde ceza verilir ancak indirim yapılır. Bu kişilere ceza verildiği için uzlaşma hükümleri de uygulanır.

TCK 33. madde uyarınca ceza sorumluluğunu kaldıran ve azaltan sebeplerden birisi de sağır ve dilsizliktir. 15 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. 15 yaşını doldurup da 18 yaşını doldurmamayan sağır ve dilsizlere TCK'31/2 madde uygulanmaktadır. Bu kişilere ceza verilebileceğinden bu kişiler ile 18 yaşından büyük sağır ve dilsizler hakkında uzlaşma hükümleri uygulanır. Ceza verilmeyenler hakkında ise uygulanmamaktadır.

TCK 32/2. madde uyarınca ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan bir sebep de akıl hastalığıdır. Akıl hastalığı nedeniyle işlediği fiilin hukuki anlam sonuçlarını algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli ölçüde azalmış olan kişinin ceza sorumluluğu yoktur. Failin kusur yeteneğinin kısmen bulunması halinde faile ceza verildiği için uzlaşma hükümleri de uygulanır. Ceza sorumluluğu olmadığı hallerde ise uzlaşma hükümleri de uygulanmaz.

---

¹⁴⁵ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.105.

C. Mağdurun Gerçek Veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması

5271 Sayılı CMK'nın 253/1 maddesi, tarafların gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur demektir. 5560 Sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılan TCK 73/8. maddede suçtan zarar görenin gerçek veya tüzel kişi olması halinde uzlaşma yapılacağı belirtilmişti. 5560 Sayılı Kanunla değişik CMK'nın 253/1. maddesinde; “şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur” ifadesi yer almaktadır. Suçtan zarar görenin kamu hukuku tüzel kişisi olması durumunda fiil uzlaşma kapsamında bulunsa dahi uzlaşma hükümleri uygulanamayacaktır¹⁴⁶. Madde metni gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi demektir kamu hukuku tüzel kişisi demediği için uzlaşma kamu hukuku tüzel kişilerine uygulanamayacaktır.

CMK'nın 253. maddesi mağdur ve suçtan zarar gören uzlaşma girişiminde bulunur demektir. Bu aşama da mağdur ve suçtan zarar gören kavramlarını açıklamak gerekmektedir. Mağdur; kelime anlamı olarak haksızlığa uğramış kişi anlamına gelmektedir¹⁴⁷. Suçun mağduru kişi suç nedeniyle zarar uğramış olan kişidir. Mağdur yerine suç kurbanı teriminin kullanıldığı da görülmektedir¹⁴⁸. Mağdur terimi gerçek kişiler için kullanıldığı için tüzel kişiler suçtan zarar gören olmaktadır. Suçtan zarar gören ise; suç nedeniyle hak ve menfaatleri zarar gören kişidir¹⁴⁹. Kural olarak mağdur ve suçtan zarar gören aynı kişidir. Ancak bazı durumlarda suçtan zarar gören ve suçun mağduru farklı kişiler olmaktadır. Örneğin; adam öldürme suçunda suçun mağduru ölen kişidir ancak ölen kişinin yakınları suçtan zarar gören kişilerdir¹⁵⁰. Suçun mağdurları ve suçtan zarar görenler dosyanın tarafıdır ve uzlaşma da bu kişilerle yapılacaktır.

---

¹⁴⁶ ARTUK, Mehmet Emin; GÖKÇEN, Ahmet; YENİDÜNYA Caner; Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Bası, Ankara 2006, s.23; GÖKCAN-KAYMAZ, a.g.e., s.106; ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006, s.190.

¹⁴⁷ DEVELİOĞLU, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1998, s.561.

¹⁴⁸ KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU; a.g.e., s.283.

¹⁴⁹ DÖNMEZER-ERMAN; a.g.e., Cilt II, 1986, s.461.

¹⁵⁰ DÖNMEZER-ERMAN; a.g.e.Cilt II, ,1986, s. 462; KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU; a.g.e., s.283.

D. Şikâyete Tabi Suçlar Bakımından Şikâyet Koşulu

CMK uzlaşmanın şikâyete tabi olan suçlarda uygulanacağını düzenlemektedir. Şikâyete tabi olan suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için öncelikle şikâyet koşulunun gerçekleşmiş olması gerekir. Şikâyet, soruşturması ve kovuşturması şikâyete tabi bir fiilden dolayı şikâyete yetkili kişinin altı aylık yasal süre içinde yetkili makamlara başvurarak fiil nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılmasını istemesi olarak tanımlanabilir¹⁵¹. Şikâyet hakkı TCK'nın 73. maddesi ile CMK'nın 158. maddesinde düzenlenmiştir. Suçtan zarar görenin, suçun soruşturulması ve failin cezalandırılması konusundaki iradenin yetkili makama açıklanması şikâyettir. Şikâyet, soruşturması ve kovuşturması şikâyete bağlı bir fiilden dolayı, şikâyete yetkili kişinin, süresi içinde yazılı olarak, yetkili makamlardan birine ilgili fiil hakkında kovuşturma yapılmasını istemesidir¹⁵². Uzlaşma kurumunun uygulanabilmesi için şikâyete tabi suçlarda şikâyetin varlığı şarttır.

1. Şikâyet Hakkı ve Yetkisi

Soruşturulması şikâyete bağlı bir fiilden dolayı şikâyete yetkili kişinin altı aylık süre içerisinde yetkili makamlara başvurarak şikâyet iradesini beyan etmelidir. Şikâyet, suçtan zarar görenin yetkili makamlara o suçun soruşturulması veya kovuşturulmasını istemesidir. Şikâyet hakkı suçtan zarar görene aittir. Suçtan zarar gören ise, belirli bir suç tarafından zarara veya tehlikeye uğratılan kişiyi ifade etmektedir¹⁵³. Şikâyetin konusu suçta konu eylemdir. Türk Medeni Kanununun 16/1. maddesinde, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada yasal temsilcinin rızası gerekli değildir. 12 yaşından büyük 15 yaşından küçük olan kişiler bakımından temyiz kudretleri var ise şikâyet haklarının da var

---

¹⁵¹ ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, M. Ruhan; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006, s.81.

¹⁵² ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA; a.g.e., s.23; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.110; YILDIZ, Ali Kemal; "Uzlaşma-Şikâyet İlişkisi (YTCK m.73)", Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Yayına Hazırlayan:Feridun Yenisey, İstanbul 2005, s.264.

¹⁵³ ÖZTÜRK-ERDEM; Uygulamalı Ceza Muhakemesi..., s.124.

olduğu kabul edilmelidir. TCK'nın 31/3.maddesinde 15 yaşından büyük olan küçüklerin temyiz kudretlerini ortadan kaldıran bir hal olmadıkça şikâyet haklarının mevcut olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁴. CMK'da küçüklerin şikâyet hakkına sahip olup olmadıkları konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Medeni Kanun'da suçtan zarar gören mümeyyiz küçüklerin kendi kendilerine dava ve şikâyette bulunabilecekleri belirtilmiştir¹⁵⁵. Yargıtay bu şekilde mümeyyiz küçüklerin şikâyet hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir. Anlama ve isteme yeteneği olmayan, yani mümeyyiz olmayan küçüklerin şikâyet etme yetkileri bulunmamaktadır. Bu durumda küçükler adına şikâyet yetkisi kanuni temsilcileri tarafından kullanılacaktır. Bu durumda şikâyet hakkının sahibi küçük olmakla beraber yasal temsilcisi onun adına hareket etmektedir.

a. Küçükle Kanuni Temsilcinin Menfaatinin Çatışması

Suçun mağduru olan küçüğün menfaati ile kanuni temsilcinin menfaatinin çatışması durumunda kanuni temsilci mümeyyiz olan küçük adına şikâyet hakkını kullanamayacaktır. Yargıtay içtihatlarına göre bu durumda menfaatin korunması gereği küçüğe kayyım tayini gerekmektedir¹⁵⁶. Yargıtay, soruşturma evresinde şikâyet hakkının kullanılması konusunda mümeyyiz küçüğün irade beyanına önem vermektedir. Bu aşamada mümeyyiz küçük, şikâyetçi olmadığını beyan eder ise bu beyanla yetinilecektir. Yargıtay, 15 yaşından küçüklerin mümeyyiz olduklarının raporla belirlenmesini istemektedir¹⁵⁷. Rapor sonucunda mümeyyiz oldukları anlaşılır ise, şikâyet haklarını bizzat kullanmaları gerekecektir. Aksi halde kanuni temsilcileri kullanılmalıdır. Önemle belirtmek gerekir ki, 18 yaşından küçüklerin yargılama sırasında bu yaşı doldurmaları durumunda şikâyet haklarını kendileri kullanabileceklerdir.

---

¹⁵⁴ KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU; a.g.e., s.284.

¹⁵⁵ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.114.

¹⁵⁶ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.115.

¹⁵⁷ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.116.

2. Şikâyet Hakkının Kullanılış Biçimi

Şikâyetin geçerli olabilmesi için şikâyet, hak ve yetkisi bulunan kişi tarafından süresinde usulüne uygun olarak yapılması gerekir. Ergin olan herkes kendisine karşı işlenmiş suçlara ilişkin olarak şikâyet hak ve yetkisine sahiptir. Mümeyyiz ve 15 yaşını doldurmuş küçükler ile mümeyyiz ve 15 yaşından küçüklerin şikâyet hakkı vardır. Şikâyet süresi; TCK'nın 73/1. maddesi uyarınca 6 aydır. Bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve faili öğrendiği tarihten itibaren başlar. Şikâyet süresi, hak düşürücü süre olmakla beraber CMK m.40 uyarınca, mağdur veya suçtan zarar görenin, kusuru olmaksızın geçirdiği sürenin eski hale getirilmesini isteme hakkı bulunmaktadır. Şikâyet hakkının ne şekilde kullanılacağına CMK'nın 158. maddesinde açıklık getirilmiştir. Buna göre şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığı, kolluk makamları, valilik, kaymakamlık ve mahkemeler ile yurt dışında elçilik ve konsolosluklara yapılabilir. Şikâyet, belirtilen makamlardan birine ve usulünce yapılmaz ise hüküm doğurmayacaktır¹⁵⁸. Şikâyet hakkı, tutanağa geçirilecek bir beyanla veya yazılıp imzalanan bir dilekçe ile kullanılabilir. Şikâyet, yetki verilme kaydı ile vekil aracılığı ile kullanılabilir. Mağdura karşı birden fazla şikâyete tabi suç işlenmiş ve birlikte soruşturma yapılmakta ise, şikâyetin tüm suçları kapsamaması gerekmektedir. Mağdur dosyadaki bütün şikâyete bağlı suçlarda şikâyetçi olduğunu bayan etmesi gerekmektedir.

3. Şikâyetten Feragat ve Vazgeçme

Şikâyetten vazgeçme ve şikâyetten feragat birbirine benzemekle birlikte birbirinden farklılık arz etmektedirler. Şikâyetten vazgeçme, önceden yapılmış olan bir şikâyetin geri alınması ve geçersiz sayılmasının talep edilmesidir. Soruşturma aşamasında vazgeçme hakkı, şüphelinin kabulüne bağlı olmaksızın kullanılabilmele birlikte, kural olarak vazgeçme, kabule bağlı ve iki taraflı bir işlemdir. (TCK m.73) Şikâyetten feragat ise, süresi geçmemiş ve henüz yapılmamış olan bir şikâyetin

---

¹⁵⁸ ÖZTÜRK-ERDEM; a.g.e., s.151.

yapılmayacağıının açıklanmasıdır. Vazgeçme iradesi de şikâyet iradesi gibi, açıkça ve anlaşılır, şüpheyeye yol açmayacak şekilde, kayıtsız şartsız olarak beyan edilmelidir. Vazgeçme hakkı, hükmün kesinleşmesinden önceki herhangi bir aşamada kullanılabilir. Şikâyetten vazgeçilmesi durumunda kamu davasının düşürülmesine karar verilir (TCK m.73/4, CMK m.223/8). Uzlaşma ceza ilişkisini sona erdiren bir kurumdur. Şikâyetin geri alması durumunda da uzlaşma kurumunun uygulanması durumunda da non bis in idem ilkesi gereği tekrar dava açılmamalı, aynı fiilden dolayı iki kez yargılama yapılmamalıdır¹⁵⁹.

Şikâyet hakkı, sahibi tarafından kullanıldıktan sonra soruşturma veya kovuşturma aşamasında şikâyet edenin ölmesi durumunda mirasçılarının vazgeçmesi mümkün değildir¹⁶⁰. Kural olarak şikâyet hakkı ve yetkisine sahip olanların vazgeçmeye de yetkili olmaları gerekmektedir. Yargıtay, şikâyetten vazgeçme konusunda mümeyyiz küçüğün iradesini temel almaktadır¹⁶¹. Mümeyyiz küçük ile kanuni temsilcinin beyanlarının çelişmesi durumunda mümeyyiz küçüğün beyanının esas alınması gereklidir.

Mağdur ve ya suçtan zarar görenin şikâyeti fiil olduğu için birden fazla fail olması halinde şikâyetin sirayeti söz konusudur. Fiili işleyen faillerden sadece biri ve ya birkaçı değil hepsi şikâyet edilmiş olur.

E. Uzlaşmanın Yetkili Kimse Tarafından Yapılması

1. Uzlaşma Hakkı ve Yetkisi

a. Genel Olarak

Uzlaşma isteme hakkına mağdur ve suçtan zarar gören kişi sahiptir. Mağdur veya suçtan zarar görenin küçük olması bu sonucu değiştirmeyecektir. 5560 sayılı

---

¹⁵⁹ ÖZEN, Mustafa; Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. 2010, Sa. 1 s.413.

¹⁶⁰ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.122.

¹⁶¹ CENTEL, Nur; ZAFER, Hamide; ÇAKMUT, Özlem; Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2005, s.657.

Yasayla değişik CMK'nın 253. maddesinin 1. fıkrası ile aynı maddenin 4. fıkrasının ilk cümlesinde uzlaşma teklifinin mağdur veya suçtan zarar görene yapılacağı belirtilmektedir. Aynı maddede şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde uzlaşma teklifinin kanuni temsilcisine yapılacağı açıklanmıştır.

b. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Küçük Olması Halinde

Şikâyete tabi suçlar bakımından, şüpheli, mağdur veya uçtan zarar gören reşit değil ise uzlaşma kanuni temsilciye yapılır. CMK'nın 253. maddesinin 4. fıkrasında, “şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılır” denilmektedir. Bu durumda mümeyyiz olan küçük şikâyet hak ve yetkisine sahip olduğu halde, şikâyete tabi suçlar bakımından uzlaşma için yetki sahibi olamayacaktır. 5560 sayılı Yasa ile değişik CMK'nın 253/13. maddesinde “... şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanuni temsilcisi ya da vekilin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır” denilmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, suçtan zarar görenin iradesine aykırı olarak yapılacak bir uzlaşma, bu kurumun kabul ediliş amacına aykırı olacaktır. Ancak suçtan zarar gören kendini ifade edemeyecek ya da uzlaşmanın sonuçlarını anlayamayacak kadar küçük yaşta ise, uzlaşma hak ve yetkisi kanuni temsilcisinde olacağından kanuni temsilcinin açık irade beyanına önem verilmelidir. Uzlaşmanın sağlanmasının sonuçlarından bir tanesi de uzlaşan sanık hakkında tazminat davası açılmamasıdır. Uzlaşma bunun gibi önem arz eden sonuçlar doğurması dolayısıyla mağdur mümeyyiz küçüğe yapılmalı ve kanuni temsilci uzlaşmaya rıza göstermelidir ki mümeyyiz küçük hak kaybına uğramamalıdır.

Şikâyete tabi suçlarda olduğu gibi, re'sen soruşturulan ve kovuşturulan suçlar bakımından da uzlaşma hakkı küçüğe aittir. CMK'nın 253/4. maddesinde suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde uzlaşma teklifinin yasal temsilcisine yapılacağı belirtilmektedir.

c. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Reşit Olması Halinde

Şikâyete tabi suçlar bakımından, suçun mağduru veya suçtan zarar görenin reşit olması, anlama ve isteme yeteneğini ortadan kaldıran bir halin bulunmaması ve suçun mağduru veya zarar göreninin şikâyetçi olması halinde uzlaşma teklifi kendisine yapılmalıdır. Mağdur veya suçtan zarar gören şikâyetçi olmaz ise ortada soruşturulabilir suç olmadığından uzlaşmanın uygulanabilmesi söz konusu olamayacaktır. Ayrıca, hakaret suçları hariç olmak kaydıyla, suçtan zarar gören veya mağdurun şikâyet hakkını kullanmadan ölmesi halinde şikâyet hakkı mirasçılara geçmeyeceğinden fiilin soruşturulması mümkün olmayacağından uzlaşma hükümlerinin de uygulanabilmesi mümkün olmayacaktır.

Re'sen soruşturulan ve kovuşturulan suçlar bakımından, yukarıda izah ettiğimiz gibi, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olması ve anlama-isteme yeteneğini ortadan kaldıran bir halin bulunmaması durumunda uzlaşma teklifi kendisine yapılmalıdır.

d. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Ölmesi Halinde

Mağdur veya suçtan zarar görenin ölmesi halinde uzlaşmanın ne şekilde uygulanacağı, kimin hak ve yetki sahibi olacağı hususunda açık bir düzenleme mevcut değildir. Bu sorunun genel hükümler dikkate alınarak çözümlenebilmesi mümkün görünmektedir. Suçun mağdurunun veya zarar görenin ölmesi halinde şikâyet hakkının mirasçılara geçeceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. TCK'nın 131/2. maddesinde istisnai bir düzenleme mevcuttur. Buna göre kişinin hatırasına karşı suçun işlenmesi halinde ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoy, eş ve kardeşleri şikâyet hakkına sahip bulunmaktadır. Şikâyet üzerine soruşturma veya kovuşturma başlar ise uzlaşma teklifinin mağdur veya suçtan zarar görenin mirasçılara yapılması gerekmektedir. Mağdur ile suçtan zarar gören sıfatının tek bir kişide birleştiği durumlarda kişi davaya katılmadan ölmüş ise davaya mirasçuları katılamayacağından uzlaşma teklifinin mirasçılara yöneltilmesi mümkün değildir.

Mağdur veya suçtan zarar gören davaya katılmış ve daha sonra vefat etmişse, mirasçıları CMK'nın 243. maddesine göre, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler. Nitekim katılanın ölmesinden önce taraflara uzlaşma teklifinde bulunulmamış ise davaya katılan mirasçılara uzlaşma teklifinde bulunulmalıdır. Re'sen kovuşturulan suçlar bakımından da mağdur veya suçtan zarar gören kişi davaya müdahil olmadan ölmüş ise mirasçıları davaya müdahil olamayacağından uzlaşma teklifinde bulunulabilmesi mümkün değildir. Ölen mağdur küçük ise, uzlaşma teklifi küçüğün yasal temsilcisine yöneltilecektir.

F. Zararın Giderilmesi Bakımından Anlaşmaya Varılması

Uzlaşma kurumunun uygulanabilmesi için mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının giderilmesi gereklidir. Uzlaşma sonunda mağdurun ve ya suçtan zarar görenin zararı, şüpheli tarafından hukuka uygun bir edimin yerine getirilmesiyle giderilmelidir. CMK'nın 253. maddesinin 17. fıkrasında: "Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.", 19. fıkrasında: "Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir...". denmektedir. Kanun maddesinde "edim"den söz edilmiştir. Uzlaşma Yönetmeliğinin 20. maddesinde "edimin konusu" başlığı altında uzlaşmaya konu edimler açıklanmıştır. Uzlaşmanın konusu olan edim, maddi ve manevi zararlardır.

Maddi zarar, mağdurun fiilden önceki ekonomik durumu ile fiilden sonraki durumu arasındaki farktan meydana gelmektedir. Maddi zararın pek çok alt başlığı bulunmaktadır. Fiili zarar, malvarlığında meydana gelen azalmayı; yoksun kalınan kâr ise malvarlığının artma imkânının kaybını ifade eder. Malvarlığının azalması, malvarlığının aktifinin azalması veya pasifinin artması şeklindedir. Kârdan yoksun kalma tarzındaki zarar ise, alacaklının malvarlığının aktifinde çoğalma veya pasifinde azalma imkânının kaybedilmiş olmasıdır. Dolayısı ile yoksun kalınan kâr, olayların normal akışına, genel hayat tecrübelerine göre, malvarlığında meydana

gelebilecek artışların zarar verici fiil nedeniyle kısmen ya da tamamen önlenmesi sonucu meydana gelen azalmayı ifade eder.

Manevi zarar ise, bir şahsın kişiliğini oluşturan hukuki değerlerin ihlali dolayısıyla uğradığı objektif eksilme ve kayıplardır. Manevi zarar, şahsiyet haklarına yapılan tecavüz dolayısıyla bir kimsenin duyduğu manevi acıyı ve böylece yaşama zevkinde bir azalmayı ifade eder¹⁶². Kişilik haklarına saldırı nedeniyle duyulan acı, elem, ızdırap manevi zararı oluşturmaktadır¹⁶³.

Maddi zarar, görüşmeler sonunda taraflarca kararlaştırılan maddi tazminatın ödenmesi, suç nedeniyle elde edilmiş malın iade edilmesi, iktisap edilen değerlerin iade edilmesi, eski hale iade suretiyle tazmin edilebilir. Maddi zararın tümüyle veya büyük ölçüde tazmini gibi bir koşul 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrasında aranmamaktadır. Yönetmeliğin 20/1-a,b maddesinde maddi ve manevi zararın kısmen tazmini yeterli görülmüştür. Manevi zarar karşılığında ise, manevi tazminat verilebileceği gibi karşılıklı mutabakat sağlanması halinde başka türlü bir edimle tazmin de sağlanabilmektedir¹⁶⁴. Örneğin, özür yazısı yayımlatma, sözlü özür dileme, hayır kurumuna para bağışı yaptırma gibi. Uzlaşma kurumunun amaçlarından biri de mağdurun tatmin edilmesini sağlamaktır. Dolayısı ile mağdur maddi bir zararının manevi tazmin yoluyla giderilebileceğine inanıp uzlaşma teklifini kabul ederse ortada sorun bulunmamaktadır. Yönetmelikte, tazmin ve iade gibi klasik ifa yöntemlerinden ayrı olarak şu edimlerin mümkün olduğu belirtilmiştir (m.20/1-c,ç,d): Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulması, mağdur veya suçtan zarar görenin göstereceği bir kamu kurumunun ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun bazı hizmetlerini belirli bir süreyle yerine getirmesi veya ıslah olmasını sağlayıcı bir program ya da faaliyete katılmasını sağlamaya yönelik yükümlülükler altına girilmesi, mağdurdan veya suçtan zarar

---

¹⁶² OĞUZMAN, Kemal; ÖZ, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2000, s.327 vd.; EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. baskı, İstanbul 2001, s.491.

¹⁶³ DURAL, Mustafa; OĞUZ, Tufan; Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2006, s.149.; ZEVKLİLER, Aydın; HAVUTÇU, Ayşe; GÜRPINAR, Damla; Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 6. Bası, Ankara 2008, s.123.

¹⁶⁴ ÖZBEK, V.; Suçtan Doğan Mağduriyet, s.117.

görenden özür dilenmesidir. Soruşturma aşamasında veya kovuşturma aşamasında olsun uzlaşmanın uygulanabilmesi için mağdurun veya suçtan zarar görenin zararı giderilmelidir. Bu zarar maddi bir zarar olabileceği gibi manevi de olabilir. Şüpheli bu zararın tamamını gidermek zorunda değildir. Uzlaşmanın amacı mağdurun tatmin edilmesidir. Özür dileme, bir hayır kurumuna bağışta bulunma gibi edimleri mağdur kabul ediyor ise yine uzlaşma uygulanmalıdır.

Fail ile mağdurun özgür iradeleri ile uzlaşma teklifini kabul etmesi gerekmektedir. Bunun için de tarafların uzlaşmanın hüküm ve sonuçları bakımından aydınlatılmış olması gerekmektedir. Yine tarafların uzlaşma iradesini açık ve duraksamasız olarak beyan etmeleri gerekmektedir. Birden fazla suçtan zarar görenin olması halinde ve bu kişilerden sadece biri uzlaşmaya yanaşırsa, uzlaşma, uzlaşmayı kabul eden suçtan zarar gören ile fail arasında sağlanacak olup diğer suçtan zarar görenlerin şikâyetleri varlığını koruyacaktır. Bu nedenle, uzlaşmaya yanaşmayan suçtan zarar görenler ve fail bakımından, soruşturma veya kovuşturma kaldığı yerden devam edecektir. Birden fazla failin olması halinde ise, suçtan zarar görenin faillerden biriyle uzlaşmayı kabul etmesi mümkündür. Böyle bir durumda, uzlaşma, ilgili fail ile suçtan zarar gören arasında gerçekleşecektir. Diğer failer bakımından, soruşturma veya kovuşturma kaldığı yerden devam edecektir.

G. Uzlaşmanın Hâkim veya Cumhuriyet Savcısı Tarafından Tespit Edilmesi

Uzlaşmanın geçerli olabilmesi için (bağımsız bir uzlaşmacının tayin edilmediği durumlarda) hakim veya C. savcısı tarafından yapılmalıdır. CMK'nın 253. maddesinin 17. fıkrasında: "C. Savcısı, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder." denilmektedir. Görüldüğü üzere kanunda açıkça uzlaşmanın hâkim veya savcının gözetim ve denetiminde gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısı ile hâkim ve savcısının uzlaşmanın şartlarının oluşup oluşmadığını denetleme yetki ve görevleri bulunmaktadır. Hâkim ve savcının, uzlaşma teklifini yaptıkları esnada uzlaşmanın

hüküm ve sonuçları bakımından fail ve mağduru bilgilendirmeleri gerekmektedir¹⁶⁵. Aydınlatmadan maksat şudur: Soruşturmaya devam edildiğinde karşılaşmaları muhtemel durumlar, fail ve mağdurun yasal olanakları, bunları nasıl kullanabilecekleri, avukat yardımından yararlanabilecekleri gibi konularda bilgi verilmesidir. CMK'nın 253/17. maddesi uyarınca uzlaşma, Cumhuriyet Savcısı veya hâkim, tarafların özgür iradelerine binaen oluştuğunu ve edimin hukuka uygun olduğunu tespit ederse geçerli kabul edilecektir¹⁶⁶. Dolayısıyla soruşturma aşamasında C.savcısı kovuşturma aşamasında hakim, uzlaşmayı yürütecek, tarafları bilgilendirecek ve uzlaşmanın şartlarının oluşup oluşmadığını denetleyerek uzlaşmanın uygulanmasını sağlayacaktır.

H. Zararın Uzlaşmaya Uygun Olarak Giderilmesi

Uzlaşma kurumunun amacı mağdurun tatmin edilerek sanığın hafif suçlarda ceza almasının engellenmesidir. Uzlaşma kurumunun amacı mağduru tatmin etme anlayışından kaynaklanmaktadır. Uzlaşma, en genel ifadeyle mağdur ve failin belirli bir edim konusunda karşılıklı anlaşarak ihtilafın ortadan kaldırılmasını istemeleri iradesidir. Uzlaşma görüşmeleri neticesinde taraflar bir edim konusunda anlaşmış iseler, uzlaşmanın, hukuki neticelerini doğurabilmesi için failin uzlaşma ile belirlenen edimi yerine getirmesi şarttır. CMK'nın 253. maddesinin 19. fıkrası şöyledir: "Uzlaşma sonucunda, şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, 171. maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir... ." Edimin def'aten yerine getirilmesi, failin kararlaştırılan edimi bir defada ifa etmesidir. Sonuç itibarıyla meydana gelmiş zararın, uzlaşma görüşmeleri neticesinde anlaşıldığı şekliyle giderilmesi uzlaşmanın hukuki sonuçlarını doğurabilmesi için mecburidir. Madde metnine göre edim bir defada yerine getirilebileceği gibi ileri bir tarihe ertelenmesi ve takside bağlanması da

¹⁶⁵ ÖZBEK, M.; Uzlaştırma, s.310.

¹⁶⁶ CENTEL-ZAFER; a.g.e., s.457.

mümkündür. Uzlaşmanın en önemli unsuru mağdurun veya suçtan zarar görenin zararı giderilerek belirlenen edimin şüpheli veya sanık tarafından yerine getirilmesidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UZLAŞMA YÖNTEMİ

I. SORUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞMA

A. Uzlaşma Teklifi

1. Uzlaşma Teklifinin Usul ve Esasları

Uzlaşmanın geçerliliği kanunda belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılmasına bağlıdır. Uzlaşma teklifinin nasıl yapılacağı konusu da Yönetmeliğin 8-12. maddeleri arasında yer verilmiştir. Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tabi olması ve işlendiği hususunda yeterli şüphenin bulunması halinde; Cumhuriyet savcısı, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Buna göre, uzlaşma teklifi ilgilinin huzurda bulunması durumunda sözlü olarak yapılacaktır. Cumhuriyet savcısı veya savcının yazılı ya da acil hallerde sözlü talimatı üzerine adli kolluk tarafından uzlaşma teklifi yapılabilir. Cumhuriyet Savcısı veya adli kolluk görevlilerince yapılacak uzlaşma teklifi, Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek 1/a, Ek 1/b sayılı uzlaşmanın mahiyeti, uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukuki sonuçlarının bulunduğu uzlaşma teklif formlarının hazır bulunan ilgiliye imzalatılarak verilmesi ve formda yer alan bilgilerin açıklanması suretiyle yapılır. Yargıtay tarafların uzlaşmanın hüküm ve sonuçları konusunda aydınlatılmaması halinde teklifin hukuka aykırı olacağını kabul etmektedir¹⁶⁷. Yönetmeliğin 8/4. maddesindeki düzenlemeye göre, uzlaşma teklifi için çağrı; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılarak yapılabilir. C. savcısı soruşturma aşmasında usulüne uygun çağrı kaydı veya telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlarla tarafları çağırıp uzlaşma teklifinde bulunmalıdır.

---

¹⁶⁷ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.163,

2. Küçüklere ve Kısıtlılara Uzlaşma Teklifi

Küçüklerde ve kısıtlılarda uzlaşmanın geçerliliği uzlaşma teklifinin kanuni temsilcilere yapılmasına bağlıdır. CMK'nın 253. maddesinin 4.fıkrasında şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde teklifin kanuni temsilcisine yapılacağı belirtilmiştir. Maddede küçüklere ilişkin bir düzenleme mevcut olup kısıtlılara ilişkin bir düzenlemeye ise yer verilmemiştir. Kanun koyucu 5560 sayılı Kanun ile 253. maddeyi değiştirerek uzlaşma teklifinin kanuni temsilcilere yapılabileceğini kabul etmiştir. Demek ki kanun koyucu, uzlaşma konusunda kanuni temsilcinin iradesinin yeterli olduğunu benimsemiştir.

Kanunda kısıtlılarda uzlaşma teklifinin kime yapılacağı konusunda bir düzenleme mevcut değildir. Fail veya mağdurun ayırt etme gücüne sahip olmaması nedeni ile uzlaştırmanın etkilerini ve sonuçlarını anlayamayacaklardır. Bu durumda kanaatimizce kısıtlılar hak kaybına uğramamaları için kanuni temsilcilerine uzlaşma teklif edilmelidir. Ceza Kanunumuzdaki suç tipleri bakımından ayrıma gidilerek kısıtlılar bakımından bazı suç tiplerinde uzlaşma teklifinin yapılabilmesi ve kabul edilmesi için kanuni temsilcinin irade beyanı yeterli görülürken bazı suç tipleri bakımından vesayet makamının onayı aranmalıdır. Velayet hakkı bakımından küçüğün durumunu değerlendirecek olursak; velayet hakkı TMK'nın 336. maddesine göre ana-baba tarafından birlikte kullanılır. Velayet, ana-babadan birinin ölümü halinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılana ait olmaktadır. (TMK m.337).

3. Cumhuriyet Savcısının Uzlaşma Teklifi

CMK'nın 253/4. maddesi gereği soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Cumhuriyet savcısı soruşturmada elde ettiği delilleri değerlendirdikten sonra suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe bulunduğu kanaat getirir ise, uzlaşma girişiminde bulunur

(Yön. m.8/1). Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacak uzlaşma teklifinin huzurda veya açıklamalı tebligat yoluyla yapılması mümkündür. Belirtmek gerekir ki, 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrasında uzlaşma teklifinin öncelikle kime yapıldığının bir önemi kalmamıştır. Teklif, artık sıra gözetilmeksizin her iki yana da yapılmaktadır. Savcı uzlaşma teklifi karşısında mağdur ile failin verdiği cevabı tutanağa geçirmelidir. Yönetmelikte, uzlaşma teklifinin yapılabilmesi için ilgililerin telefon, faks, e-posta gibi yollarla çağırılabilmesi, ancak çağrının teklif anlamına gelmeyeceği belirtildikten sonra, ilgiliye içeriğini açıklamak suretiyle imza karşılığı uzlaşmanın mahiyetini açıklayan form verileceği belirtilmiştir.

4. Teklifin Tebligat veya İstinabe Yoluyla Yapılması

Uzlaşma teklifinin ne yolla yapılacağı kanun metninde belirlenmiştir. CMK'nın 253/4. maddesinde, uzlaşma teklifinin Cumhuriyet Savcısı tarafından açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapılabileceği öngörülmüştür. Bu durum, Yönetmeliğin 9/1. maddesinde de düzenlenmiştir. İstinabe yoluyla yapılan teklifin Yönetmeliğin 8. ve 9. maddelerine uygun olması gerekmektedir. Şu halde Cumhuriyet savcısı, huzurunda olmayan ilgiliye uzlaşma teklifini, uzlaşmanın içeriği, hüküm ve sonuçlarını açıklayan bir yazı ile birlikte tebligat yoluyla gönderebilecektir¹⁶⁸. Adli yargı çevresi dışında bulunan kişilere karşı uzlaşma teklifinin istinabe yoluyla yapılması mümkündür. Cumhuriyet savcısı ilgilinin oturduğu yer savcılığına talimat yazmak suretiyle teklifin yapılmasını isteyebilecektir. İstinabe edilen yer savcısı ilgiliyi telefon, faks veya görevli ile davet ederek huzuruna çağırabilir. Ancak gelmeyen kişi zorla getirilemeyeceğinden, açıklamalı davetiye tebliğ edilerek uzlaşma teklifinde bulunulacaktır.

---

¹⁶⁸ ÖZEN, Atilla, "Yeni Düzenlemeler Işığında Uzlaşma", İstanbul Barosu Dergisi, C:81, S.1, 2007., s.24.

5. Kolluğun Uzlaşma Teklifi

CMK'nın 253/4. maddesi gereği soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Adli kolluk görevlileri uzlaşma teklifinde bulunabilir, ancak bu durum önkoşula bağlıdır. Cumhuriyet savcısı tarafından yazılı ya da acele hallerde sözlü talimat verilirse adli kolluk görevlileri fail, mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunabilirler (Yönetmelik m.8). Uzlaşma teklifinde bulunulurken, taraflara uzlaşmanın içeriği, hüküm ve sonuçları bakımından aydınlatıcı bilgi verme yükümlülüğü adli kolluk görevlileri için de geçerlidir. Dolaylı olarak denilebilir ki taraflar hazır olmadıkça kolluk tarafından uzlaşma teklifinde bulunulması mümkün olamayacaktır. O halde istinabe veyahut tebligat yoluyla uzlaşma teklif edilmesi halinde, uzlaşma, Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştiriliyor demektir. Yönetmelik 8/3. madde uyarınca ilgili form açıklanmak ve imzalatılmak suretiyle ilgili şahsa verilir. Uzlaşma teklifini yüze karşı yapan kolluk görevlileri, Yönetmeliğin 8. maddesinin 4. fıkrası uyarınca ilgiliyi telefon, faks, telgraf ile çağırabilecektir.¹⁶⁹

6. Uzlaşma Teklifinde Karar Verilmesi

Uzlaşma teklifinden sonra belirli bir süre içinde karar verilmesi gerekmektedir. Uzlaşma teklifinde bulunulandan herhangi biri, en geç üç gün içinde teklifi yapan adli kolluk görevlisine ya da görevli savcıya kararını bildirmekle yükümlüdür. Teklifin tebligat yoluyla yapılması mümkün olduğundan, cevabın yazılı olarak verilmesi zorunlu olmadığı gibi, ilgilinin savcılığa gelerek beyanda bulunması da yeterlidir. Kararını bu süre içerisinde bildirmez ise, uzlaşma teklifini reddetmiş sayılır (CMK m.253/4, Yön. m.10). Bir tarafa usulüne uygun olarak uzlaşma teklif edilmiş ve üç gün içinde olumlu veya olumsuz cevap verilmemiş ise, uzlaşma teklifi

---

¹⁶⁹ YILDIRIM, a.g.m., s.478.

reddedilmiş sayılmakla birlikte, tarafların sonradan anlaşarak Cumhuriyet Savcısına uzlaşma belgesini ibraz etmeleri mümkündür (CMK m.253/16, Yön. m.17/2) Uzlaşma teklifinde bulunan taraf, teklifi reddederse bu beyanının tutanağa yazılıp imzalanması gerekmektedir. Bu durumda soruşturmaya devam edilerek gereken karar tesis edilecektir. CMK'nın 255. maddesi gereği, birden çok fail bulunması hâlinde uzlaşmada, aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır. İştirak halinde işlenen suçlarda, iştirakçilerin uzlaşma hükümlerinden yararlanabilmeleri için, neden oldukları zararı birlikte ortadan kaldırmaları, maddi-manevî zararları ödemeleri gerekmektedir. Bir tarafın açıkça uzlaşmayacağını beyan etmesi halinde, uzlaşmanın gerçekleşmesi mümkün olmayacağından diğer tarafa uzlaşma teklif edilmesi anlamsız olacaktır. Uzlaşma teklifini kabul eden taraf, uzlaşma görüşmeleri esnasında karşı taraf ile herhangi bir nedenden ötürü anlaşamaz ise kararından geri dönebilecektir.

B. Cumhuriyet Savcısının Uzlaştırmayı Gerçekleştirilmesi

CMK'da soruşturma aşamasında uzlaşmayı C. Savcısının gerçekleştireceği düzenlenmiştir. C. savcısının uzlaşmayı nasıl gerçekleştireceği ise kanun ve yönetmelik ile belirlenmiştir. Tarafların uzlaşma teklifini kabul etmesi durumunda, Cumhuriyet Savcısı uzlaştırmayı kendisi de gerçekleştirebilmektedir (Yön. m.13/1). Teklifin kabulü üzerine uzlaşma görüşmeleri başlayacaktır. Her ne kadar 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrasında failin suçu ikrar etmesi şartı aranmamış olsa da failin bu yönde açıklamalarda bulunması ve savcının söz konusu ortamda bulunması hali adil yargılama hakkı ihlaline neden olma ihtimali olabilecektir. Her ne kadar uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamalar soruşturma, kovuşturma ya da dava aşamasında delil olarak kullanılamasa da uygulamanın yine de sakıncaları olabilecektir. Savcının kayıtsız kalamayacağı ya da görmezden gelemeyeceği açıklamaların yapılması halinde savcının soruşturmaya devam etmesi durumunda şüpheli bakımından aleyhe bir durum ortaya çıkacaktır. Dolayısı ile uzlaşma görüşmelerini yürüten savcıdan farklı bir savcı tarafından, dava açılması çözüm

olarak önerilebilir. Görüşmeler gizli olarak yürütülecektir. Taraflardan biri, kanuni temsilcisi veya vekili görüşmelere katılmaz ise uzlaşmayı reddetmiş sayılmaktadır. Savcı, uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi bir avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesini barodan isteyebilir ya da Yönetmelikte nitelikleri belirtilen hukuk öğrenimi görmüş bir kimseyi görevlendirebilir. Savcının uzlaşmanın şartlarının oluşup oluşmadığını denetleme yetki ve görevi bulunmaktadır. Savcının uzlaşma teklifinin yapıldığı esnada veya sonrasında görüşmelerden önce muhakkak uzlaşmanın hüküm ve sonuçları bakımından fail ve mağduru bilgilendirmesi gerekmektedir. Soruşturma dosyasında yer alan suç veya suça ilişkin belgelerden savcı tarafından uygun görülenlerin bir örneği savcı tarafından uzlaştırmacıya verilir (Yön. m.16/1). Cumhuriyet savcısı, en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır (Yön. m.17/1-3)¹⁷⁰ Uzlaştırma Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilirse, Yönetmelikte belirtilen forma uygun raporun doldurulup imza altına alınması gerekmektedir (Yön. m.21/5). Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde tarafların imzalarını içeren raporda ne suretle uzlaşıldığının açıkça belirtilmesi gerekmektedir (Yön.m.21/2). Cumhuriyet savcısı uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu tespit ederse raporu mühür ve imza altına alır. Aksi halde raporu onaylamayacaktır. Onaylamama gerekçesini de rapora yazar (Yön. m.21/4) şüphelinin uzlaşmayı kabul etmemesi halinde, Cumhuriyet savcısı, uzlaşmaya geçme imkânı kalmadığından soruşturmayı sürdürecektir. Bunun üzerine savcı, duruma göre kamu davasını açacak veya davanın açılmasının ertelenmesine karar verecek ya da takipsizlik kararı verecektir. Cumhuriyet savcısı uzlaşmayı kabul etmeyen şüpheliyi ikna etme yoluna gitmemelidir. Şüpheliye açıklamaları, kanunun müsaade ettiği ölçüyle sınırlı kalmalıdır. Aksi halde uzlaşmanın kabulü yönünde şüpheli üzerinde baskı oluşturmuş olacaktır. Tarafların uzlaşarak Cumhuriyet Savcısına başvurmaları da mümkündür. CMK'nın 253/16. maddesi uyarınca taraflar kendi aralarında uzlaşıp savcıya başvurabilmektedirler. Uzlaşma teklifi taraflardan biri veya her ikisi tarafından reddedilmiş olmasına karşın kendi aralarında uzlaşırlar ve bunu imzalı-

---

¹⁷⁰ YENİSEY; a.g.e., s.14, YILDIRIM, s.479, DONAY, Süheyl; Açıklamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, İstanbul 2005, s.324.

yazılı bir belge haline getirirlerse bu anlama metnini iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar savcıya sunarak uzlaştıklarını bildirebilirler.

C. Uzlaştırmacı Vasıtasıyla Uzlaşma

1. Uzlaştırmacının Atanması

a. Uzlaştırmacı Olabilecek Kimseler

CMK'nın 253/9. maddesi uyarınca uzlaşma Cumhuriyet Savcısı veya savcının talebi halinde barodan bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi tarafından yapılabilmektedir. Görüldüğü üzere savcı dışında uzlaştırmacı, barodan bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi olabilmektedir¹⁷¹. Avukat, bir baroya bağlı olarak ve avukat sıfatıyla çalışma ruhsatına sahip olan kişidir (1136 sayılı Avukatlık Kanunu m.3 vd.). Tarafların üzerinde anlaştığı avukatın soruşturmanın yapıldığı yer barosuna kayıtlı olması gerekmektedir (Yön.m.14/2). Baro tarafından yapılacak görevlendirmede tarafların üzerinde anlaştığı ve uzlaştırma üzerine eğitim almış avukatların tercih edilmesine dikkat edilmelidir (Yön. m.13-14). Hukuk öğrenimi gören kişi ise Yönetmelikte, hukuk fakültesi ile programlarında yeterince hukuk bilgisine yer veren siyasal bilimler, iktisadi idari bilimler, maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş ya da hukuk dalında yüksek lisans ya da doktora yapmış ve baroya kayıtlı avukat olmayan kişi olarak tanımlanmıştır (m.15). Hukuk öğrenimi görmüş kişinin ayrıca, taksirli suçlar hariç olmak üzere, TCK'nın 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş ve affa uğramış, ertelenmiş ya da paraya çevrilmiş olsa bile kesinleşmiş bir kararla veya devletin güvenliğine, anayasal düzene, bu düzenin işleyişine, milli savunmaya, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlardan ya da zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, yağma, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat

---

¹⁷¹ DONAY; a.g.e., s.324; YENİSEY; a.g.e., s.7.

karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı, gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma, yalan tanıklık, haksız mal edinme suçlarından biriyle hüküm giymemiş olması gerekmektedir (Yön.m.15,1-d). Hukuk örenimi görmüş kişiler, ağır ceza merkezi Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından belirlenen listeye kayıtlı olanlar arasından seçilirler.

C. savcısının ve mahkemenin atamış olduğu uzlaştırmacının tarafsız olmasına önem ve özen gösterilmesi gerekmektedir. Baro görevlendireceği avukatın tarafsız bir kimse olmasına dikkat etmelidir. Nitekim bu durumda Yönetmeliğin 13. maddesinin 4. fıkrasında da işaret edilmiştir: “ *Bu kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı ile tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı reddini gerektiren haller, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili Hakim suçtan zarar görmüş veya sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa veya şüpheli sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise veya evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya olarak göz önünde bulundurulur. Uzlaştırmacı, bu hallerin varlığı halinde durumu bildirir; ancak tarafların rızası halinde görev yapabilir.*”

Uzlaştırmacının tarafsız olması ve uzlaştırmacının nitelikleri uzlaşmanın hukuka uygun olarak sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir. Uzlaşmanın hukukumuzda uygulanabilirliğinin sağlanamamasının önemli sebeplerinden biri de tarafların uzlaştırmacıya güvenememeleridir. Uzlaştırmacının tarafsız ve güvenilir olması uzlaşma görüşmelerinin yürütülmesi için önemlidir. İtalyan hukukunda uzlaşmanın, uzlaştırmacı hakim tarafından yapıldığını görmekteyiz. Uzlaştırmacı hakimin aynı zamanda hakim statüsünü de taşıması taraflara güven vermekte ve uyuşmazlıkların önemli bir bölümünün uzlaşmayla çözümlenmesini sağlamaktadır. Ülkemizde uzlaştırmacı hakim modelinin uygulanması hakim yetersizliği nedeniyle şu aşamada mümkün görülmemekle birlikte adliyede kadrolu olarak hukukçu uzlaştırmacılarının çalıştırılması sağlanarak uzlaşmanın daha etkin şekilde uygulanması sağlanabilir.

b. Uzlaştırmacının Görevi

Uzlaştırmacı, görevlendirildiği uyuşmazlıkla ilgili olarak tarafları bir araya getirerek anlaşmalarını sağlamakla görevlidir. Uzlaştırmacı, yargılama yapmamaktadır. Uzlaştırmacı araştırma yapmadığı gibi uyumazlığı çözen yargılama makamı gibi de hareket etmemektedir. Uzlaştırmacı kişi, taraflar arasındaki uyumazlığı barış ortamı sağlayarak gidermeye alıřmaktadır¹⁷². Uzlaştırıcıya görevine başlarken uyuşmazlığın niteliği ve kapsamı hakkında bilgi verilmelidir. Uyumazlık hakkında bilgi sahibi olmayan uzlaştırıcı görevini sağlıklı biçimde yerine getiremeyecektir. Uzlaştırmacı, bir muhakeme hukuku kurumu olan uzlaşmanın yrtlp sonuçlandırılması maksadıyla görevlendirilmektedir. Tarafların menfaatlerine ve uyuşmazlığa karşı tarafsız olmalıdır. Uzlaştırmacı görevlendirildiğinde öncelikle uyuşmazlığın hukuki, cezai boyutu, kapsamı hakkında bilgi vererek işe başlamalıdır. Uzlaştırmacı tarafları ve varsa vekillerini davet ederek uzlaşmanın usulü, zararın giderilme biçiminin ne olabileceği, uzlaştırmanın sonuçları konusunda tarafları bilgilendirecektir. Bilgilendirme sürecinde uzlaştırmacı faile, eyleminin niteliği ile ilgili bilgi vermelidir. Uzlaştırmacı tarafları uzlaşmaya zorlamamalıdır. Uzlaşma tarafların zgr iradeleri ile gerçekleşmelidir. Uzlaştırmacı maddi gerçeği araştırma ve bulma yükümlülüğü yoktur. Uzlaştırmacı, avukat gibi hareket etmemelidir. Uzlaştırıcı, “tarafsız üçüncü kişi” konumundadır. Uzlaştırma, tarafları dinlemeli ve onlara karar verebilmeleri için seçenekler oluşturabilmelidir. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütüldüğünden uzlaştırmacı uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları kendisine aktarılan veya diğer bir Şekilde rendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür. Uzlaşma kurumunun adil yargılama ilkesine uygun olarak yürütülebilmesi için uzlaştırmacının tarafları bilgilendirmesi, müzakereleri tarafsız yürütmesi ve müzakereleri gizli yürütmesi gereklidir.

---

¹⁷² YILDIRIM, a.g.m., s.481; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.176;

2. Uzlaştırmacının Göreve Başlaması ve Müzakereleri Yürütmesi

Uzlaşmacının müzakereleri yöneteceği ve bu yönetimi ne şekilde gerçekleştireceği yönetmelikle belirlenmiştir. (Yön. m.4). Uzlaştırmacı yerine ve durumuna göre, taraflarla ayrı ayrı temasa geçmelidir. Tarafları görüşmelerde izlenecek yöntem ve görüşme ortamı hakkında bilgilendirmelidir. Müzakerelerde izlenecek yöntem konusunda Yönetmeliğin 18/3. maddesinde düzenleme mevcuttur: “... müzakereler, taraflarla birlikte veya ayrı ayrı gerçekleştirilecek toplantılarla yürütülebilir”. Müzakereler görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle de yapılabilir (Yön. m.18/4). Ne yazık ki günümüzde, müzakerelerin görüntülü sesli iletişim araçlarıyla yürütülebilmesi için fiziki imkânlar yeterli değildir. Bilgilendirme sürecinden sonra, uzlaştırıcı tarafları dinleyerek görüşlerini açıklamalarını sağlar. Bu aşamadan sonra, tarafların iddialarını ve karşı taraftan beklentilerini tespit eder. Uzlaştırmacının görüşmeler süresince tarafsız olması gerekmektedir. Anlaşmazlık uzlaşılan zararın giderilme biçimi veya tazminat miktarı olacağından uzlaştırıcı tarafları anlamaya ikna etmeye çalışmalıdır. Ancak soruştırma dosyasında mevcut bulunan veya tarafların ibraz edeceği belgelerle yetinmeli her iki tarafı bu biçimde uzlaştırmalıdır. Uzlaştırmacı, tarafsızlığını koruyarak görüşmeleri sürdürmelidir. Tarafsızlığın getirisi olarak da, belirli bir çözüm yolu için baskı kurmamalıdır. Uzlaşma ile verilecek kararın tamamen tarafların serbest iradeleriyle olması řarttır¹⁷³. Zararın tazmini bakımından ölçülülük ilkesinin gözetilmesi gerekir. Teklifin hukuka uygun olmadığı durumlarda, bu durumu belirterek yönlendirme yapmalıdır¹⁷⁴. Zararın miktarının tespiti konusunda bilirkişi incelemesi gerekli olabilecektir. Ancak uzlaştırmacı kişi veya avukatın, bilirkişi incelemesi yaptırması mümkün değildir. Çünkü bu durum, uzlaştırmacının tarafsızlığını etkiler nitelik arz etmektedir. O halde, uzlaştırmacı, bilirkişi incelemesine başvurulmasını gerekli görür ise savcayı harekete geçirebilmelidir.

¹⁷³ ÇOLAK, Haluk, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif özüm Yolu Olarak; Uzlaşma, TBB Dergisi, S.63, Nisan 2006, s.139, s.143.

¹⁷⁴ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.183.

Görüşmelerin nerede yapılacağı konusunda her hangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Görüşmenin tarafsız bir ortamda yürütülmesi gerekmektedir. Adliye binasında, uzlaştırmacının bürosunda, kamu kurum ve ya kuruluşlarının tahsis ettiği yerde, taraflara uygun olabilecek herhangi bir başka yerde görüşmeler yapılabilmektedir (Yön. m.29)¹⁷⁵. Bize göre, uzlaştırmacının yine adliye binalarında yapılması taraflara daha fazla güven vermektedir. Uzlaşmak isteyen taraf, zaten uzlaşma hakkında bilgiye sahip değildir. Bunun yanında avukat olan uzlaştırmacının bürosunda uzlaşma görüşmelerinin yürütülmesi durumunda acaba hak kaybına uğrar mıyım endişesi ile uzlaşmayı kabul etmeyip mahkemeye güven duyarak mahkemeden çıkacak kararı kabullenmektedir. Adliyelerde uzlaşmanın yapılacağı uzlaşma odası tahsisi sağlamak uzlaşma müzakerelerinin güvenle ve etkin bir şekilde yürütülmesine önemli katkı sağlayacaktır.

3. Müzakerelerin Uzlaşmayla Sonuçlanması

Uzlaşmada amaç, uyuşmazlığın anlaşma ile sonuçlanmasıdır. Müzakereler, uzlaştırmacının yönetiminde sürdürülerek taraflar hukuka uygun bir edim üzerinde anlaşmışlar ise görüşmeler uzlaşma ile sonuçlanmış demektir. Uzlaşmanın olumlu sonuçlanması halinde, uzlaşma nihayete ermiş olacaktır. Uzlaşma uzlaştırmacı olmaksızın sağlanmış ise Cumhuriyet Savcısı veya hâkim bu durumu tutanakla tespit edecektir. Uzlaşmanın, bir uzlaştırmacı aracılığı ile gerçekleşmesi halinde ise; uzlaştırmacı faaliyetini yürüten kişi veya avukat, anlaşma hükümlerini bir tutanağa bağlayarak tarafların imzalarını almalı ve kendisi de bu tutanağı imzalamalıdır. Uzlaşma metninin yazılmasında, edimin ifa zamanının, biçiminin ve miktarının ayrıntıları ile kayda geçirilmesi gerekmektedir. Uzlaşma konusu edim taksitde bağlanırsa taksit aralıkları ve miktarı açık şekilde yazılmalıdır. Uzlaştırmacı, tarafların anlaşmasından itibaren on gün içerisinde yapmış olduğu işlemleri içeren raporu Cumhuriyet savcısına sunar (CMK m. 253/7)¹⁷⁶. CMK'nın 253/8. maddesi uyarınca zarar uzlaşmaya uygun olarak giderildiğinde, Cumhuriyet Savcısı

¹⁷⁵ YILDIRIM, a.g.m., s.481.

¹⁷⁶ CENTEL-ZAFER; a.g.e., s.459; ÖZTÜRK-ERDEM; Ceza Muhakemesi..., s.1126.

kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verecektir. Bu nedenle Cumhuriyet savcısı tazminatın ödenmesi, vadelere başlanmış olsa da zararın tamamen giderilmesini bekleyecektir. Uzlaşmada öngörülen sürede zarar karşılanmamış ise Cumhuriyet savcısı iddianameden hemen önce uzlaşma teklifinde bulunmuş olduğundan soruşturmaya kaldığı yerden devam edecektir. Ayrıca uzlaştırmacı görevlendirilmeden önce veya uzlaşma teklifinin reddedilmesinden sonra, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin aralarında uzlaşmaları halinde taraflarca Yönetmeliğin ekinde yer alan (Ek-2) uzlaştırma raporu örneğine uygun bir uzlaşma belgesi düzenlenir. Cumhuriyet savcısı bu belgeyi Yönetmeliğin 21. maddesinde belirtilen kıstaslara göre inceler ve değerlendirir (Yön. m.22/1). Kanun ve yönetmeliğe aykırı olmayan bu anlaşma metni gereğince uzlaşma sağlanmış olur.

4. Müzakerelerde Uzlaşmanın Sağlanamaması

Uzlaşmanın mukayeseli hukukta ve hukukumuzda yer alma amacı uyuşmazlığın anlaşma ile sonuçlanmasıdır ancak uzlaşmanın her zaman anlaşma ile sonuçlanması mümkün olmamaktadır. Uzlaşma görüşmeleri, uzlaştırmacı tarafından yürütülerek tarafların iradelerine uygun şekilde sonuçlandırılır. Taraflar birbirlerinin teklifleri üzerinde anlaşmaya varamamış olabilirler. Bu durumda, uzlaştırmacı ne zaman kimlerle görüşmeler yaptığını ve neden anlaşmanın sağlanamadığını belirtir rapor düzenleyerek savcıya sunmalıdır. Uzlaştırmanın Cumhuriyet savcısı tarafından yapıldığı hallerde, raporun ilgili kısımları doldurularak mühür ve imza altına alınır ve soruşturma dosyasında muhafaza edilir¹⁷⁷. Uzlaşma sağlanamaması veya uzlaştırmacının çabalarına rağmen taraflara ulaşılamamış ise uzlaştırmacı C. savcısı veya hakimden 20 günlük ek süre isteyebilir. Bu süre içinde yine sonuç alınamaması durumunda uzlaşmanın gerçekleştirilemediğine ilişkin tutanağı dosyanın sürüncemede kalmaması amacıyla C. savcısı ve ya hakime sunar.

---

¹⁷⁷ ÇOLAK; a.g.e., s.144; ÖZTÜRK-ERDEM; Ceza Muhakemesi..., s.1126.

D. Uzlaştırma Süresi

CMK'nın 253/12. maddesinde, uzlaştırmacının uzlaşmayı sonuçlandırması gereken süre belirtilmiştir. Uzlaştırmacı, soruşturma dosyasındaki belgelerin örneği kendisine verildikten sonra 30 gün içerisinde uzlaştırmayı sonuçlandırmalıdır. Bu süre yetmez ise, savcıdan talep edilmesi halinde savcı süreyi en çok 20 gün daha uzatabilmektedir. Yönetmeliğin 17/3. maddesinde, Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından yapılacak uzlaştırmada da 30 ve 20 günlük sürenin geçerli bulunduğu ifade edilmiştir¹⁷⁸ Ancak bilirkişinin rapor düzenlemesi halinde sürelerde değişiklik olup olmayacağına dair Kanun ve Yönetmelikte açıklık bulunmamaktadır. Dolayısı ile böyle bir durumda, bilirkişinin rapor düzenlemesi için gerekli olan süre, CMK'da belirtilen maksimum 50 günlük süreye dahil gibi düşünülmelidir. Söz konusu süre içerisinde bilirkişi tarafından rapor düzenlenmiş olmalıdır ve en geç 50 gün içinde uzlaşma olumlu ve ya olumsuz bir sonuca vardırılmalıdır.

E. Uzlaştırmacının Rapor Sunması

Uzlaştırmacı görüşmelerin tamamlanması halinde uzlaşma sağlansın ya da sağlanmasın yaptığı çalışmaları rapora bağlayarak savcıya sunmalıdır. Uzlaştırmacı Yönetmeliğin 21/1. maddesi uyarınca, Yönetmelik ekindeki rapor örneğine uygun olarak ve tarafların sayısından bir fazla olacak şekilde düzenleyeceği raporu kendisine verilen belge örnekleri ile masrafları gösterir faturalarla birlikte Cumhuriyet savcısına sunmalıdır. Uzlaşma sağlanmış ise, raporda kimlerle hangi tarihlerde görüşüldüğü, edimin cinsi, miktarı, ifa zamanı gibi konularda bilgiler yer almalıdır. Uzlaşma sağlanamamış ise, raporda hangi tarihlerde kimlerle görüşüldüğü ve uzlaşmanın niçin sağlanamadığı hususu yer almalıdır¹⁷⁹. Uzlaşma tutanağında, tarafların kimliklerinin tespiti, tarafların imzaları, uzlaştırmacının imzası ve uzlaşmanın ne şekilde yapıldığı yer almalıdır.

¹⁷⁸ YILDIRIM, a.g.m., s.482; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.187.

¹⁷⁹ ÖZTÜRK-ERDEM; Ceza Muhakemesi..., s.1126, GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.188.

F. Zamanaşımı

CMK'nın 253/21. maddesine göre, şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının rapor düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemeyecektir. Dava zamanaşımı, suçun ilendiği gün işlemeye başlayan kesilme ve durmaya rağmen mahkûmiyet hükmü kesinlemeden tamamlanan ve tamamlama anından itibaren kamu davasının hiç açılmamasını veya açılmışsa ortadan kaldırılmasını gerektiren sürelerdir. Uzlaştırmanın aşamaları aynı maddede sürelerle sınırlandırılmıştır. Uzlaştırmacı belge örnekleri kendisine verildikten sonra 30 gün içerisinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırmak zorundadır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en fazla yirmi gün daha uzatabilecektir. Uzlaştırma toplam 50 gün içerisinde sona erecektir. Bu sürede zamanaşımı duracaktır¹⁸⁰. Dava zamanaşımının durmasının en önemli sonucu, soruşturma ve kovuşturmanın yapılmamasıdır¹⁸¹. Uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı veya en geç uzlaştırmacının rapor düzenleyerek savcılığa teslim ettiği tarihe kadar dava zamanaşımı işlemeyecektir. Ancak uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı veya uzlaştırmacının raporu teslim ettiği andan itibaren zamanaşımı işlemeye başlayacaktır. Mağdur veya suçtan zarar görenin hak kaybına uğramaması için uzlaşma süresince zamanaşımı işlememektedir.

G. Soruşturma Aşamasında Uzlaşmanın Sonuçları

Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın hukuka uygunluğunu ve edimin def'aten yerine getirildiğini tespit eder ise, uzlaşmanın gerçekleşmesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verir. Raporun savcıya sunulduğu anda edimin ifa edilmiş olması şart değildir. Savcılıkça henüz karar verilmeden önce edimin ifa edilmiş olması halinde de kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir (CMK m.253/19, Yön. m.23). Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya

¹⁸⁰ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.158.

¹⁸¹ ÖZTÜRK-ERDEM; Uygulanalı Ceza Hukuku..., s.443.

sürekli arz etmesi halinde CMK 171. maddedeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme sürecinde zamanaşımı işlemez. O halde, zamanaşımını durduran erteleme kararının kalktığı yerden itibaren zamanaşımı kaldığı yerden ilerlemeye devam edecektir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171. maddenin 4. fıkrasındaki şartlar aranmaksızın kamu davası açılacaktır. CMK'nın 171/4. maddesi "*(4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.*" demektedir. Dolayısıyla ile uzlaşmanın gerekleri yerine getirilmez ise, kasıtlı suç işleme şartı aranmaksızın kamu davası açılacaktır. Uzlaşmanın sağlanması halinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır (Yön. m.23, CMK m.253).

Uzlaşma tarafların anlaşmaları sonucu olumlu sonuçlanabileceği gibi, uzlaşma sonuçsuz kalarak olumsuz da sonuçlanabilir. Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde ise, tekrar uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir (CMK m.253/18). Uzlaşmanın sonuçsuz kalmasından maksat, uzlaşma teklifinin olumlu karşılanmasından sonra tarafların uzlaşmadan vazgeçmeleri veya görüşmelere katılmaktan imtina etmeleri veyahut görüşmeler sonunda uzlaşmanın sağlanamaması hallerini ifade etmektedir. Bu sebeplerle uzlaşma sonuçsuz kalır ise savcı bir kez daha uzlaştırma girişiminde bulunamayacaktır.

Uzlaştırmacıya Cumhuriyet savcısı tarafından çalışma ve masraflarıyla orantılı bir ücret takdir edilerek ödenir. Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde bu giderler Devlet Hazinesi tarafından karşılanır. Taraflardan biri, Türkçeye hakim değil ise tercüme masrafları uzlaştırma giderlerinden sayılmalıdır. AHS'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gereğince tercüman gereksinimi doğduğu hallerde, tercüman masrafının uzlaşma gideri olarak nitelenerek yargılama giderlerinden sayılması lazım gelmektedir.

II. KOVUŞTURMA EVRESİNDE UZLAŞMA

A. Uzlaştırma Usulü

1. Uzlaştırmanın Hâkim Tarafından Yapılması

CMK' 254. Maddesi "(1) Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaştırma işlemleri 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre, mahkeme tarafından yapılır." demektedir. Kanunda soruşturma aşamasında C. savcısı tarafından uzlaşma yapılacağı ve uyuşmazlık mahkeme önüne gelmeden sonuçlandırılacağı belirtilmiştir. Ancak hakim C. savcısının yapmış olduğu hukuki nitelendirmeye bağlı değildir. Kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde CMK 253. Maddesinde belirlenen esaslara göre mahkeme uzlaşma hükümlerini uygulayacaktır.

Mahkeme, önüne gelen soruşturma dosyasından suçun önödeme veya uzlaşmaya tabi olduğu açıkça anlaşılan hallerde önödeme veya uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verir (CMK m.174/1-c). Kamu davasının açılması halinde uzlaştırma işlemleri mahkeme tarafından yapılır. CMK'nın 254. maddesi uyarınca kamu davası açıldıktan sonra yapılacak uzlaştırma işlemleri Kanunun 253. maddesinde belirtilen usule göre yürütüleceği için aynı esaslar mahkeme aşamasında da geçerli olacaktır. Uzlaşma teklifi, teklifin reddedilmesi, uzlaştırmacı atanması, uzlaştırmanın gizliliği, delil yasağı, tarafların aralarında uzlaşarak başvurmaları, ilgili diğer kurallar mahkeme tarafından yapılacak uzlaştırma için de uygulanacaktır. CMK'nın 253. maddesinde Cumhuriyet savcısının sahip olduğu yetkileri kovuşturma evresinde hâkim kullanacaktır¹⁸². Hakim kendisi uzlaşmayı yapabileceği gibi bir uzlaştırmacı da tayin edebilecektir. Uzlaşma burada hakim'in gözetim ve denetimi altında yapılacaktır.

---

¹⁸² SOYSAL, Tamer; "Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma", Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul 2005, s.229.; Ö ZTÜRK-ERDEM; Ceza Muhakemesi..., s.1127.

Mahkeme tarafından uzlaştırma yapılması sınırlı bir çerçevede mümkündür. Gerçekten CMK'nın 254. maddesinin ilk fıkrasında, kamu davası açıldıktan sonra suçun uzlaşmaya tabi olduğunun anlaşılması halinde mahkemece uzlaştırma hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Ayrıca suç uzlaşmaya tabi olmakla birlikte Cumhuriyet Savcısının uzlaşma hükümlerini uygulamadığı ve hâkimin de gözünden kaçması halinde iddianame kabul edilir ise, uzlaşmanın mahkemece uygulanması mümkün olacaktır. Bazı durumlarda suçun yargılama esnasında nitelik değiştirmesi mümkündür. Örneğin, kasıtlı olarak işlendiği iddia olunan bir yaralama suçunun taksirle işlendiği kanaatine varılabilir. Bu durumda mahkeme, yargılama sırasında suçun nitelik değiştirerek uzlaşmaya konu olduğu kanısına varır ise uzlaştırma yoluna gidecektir. Bizce uzlaşmanın mahkeme aşamasında yapılmasını bu şekilde sınırlamak uzlaşmanın uygulanabilirliğini sağlamak açısından uygun görülmemektedir. Nasıl savcılık aşamasında yapılan işlemler yargılama aşamasında tekrarlanıyor ise ve hazırlık aşamasındaki beyanlar ile yetinilmiyorsa yine uzlaşma konusunda da hazırlık aşamasında uzlaşma sağlanamamış da olsa mahkemede hakim tarafından taraflara uzlaşmak isteyip istemedikleri yeniden sorulmalıdır. Bir yandan yargılama devam ederken tarafların süre istemeleri halinde uzlaşma ihtimallerine binaen mahkemece süre verilmelidir. Hazırlık aşamasında uzlaşmak istemeyen taraflar mahkeme aşamasında uzlaşmak isteyebilirler. Mahkeme aşamasında uzlaşma bu şekilde sınırlanması tarafları uzlaşmaya sevk ederek yargılamanın hızlandırılmasına ve yargının yükünü azaltma işlevine ters düşmektedir. Her ne kadar hem hazırlık aşamasında hem mahkeme aşamasında tarafları uzlaşmaya davet etmek yargılamayı uzatacağı düşünülse de uzlaşmanın olumlu sonuçlanması halinde hem taraflar için hem mahkemenin iş yükü için usul ekonomisine uygundur.

Mahkemede yapılan uzlaşmanın, hakimin tarafsızlığı ilkesiyle çeliştiğini söylemek mümkündür. Yargılama sırasında söylemeyecekleri beyanları uzlaşma sağlanması için taraflar söyleyebilmektedirler. Her ne kadar uzlaşma sırasında söylenenler mahkemede aleyhlerine delil olarak kullanılamaz denilse de hakimin bu beyanları kararında dikkate alması mümkündür. Böyle bir durumda, aynı kıdem ve derecede başka bir hâkim tarafından uzlaştırmanın yapılması ile sorun

giderilebilecektir. Bunun dışında, tarafların anlaşarak belge ile hâkime başvurmaları halinde, uzlaşmanın özgür iradeye dayandığı ve edimin hukuka uygun olduğu belirlendiğinde hâkim uzlaşılan husus doğrultusunda karar vermelidir. Bir diğer önemli husus şudur: Fail, uzlaşmaya tâbi bir suçla uzlaşmaya tâbi olmayan bir suç birlikte işlenmesi halinde CMK'da ve Yönetmelikte, böyle bir durumda uzlaşma hükümlerinin uygulanmayacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda şüphelinin lehine olan yol tercih edilerek, uzlaşmaya tâbi olan suç bakımından uzlaşma yoluna gidilmeli ve diğer suç bakımından yargılamaya geçilmelidir. Uzlaştırma görüşmeleri ve sürecinin başarısız sonuçlanması halinde mahkeme uzlaşmanın sağlanamadığını tespit ederek duruşmanın devamına karar verecektir.

2. Tarafların Uzlaşarak Mahkemeye Başvuruları

CMK'nın 253/16. maddesi uyarınca, soruşturma evresinde, uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler¹⁸³. CMK'nın 254. maddesinde, mahkemenin uzlaştırma işlemlerini 253. maddede belirtilen esas ve usule göre yapacağı belirtilmiştir. Bu bakımdan 16. fıkrada yer alan düzenlemeyi mahkeme tarafından uzlaşmaya başvurulduğunda da uygulanacaktır. Mahkemenin uzlaşma teklifinin taraflarca reddedilmesi halinde kovuşturmaya devam edilerek hüküm kurulabilecektir. Fakat bu durumda taraflar uzlaştıklarını belgelerse ve mahkemeye başvururlar ise hâkimin uzlaşmayı tespit edip uygun bulması durumunda uzlaşma doğrultusunda hüküm kurulması gerekecektir. Soruşturma evresinde en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar mümkün olan uzlaşma, kovuşturma evresinde yargılamanın son bulma anına kadar tarafların uzlaştıklarını bildirmeleri mümkün olmalıdır. Gerçekten uzlaşmanın muhakemeyi kısaltan ve suçtan doğan zararın giderilmesini sağlayan işlevleri itibarıyla kovuşturma aşamasında taraflara son bir şans verilmesi yerinde olacaktır. Kararın temyiz edilerek bozulmasından

---

¹⁸³ YENİSEY; a.g.e., s.7.

sonra, dosyanın yerel mahkemeye gelmesi durumunda, Kanunda uzlaşmaya gidilmesini engelleyici bir düzenleme olmadığından hareketle uzlaşmanın uygulanabileceğinin kabulü gerekir. Aksine bir yorum, uzlaşma kurumunun uygulanmasının engellenmesi ile iş yükünün artmasına neden olacağı gibi, usul ekonomisi ilkesiyle çatışacak ve uzlaşma kurumunun getiriliş amacına aykırılık teşkil edecektir.

B. İddianamenin İadesi Nedeni Olarak Uzlaştırma

Hakim önüne gelen soruşturma dosyasında, suçun önödemeye ve uzlaşmaya tabi olmasına rağmen bu kurumlar uygulanmadan mahkemeye dava açılması halinde iddianameyi iade edebilecektir. CMK'nın 174/1-c maddesi uyarınca, önödemeye veya uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan hallerde önödeme ve uzlaşma usulü uygulanmaksızın iddianame düzenlenmesi, iddianamenin iadesi nedenidir. Bu nedenle soruşturma aşamasında uzlaşma kurumu uygulanmaksızın kovuşturma aşamasına geçilemeyecektir. Dolayısı ile Cumhuriyet Savcısı iddianameyi uzlaşma kapsamındaki bir suça ilişkin olarak düzenlemesine karşın, uzlaşma girişiminde bulunmamışsa, iddianame iade edilecektir¹⁸⁴. İddianamenin iade edilmesinden sonra C. savcısı girişimde bulunacak, bu girişim sonuçsuz kalırsa kamu davası açabilecektir.

---

¹⁸⁴ ERSOY, Uğur; “Ceza Hukukunda Uzlaşma”, Hukuk Gündemi, S.2, Ağustos 2005, s.66; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.193; ÖZBEK V.; YTCK, s.742.

C. Mahkemede Uzlaştırmaya Başvurulabilecek Haller

1. Suçun Uzlaşmaya Tabi Olduğunun Mahkemede Anlaşılması

a. Suçun Nitelik Değiştirmesi Nedeniyle Uzlaştırma Uygulanması

Hakim C. savcısının veya tarafların hukuki nitelendirmesiyle bağlı değildir. C. savcısı, soruşturulan suçun niteliğini tayin ve takdir ederek fiilin uzlaşmaya tabi suçlardan olmadığı kanaatiyle iddianameyi mahkemeye sunabilir. Fiilin hukuki nitelendirilmesi, iddianamenin iadesi sebebi sayılamayacağından mahkeme iddianameyi kabul ederek yargılamayı sürdürecektir¹⁸⁵ (CMK m.174/2). Bazı durumlarda suçun yargılama esnasında nitelik değiştirmesi mümkündür. Örneğin, fiilin TCK'nın 106/1. maddesindeki tehdit suçunu oluşturduğu kabul edilerek açılmış bir kamu davasında fiilin, aynı fıkranın 2. cümlesindeki şikâyete tâbi sair tehdit niteliğinde bulunduğu kanaatine varılabilir. Bu durumda mahkeme, uzlaştırma yoluna gidecektir.

b. Suçun Uzlaşmaya Tâbi Olduğunun İlk Kez Kovuşturma Evresinde Anlaşılması

C. savcısı, fiilin uzlaşmaya tabi bir suç olduğunu gözden kaçırarak uzlaşma hükümlerini tatbik etmeksizin iddianameyi hazırlayıp mahkemeye sunmuş ve hâkimin iddianameyi, eksikliği fark etmeksizin kabul etmiş olması halinde suçun uzlaşmaya tâbi olduğu anlaşıldığı takdirde, uzlaşma hükümlerinin mahkeme tarafından uygulanması gerekmektedir¹⁸⁶.

---

¹⁸⁵ PARLAK; a.g.e., s.92.

¹⁸⁶ ÖZBEK V.; YTCK, s.1033.

c. Soruşturma Evresinde Taraflara Ulaşılamadığı İçin Uzlaştırma Teklifini Yapılamamış Olması

CMK'nın 253/6. maddesi uyarınca; “*Resmi mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanuni temsilcisine ulaşılamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.*” Buna göre, belirtilen adreste bulunamama ya da başka bir nedenle ulaşılamama halinde taraflardan birine uzlaşma teklif edilemez ise, C. savcısı uzlaşma hükümlerini uygulamadan soruşturmayı bitirir ve iddianameyi mahkemeye sunar. Bundan sonra uzlaşma ile ilgili hükümler, bu kişilere ulaşılmaması halinde mahkeme tarafından tatbik edilecektir¹⁸⁷. Mahkemenin bu kişilere ulaşamaması da ihtimal dâhilindedir. Sanığa ulaşılamaması halinde, Kanun gereği zaten yargılama yapılamayacaktır. Mağdura ulaşılamaz ise, kovuşturmaya devam edilecek, mahkeme uzlaşma hükümlerini uygulamadan hüküm verecektir.

3. Dava Açıldıktan Sonra Kanun Değişikliği Nedeniyle Suçun Uzlaşma Kapsamına Girmesi

İddianamenin kabul edilmesinden sonra suçun, kanun değişikliği sonucunda uzlaşmaya tabi kılınması durumunda uzlaşma hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu bakımdan suçun, kanun değişikliği ile uzlaşma kapsamına giren bir suç haline gelmesi durumunda uzlaşma hükümleri mahkeme tarafından tatbik edilmez ise bu durum temyiz incelemesi esnasında bozma nedeni olabilecektir.

---

¹⁸⁷ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.195.

4. Kovuşturma Aşamasında Uzlaşmanın Sonuçları

a. Uzlaşmanın Gerçekleşmesi

Kovuşturma aşamasında yapılan uzlaşmada soruşturma aşamasında olduğu gibi uzlaşma olumlu veya olumsuz şekilde sonuçlanabilir. Uzlaşmanın olumlu sonuçlanması halinde mahkeme tarafından davanın düşmesine ya da şartları olduğu takdirde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir¹⁸⁸. Suçun nitelik değiştirmesi veya yukarıda sözü edilen diğer nedenlerle uzlaşma mahkemece sağlanmış ve edim def'aten yerine getirilmiş ise, mahkemenin CMK'nın 254/2. madde uyarınca davanın düşmesine karar vermesi gerekecektir. Ancak uzlaşmanın sağlanmasına karşın, edimin ifasının süreklilik arz etmesi veya taksitide bağlanması, ileri bir tarihe atılması halinde CMK'nın 231 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir. Örneğin tazminatın birer aylık 12 eşit taksit halinde ödenmesine karar verilmişse, taksitlerden birinin süresinde ödenmemesi halinde hükmün açıklanmasına karar verileceğine dair hüküm kurulacaktır. Edim ifa edilmez ise, mahkûmiyet hükmü açıklanacaktır. Edim ifa edildiği takdirde geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilecektir (CMK 254/2)¹⁸⁹. Kovuşturma aşamasında uzlaşmada edimin def'aten yerine getirilmesi veya süreklilik arz eden, taksitide bağlanan, ileri tarihe bırakılan edimler yerine getirilmesi halinde mahkeme davanın düşmesine karar verir.

b. Uzlaşmanın Gerçekleşmemesi

Uzlaşma müzakereleri sonucunda taraflar arasında anlaşmanın sağlanamaması halinde uzlaşma olumsuz sonuçlanmış demektir. Uzlaşma sürecinin başarısız sonuçlanması halinde mahkeme, uzlaşmanın gerçekleşmediğini tespit ederek, duruşmanın devamına karar verecektir. Dolayısı ile, uzlaşma müzakereleri sonunda şartlar gerçekleştirmez ise yargılamaya devam edilecek ve hükümlerle

¹⁸⁸ ÖZBEK M.; Uzlaştırma, s.317; CENTEL-ZAFER, s.459.

¹⁸⁹ ALBAYRAK; a.g.e., s.135.

yargılamaya son verilecektir¹⁹⁰. Uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde mahkeme olağan yargılaması yaparak hükmünü verecektir.

III. KANUN YOLU MUHAKEMESİNDE UZLAŞMA

Uzlaşmanın yargılama aşamasında gerçekleşmesi halinde verilen kararlara karşı yargı yoluna başvurulabilmektedir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde mahkemece verilecek düşme kararları aleyhine istinaf yolu açıktır. Bölge Adliye Mahkemelerinin göreve başlama tarihine kadar 1402 sayılı CMK'un temyize ilişkin 305 ila 326. maddeleri yürürlüğünü sürdürecektir. Bu bakımdan Bölge Adliye Mahkemeleri göreve başlayana kadar, yerel mahkemenin uzlaşma nedeniyle verdiği düşme kararına karşı yalnızca temyiz yolu açık bulunmaktadır. Taraflar, aralarında uzlaşmışlar ise, görünüşte temyiz yoluna gitmekte hukuki yaraları bulunmamaktadır. Buna karşın, Kanun'da, tarafların uzlaşmalarından sonra temyiz yoluna gitmelerini engeller hüküm bulunmamaktadır. Taraflar, uzlaştıktan sonra, herhangi bir nedenle haksızlığa uğradıklarına kanaat getirerek kararı temyiz edebileceklerdir. Cumhuriyet savcısı, tarafların iradelerinin özgür olmadığını, uzlaşmanın bu iradeye dayanılarak verildiğini veya edimin hukuka aykırı olduğu iddiası ile temyiz yoluna başvurabilecektir. Bölge Adliye Mahkemelerinin göreve başlaması halinde kararlar için öncelikle istinaf yoluna başvurulacaktır. CMK'nın 272/1. maddesi uyarınca, ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabileceği için, uzlaşmaya dayalı düşme kararlarına karşı istinaf yoluna gidilmesi mümkün olacaktır. Bölge Adliye Mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde, kararın yerinde olduğu kanısına varır ise, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verecektir (CMK m.280/a). Ancak Bölge Adliye Mahkemesi, başvurunun kabulüne karar verir ise, ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın yeniden görülmesine karar verecektir (CMK m.280/c)¹⁹¹. Bölge Adliye Mahkemesi duruma sonunda fiilin uzlaşmaya tabi olduğunu tespit eder ise, CMK'nın 253 ve 254. maddeleri gereğince uzlaşma girişiminde bulunmak durumundadır.

¹⁹⁰ ZAFER; a.g.e., s. 135; CENTEL-ZAFER; a.g.e., s.459; GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.198.

¹⁹¹ ÖZBEK M.; Uzlaştırma, s.320.

Mahkemenin uzlaşma girişimi olumlu sonuçlanır ise, uzlaşma nedeniyle davanın düşürülmesine veya kesin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir. Buna karşın uzlaşma girişimi olumsuz sonuçlanır ise, ilgili ceza dairesi tarafından, fiilin niteliğine uygun olarak sanığın cezasını tayin edilerek hükümlülük kararı verilecektir. Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından uzlaşma hükümleri uygulanarak verilen düşme kararlarına karşı istisnalar saklı kalmak üzere, temyiz yolu açıktır¹⁹².

İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adlî para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları; İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları; sulh ceza mahkemesinin görevine giren suçlarla ilgili olarak ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları; adlî para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin suç niteliğini değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları; sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarını değiştirmeyen bölge adliye mahkemesi kararları; on yıl veya daha az hapis cezasını veya adlî para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen beraat kararları ile istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları; davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine veya istinaf başvurusunun reddine dair kararlar; bu bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları, temyiz edilemez.

---

¹⁹² GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.203.

IV. UZLAŞMANIN SONUÇLARI

A. Uzlaşmanın Olumlu Sonuçlanması

1. Soruşturma ve Kovuşturmanın Sona Ermesi

Uzlaşmanın uygulanması ile mağdurun zararı giderilerek taraflar arasındaki uyuşmazlık anlaşma ile giderilmiş olacaktır. Uzlaşma sonucunda sanık mağdurun suç sonrası oluşan zararını giderecek ve bu durumda soruşturma ve kovuşturma sona erecektir. Uzlaşan şüpheli veya sanığın uzlaşmayla hakkında düşme kararı verilerek ceza yargılamasının cezai sonuçlarından kurtulacaktır. Uzlaşarak mağdurun zararını gideren failin defalarca kez yargılanma tehdidinde kalmaması amacıyla failin sebep olduğu zarardan dolayı ortaya çıkan şahsi hak alacağı da sona ermektedir.

Uzlaşma sonucunda şüpheli veya sanık, mağdur veya suçtan zarar görenin zararını uzlaşmada kararlaştırılan edimi yerine getirerek gidermektedir. Zararın tamamının değil de büyük bir kısmının karşılanması halinde mağdur tarafın bu zararın giderilmesi için hukuk mahkemesinde tazminat davası açıp açamayacağı konusu kanunumuzda düzenlenmiş değildir. Kanaatimizce uzlaşmanın sağlanması ile uyuşmazlığın cezai sonuçlarıyla birlikte hukuki sonuçları da ortadan kalkmaktadır. Zira uzlaşmanın bir amacı da taraflar arasındaki uyuşmazlığın tamamen giderilmesidir. Zararın anlaşmaya uygun biçimde giderilmesi halinde mağdurun veya suçtan zarar görenin hukuk mahkemesinde açmış olduğu tazminat davası reddedilmelidir.

2. Şahsi Hak Alacağının Sona Ermesi

5237 sayılı TCK'nın 73/8. maddesinde uzlaşma sonucu davanın düşürüleceğinden söz edildikten sonra, 74/2. maddesinde: "Kamu davasının düşmesi, malların geri alınması ve uğranılan zararın tazmini için açılan şahsi hak davasını etkilemez." denilmektedir. Uzlaşma nedeniyle davanın düşürülmesi kararı verilmesi

halinde uzlaşma müessesesinin yasal sonucu olarak mağdur hukuk mahkemesinde dava açamaz ve daha önceden açtığı dava varsa, uzlaşma nedeniyle verilen kovuşturamama veya düşme kararı uyarınca davanın reddedilmesi gerekir. Esasında uzlaşma görüşmeleri sırasında bu konunun da açıklığı kavuşturulması ve uzlaşma metninde uzlaşma halinde şahsi hak alacağına kalmayacağına belirtilmesi veya kanunumuzda bu yönde bir hükmün bulunmasında yarar vardır¹⁹³.

3. Zamanaşımı

CMK' nın 253/5. maddesi uyarınca “uzlaştırma süresince zamanaşımı durur”. Uzlaştırma dosyanın sürüncemede kalmaması amacıyla sürelerle sınırlandırılmıştır. Buna göre uzlaşmanın otuz gün içerisinde sonuçlandırılması gerekmektedir. İstem halinde yirmi günlük ek süre verilebilmektedir. Ayrıca 253/7. madde uyarınca uzlaştırıcı on gün içerisinde uzlaştırma raporunu C. savcısı veya hâkime sunmak zorundadır. Bu sürede zamanaşımı duracaktır. Ancak 253/8. maddesine göre kovuşturamama veya düşme kararı verilmesi için zararın ve uzlaştırma giderlerinin fail tarafından karşılanması gerekmektedir. Bu nedenle zararın ve uzlaştırma giderlerinin fail tarafından giderilmesine kadar zamanaşımı durmalıdır. Zamanaşımı mağduriyetin ve giderlerin karşılanmasına kadar duracaktır. Zamanaşımının durma anı ise fail ve mağdurun uzlaştırmayı kabul ettiklerini beyan etmelerinden itibaren başlayacaktır. Fail, anlaşmaya uygun olarak zararı ve giderleri süresinde karşılamaz ise durmuş olan zamanaşımı, bu tarihten sonraki gün kaldığı yerden işlemeye devam edecektir.

4. Güvenlik Tedbirleri

Güvenlik tedbirleri hükümlerinin uzlaşma halinde uygulanıp uygulanmayacağı, tedbirlerin mahkûmiyet şartı aramasına bağlıdır. Uzlaşmanın sağlanması halinde fail cezalandırılmaktan kurtulmaktadır. Belli hakları

---

¹⁹³ GÖKCAN-KAYMAZ; a.g.e., s.116.

kullanmaktan yoksun bırakılma TCK' nın 53. maddesinde düzenlenmiştir. Bu tedbir, mahkûmiyet koşuluna bağlandığından uzlaşma halinde uygulanmayacaktır. TCK' nın 53 ve 55. maddelerinde düzenlenen eşya ve kazanç müsaderesi ile mahkûmiyet koşuluna bağlanmadığından bu tedbirler uygulanabilecektir. Akıl hastalarına, suç isleyen yabancılara ve tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirleri için mahkûmiyet koşulu arandığından uzlaşma halinde bu tedbirlere başvurulamayacaktır.

5. Kanun Yolları

TCK' nın 73. maddesinde uzlaşma konusunda kanun yollarına başvurulması konusunda bir düzenleme yer almamaktadır. CMK' nın öngördüğü başvuru yolları ile kanun yolları sistematığı için çözüm aramak uygun olur¹⁹⁴. Bu halde soruşturma aşamasında sağlanan uzlaşma sonucu verilen kamu davası açılmasına yer olmadığına kararına karşı, CMK' nın 173/1. maddesi uyarınca, suçtan zarar gören, kararın kendisine tebliğinden itibaren on beş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanlığına itiraz edebilecektir. Uzlaşmanın kovuşturma aşamasında sağlanması üzerine verilen düşme kararları aleyhine, 5320 sayılı CMK Yürürlük ve Uygulanma Sekli Hakkındaki Kanunun 8/1. maddesi uyarınca, 1402 sayılı CMUK' nın 305–326. maddeleri gereğince temyiz yoluna gidilebilecektir. Bölge Adliye Mahkemelerinin Kurulması ile birlikte; düşme kararlarına karşı 5271 sayılı CMK' nın 272/1 maddesi uyarınca istinaf yoluna gidilecektir.

B. Uzlaşmanın Olumsuz Sonuçlanması

1. Soruşturma Ve Kovuşturmaya Devam Edilmesi

Uzlaştırma müzakereleri sonucunda tarafların anlaşamamaları halinde, soruşturma veya kovuşturmaya kaldığı yerden devam olunacaktır. Daha önce

---

¹⁹⁴ YURTCAN; a.g.e., s.647.

belirttiğimiz üzere C. savcısı iddianame düzenleme aşamasında uzlaşma yoluna gideceğinden, uzlaşmanın sağlanamaması ile şüpheli hakkında iddianameyi düzenler ve kamu davasını açar. Kovuşturma aşamasında ise yargılamaya kaldığı yerden devam olunacaktır.

2. Bilgi Ve Belgelerin Aleyhe Kullanılmaması

Uzlaştırmanın olumsuz sonuçlanması durumunda CMK' nın 253/6. maddesi gereğince, uzlaşma müzakereleri sırasında elde edilen bilgi ve belgeler taraflar aleyhine yargılamada kullanılmayacaktır. Yargılamayı yapan hâkimin bu bilgi ve belgelere dayanarak hüküm kurması mümkün olmayacaktır. Uzlaşma aşamasında elde edilen bilgi ve belgelerin daha sonra açılması mümkün davalarda da kullanılmamalıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılama hakkı çerçevesinde uzlaşma müzakereleri sırasında elde edilen bilgi ve belgeler fail aleyhine kullanılmamaktadır. Bu bilgi ve belgelerin kullanılması halinde hakimin tarafsızlığı ilkesi zedelenmektedir. Hakim uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde uzlaşma müzakereleri sırasında elde edilen bilgi ve belgeler hakkında bilgi sahibi olmamalı ve onun tarafsızlığını etkilememelidir. Hakimin bu bilgi ve belgelerden etkilenmemesini sağlamak amacıyla uzlaşmayı uygulayan hakim ile uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde yargılamaya devam ederek karar veren hakim farklı hakimler olmalıdır. Uzlaşma müzakerelerinin gizli yürütülmelidir. Uzlaşmayı uygulayacak C. savcısı veya hakim soruşturma veya kovuşturma yapan C. savcısı veya hakimden farklı C. savcısı veya hakim olmalıdır. Uzlaşma müzakereleri sırasında öğrenilen bilgi ve belgeler uzlaşmanın uygulanıp gerçekleşmemesi halinde aleyhe kullanılmamalıdır.

SONUÇ

Ülkemizde ve mukayeseli hukukta uzlaşma gibi yargılamaya alternatif çözüm yollarının çıkış noktası onarıcı adalet anlayışıdır. Klasik ceza anlayışında suçluların sırf cezalandırılmasıyla toplumsal barış ve adalet tam olarak sağlanamamakla birlikte mağdurun suç sonrası mağduriyeti de giderilememektedir. Klasik ceza anlayışında suç sonrasında sanığa karşılığı olan ceza verilmekte ve bu şekilde topluma kazandırılmış sayılmaktaydı ancak günümüz ceza adaleti sisteminde ceza yargılamasına alternatif çözüm yolları ile mağdurun da korunması amaçlanmaktadır. Suç sonucunda mağdur maddi veya manevi olarak zarar uğramıştır ve sanığın suç sonucu almış aldığı ceza mağduru tatmin etmemiştir. İşte onarıcı adalet anlayışıyla yargılamada unutilan mağdur korunmak istenmiş, fail ile mağdurun tarafsız bir uzlaşmacı önünde anlaşarak mağdurun zararının giderilmesi hedeflenmiştir. Onarıcı adalet anlayışı sonucu ortaya çıkan uzlaşma kurumunun uygulanması sonucunda, mağdur suç sonrası oluşan zararının giderilmesiyle tatmin olacak, fail de suç sonrası muhtemel ceza alma tehlikesinden kurtulacaktır. Bu şekilde hem toplumda bozulan barış yeniden tesis edilecek hem de failin ve mağdurun anlaşmaları sonucu adalet gerçekleşmiş olacaktır.

Ülkemizde ve dünyada nüfusun artması, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişiklikler yeni suç tiplerinin ortaya çıkmasına ve davaların artmasına sebep olmuştur. Yargının iş yükü sorununu çözmek hakim savcı alımı, adli personel alımıyla tek başına mümkün olamamaktadır. Çünkü hakim savcı sayısını, adli personel sayısını artırmak ve bunları yetiştirmek kısa vadede mümkün değildir. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi yargının iş yükünün azaltılması yeterli hakim, savcı ve personel alımıyla mümkün olmamaktadır. İş yükü ancak mahkemeye gelen dava sayısını azaltmakla mümkündür. Yargının bugün en önemli sorunu olan iş yükü sorunu, mahkemelere gelen dava sayısının azaltılmasını sağlayacak alternatif çözüm yollarının etkin bir şekilde uygulanmasıyla çözülecektir. Ülkemizde en basit davalar dahi hakim önüne gelmekte, mahkemelere açılan davalar hiçbir süzgeçten geçmemekle birlikte başka çözümlere de yönlendirilmemektedir. Ceza hukukunda uzlaşma, özel hukukta arabuluculuk kurumları hukukumuzda kabul edilmiş de olsa

uygulamada bu kurumlara başvurulmamaktadır. Avrupa Birliği üye ülkeleri Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararları ışığında, ülkelerinde alternatif çözüm yollarını üye ülkelerle yeknesak şekilde uygulamayı sağlamış ve etkinliği sağlayacak mevzuat ve kurumları hukuklarına yerleştirmişlerdir. Ülkemizde dosyalar hiçbir süzgeçten geçmeyerek hakim önüne gelmekte yine bunun sonucu olarak temyiz başvurularıyla yüksek yargının da iş yükü korkunç rakamlara ulaşmaktadır. Yüksek yargının iş yükü, alternatif çözüm yolları uygulanarak mahkemelere yansıyan dosya sayısının azaltılmasıyla hafifletilebilecektir. Bu yanında, kanunen kurulan istinaf mahkemelerinin bir an önce fiili olarak da kurularak yüksek yargının iş yükünün rahatlatılması gerekmektedir. Bu kadar dosya altında hakimlerin ve yüksek yargının ne kadar doğru kararlar verebileceği tartışma konusudur. Yerel mahkeme hakimleri, başka yolla da çözümü sağlanabilecek basit suçlarla ilgili davalara bakarken, ellerindeki diğer önem arz eden davalara yeterli zamanı ve eğilimi gösterememektedirler. Bu sebeplerle yargılamaların uzaması, dava dosyalarına yeterli ihtimamın gösterilememesi ülkede adalete ve hukuka olan güveni sarsmakta, diğer yandan hukuki barışı tehlikeye sokabilmektedir.

Uzlaşma yöntemi, ülkemizde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu'nun 253-255. maddeleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8 maddesi ile ceza hukukumuzda girmiştir. Ceza hukukumuzda uzlaşma, şikayete tabi olan suçlarda, asıl olarak soruşturma aşamasında, istisnai olarak da kovuşturma aşamasında fail ile mağdur arasındaki uyuşmazlığın anlaşma yoluyla sonlandırılmasına dayanmaktadır. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının teklifi ile başlayacak uzlaşma usulü tarafların anlaşması ve zararın giderilmesi halinde, kamu davası açılmasına yer olmadığı kararı ile sona erecektir. Kovuşturma aşamasında uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda ise davanın düşmesi söz konusu olacaktır. 1 Haziran 2005 yürürlük tarihli 5271 Sayılı CMK'nın getirmiş olduğu en önemli yeniliklerden birisi de uzlaşma kurumu olmuştur. Diğer ülkelerde yıllardan beri uygulanmakta olan uzlaşma ülkemizde daha çok yeni kabul edilmiş bir müessesedir. Bu itibarla uygulamada önemli eksiklerin ve aksaklıkların olması doğal

bir durumdur. 06.12.2006 tarihli 5560 Sayılı Kanun ile bu aksaklıklar giderilmeye çalışılmış ve önemli değişiklikler kabul edilmiştir.

5560 Sayılı Kanunu'nun 24 ve 25. maddelerinde uzlaşma kurumu düzenlenmiş 5271 Sayılı CMK'nın 253 ve 254. maddelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kanunla yapılan değişiklikle uzlaşmaya tabi suçlar maddede sayılmıştır. Soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı suçlar hariç, diğer kanunlarda yer alan suçlara uzlaşmanın uygulanabilmesi için açık hükmün bulunması gerektiği belirtilmiştir. Yine soruşturması ve kovuşturması şikayete tabi olsa bile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği düzenlenmiştir. 5560 Sayılı Kanun ile kimi şikayete tabi olmayan suçlarda kapsam içine alınmıştır. Diğer bir değişiklik de Cumhuriyet savcısının vereceği talimat ile kolluk da uzlaşma teklifinde bulunabilecektir. 5237 Sayılı TCK'nın 73/8 fıkrasında "failin suçu kabul etmesi" aranıyordu 5560 Sayılı Kanunla bu da ortadan kaldırılarak isabetli bir düzenleme yapılmıştır. Çünkü failin ikrarı uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde, hakimin tarafsızlığını etkileyebilecektir. Uzlaşmada amaç, sanığın suçun sorumluluğunu üstüne almak ve mağdurun zararını gidermek olmalıdır. 5560 Sayılı Kanunla yapılan diğer bir düzenleme ise, uzlaşma teklifinin taraflara bildirilmesinden itibaren 3 gün içinde kararlarını bildirmeleri gerekir. Bu süre dosyaların sürüncemede kalmaması açısından önemlidir.

Uzlaşma kurumunun dünyada ilk kez 1940 lı yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Avrupa'da ise, 1970 li yıllarda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararlarında ilk çalışması yapılmıştır. Avrupa Konseyi'nin tavsiye kararlarında, uzlaşma müessesesi ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve Avrupa Konseyine üye olan devletlerin ceza hukuku sistemlerini, uzlaşmayı kabul edecek şekilde değiştirmeleri tavsiye edilmiştir. Daha sonra uzlaşma Avrupa Birliği müktesebatına alınmış ve uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözüme kavuşturulması temel bir prensip haline getirilmiştir. Avrupa Birliği bünyesinde ülkelerde uzlaşmanın yaygın olarak kullanıldığı, cezalandırma sistematğine bir alternatif teşkil ettiği görülmektedir. Avrupa Konseyi üye ülkelerde sistematik olarak

arabuluculuk kurumlarının uygulanmasını, üye ülkelerin hukuklarına yerleştirilmesini ve uzlaşma kurumunun geliştirilmesini süre gelen kararlarında tavsiye etmiştir. Yeknesaklığı ve uygulamaları takip etmek için ayrıntılı düzenlemeler yapmıştır.

İlk kez Amerika'da uygulanan alternatif çözüm yollarının, Amerikan hukukunda etkin bir şekilde uygulandığını ve uyuşmazlıkların %95'nin uzlaşma ile sonuçlandığını görmekteyiz. Amerika'da ceza pazarlığı ve suç ikrarı gibi yöntemlerle yargılama hızlandırılmaktadır. Sanığın suçunu ikrar etmesi sonucu üzerinde anlaşılan ceza miktarı mahkemeye sunularak hüküm oluşturulmaktadır. Yine İngiltere'de de benzer şekilde suçlama pazarlığı gibi yöntemlerle cezalarda indirim yapılarak uzlaşma sağlanmaktadır. Amerikan ve İngiliz hukukunda polis ve savcının uzlaşma konusunda geniş yetkileri olduğunu görmekteyiz. Kanımızca Amerikan hukukunda olduğu gibi kolluğa uzlaşma ve pazarlık konusunda geniş yetkiler verilmesi bizim hukuk sistemimize uygun bir yöntem olarak gözükmemektedir.

Bizim hukuk sistemimize uzlaşma kurumu, Fransız ceza usul yasasının 41. maddesinden yararlanılarak getirilmiştir. Fransa da uzlaşmanın etkin bir şekilde uygulandığı ülkelerden birisidir. Arabulucu aracılığıyla basit uyuşmazlıkların adli makamlara yansıtılmadan barışçıl yollarla çözülmesi amaçlanmıştır. Fransa'da arabuluculuğun hem özel hukukta hem ceza hukukunda uygulanabilirliğini sağlamak, hem de arabulucuların eğitimini sağlamak için Adalet ve Hukuk Evleri kurulmuştur. Bu birimlerin çalışmalarıyla arabuluculuğun uygulamadaki etkinliği sağlanmıştır. Ülkemizde ise, uzlaşma ve arabuluculuk kurumları kanunlarımızda yer almış ancak uygulaması sağlanamamıştır. Bizde de Fransa'dakine benzer yardımcı kurumlar getirilerek uygulamadaki etkinliği sağlamak mümkün olabilir. Avrupa ülkelerinden Almanya ve İtalya'da da uzlaşma kurumu uyuşmazlıklarda etkin şekilde uygulanmaktadır. Alman ceza hukukunda faillerin ve mağdurların onda dokuzu uzlaşma görüşmesini kabul etmekte ve görüşme sonucunda uyuşmazlıkların yüzde sekseni uzlaşma ile sonuçlanmaktadır. İtalyan ceza hukukunda ise, uzlaşma hakimliği uygulaması, savcı ile sanığın anlaşma yöntemi ve ceza kararnamesi yöntemi uygulanmaktadır. Ülkemizde uzlaşmanın uygulanamama sebeplerinden biri

de uzlaştırıcıya mahkeme kadar güvenilememesidir. İtalya'da uygulanan uzlaşma hakimliği modeli ile uzlaşma hakim tarafından yürütölmektedir. Ülkemizde ise uygulamada soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı ve kovuşturma aşamasında hakim tarafından veya onların gözetimi ve denetimi altında uzlaştırmacı tarafından yürütölmektedir. Uzlaşma hakimliği modelinde, uzlaşmaya bakan hakim ve uzlaşma gerçekteşmemesi halinde yargılama yapacak hakim farklı hakimler olması hakim tarafıslılığı ilkesi açasında da önemlidir. Ülkemizde mahkemelerde uzlaşmacı hakim görevlendirilmesinin iş yoğunluğu ve hakim azlığı gibi sebeplerle mümkün görölmemektedir. Ancak yine hukukçu olan kişilerin, daimi olarak, uzlaştırmacı olarak adliyelerde görevlendirilmeleri mümkündür. Ülkemizde çok fazla sayıda hukuk mezunu ve istihdam bekleyen kişiler bulunmaktadır. Kanımızca, bu kişilere adliye bünyesinde daimi uzlaştırıcı olarak atanmasını sağlamak ve uzlaştırma konusunda çalışma yapmalarını sağlamak için gerekli alt yapı hazırlanmalıdır.

CMK'da uzlaşmanın soruşturma aşamasında nasıl yapılacağı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Kanunda mahkeme tarafından uzlaştırma yapılmasının sınırlı bir çerçevede mümkün olduğunu görmekteyiz. Gerçekten CMK'nın 254. maddesinin ilk fıkrasında, kamu davası aıldıktan sonra suçun uzlaşmaya tabi olduğunun anlaşılması halinde mahkemeye uzlaştırma hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. Ayrıca suç uzlaşmaya tabi olmakla birlikte Cumhuriyet Savcısının uzlaşma hükümlerini uygulamadığı ve hâkimin de gözünden kaçması halinde iddianame kabul edilir ise, uzlaşmanın mahkemeye uygulanması mümkün olacaktır. Bazı durumlarda suçun yargılama esnasında nitelik değiştirmesi mümkündür. Bizce uzlaşmanın mahkeme aşamasında yapılmasını bu şekilde sınırlamak uzlaşmanın uygulanabilirliğini sağlamak açasından uygun görölmemektedir. Nasıl savcılık aşamasında yapılan işlemler yargılama aşamasında tekrarlanıyor ise ve hazırlık aşamasındaki beyanlar ile yetinilmiyorsa yine uzlaşma konusunda da hazırlık aşamasında uzlaşma sağlanamamış da olsa, mahkemede tekrar hakim uzlaşma teklifi ile uzlaşma hükümlerinin uygulanması gerekir. Hazırlık aşamasında uzlaşmak istemeyen taraflar mahkeme aşamasında uzlaşmak isteyebilirler. Mahkeme aşamasında uzlaşmanın bu şekilde sınırlandırılması, tarafları

uzlaşmaya sevk ederek yargılamayı hızlandırma ve yargının iş yükünün azaltma işlevine ters düşmektedir. Her ne kadar hem hazırlık aşamasında hem mahkeme aşamasında tarafları uzlaşmaya davet etmek yargılamayı uzatacağı düşünülse de uzlaşmanın olumlu sonuçlanması halinde hem taraflar için hem mahkemenin iş yükü için usul ekonomisine uygundur.

Mahkemede yapılan uzlaşmanın, hakimin tarafsızlığı ilkesiyle çeliştiğini söylemek mümkündür. Yargılama sırasında söylemeyecekleri beyanları uzlaşma sağlanması için taraflar söyleyebilmektedirler. Her ne kadar uzlaşma sırasında söylenenler mahkemede aleyhlerine delil olarak kullanılamaz denilse de hakimin bu beyanları kararında dikkate alması mümkündür. Böyle bir durumda, aynı kıdem ve derecede başka bir hâkim tarafından uzlaştırmanın yapılması ile sorun giderilebilecektir. Aynı şekilde soruşturma aşamasında da C. savcısının yapmış olduğu uzlaşma müzakereleri olumsuz sonuçlanması halinde elde edilen bilgi ve belgelerin aleyhe kullanılmasını önlemek için başka bir C. savcısının dosyaya bakması daha uygun olacaktır.

Ceza yargılamasının sanık üzerinde doğurduğu sonuçlar bakımından yargılamanın titizlikle yapılması gerekir. Hakim yargılama sırasında önüne gelen dosyada maddi gerçeğe ulaşmak ve vicdani kanaatini oluşturabilmek için o dosya hakkında belli bir çalışma yapması, emek ve mesai harcaması gerekmektedir. Taraflar ise, beyanlarını, iddia ve savunmalarını yargılamanın çeşitli aşamalarında tekrarlayarak çaba ve zaman harcamaktadırlar. Yine aynı şekilde ceza yargılaması esnasında ispat için tanık dinlenmesi, keşif, bilirkişi raporu gibi usullerle hem yargılama zaman almakta hem de devlete maddi bir külfet getirmektedir. Ceza yargılamasında hukuk yargılamasından farklı olarak bütün yargılama masrafları tarafların üzerinde olmamaktadır. Yine taraflarda, harç ve vekalet ücreti ödeyerek masraf yapmaktadırlar. Görüldüğü üzere, yargılama uzun, masraflı ve zahmetli bir iştir. Bu nedenlerle çoğu zaman suçtan mağdur olan kişi şikayetçi olmamaktadır ve bu durum kişilerin adalete olan güvenini sarsmaktadır. Uzlaşma kurumunda ise, ispat olmadığı için tanık, keşif, bilirkişi raporu gibi usullere başvurulmamakta ve yargılamaya göre çok kısa bir zaman dilimi içinde sonuca ulaşılmaktadır. Uzlaşmada

masraflar, sadece idari masraflar ve uzlaştırmacının ücretidir. Yargılama esnasındaki birçok usule başvurulmadığı için yargılamada yapılan masraflara göre çok cüzidir. Ülkemizde yargının devlete maliyetinin neredeyse yarım milyar olduğu görölmektedir. Alternatif çözüm yollarıyla sadece sanığın ceza almasını engellemek ve mağduru tatmin etmekle kalmamakta aynı zamanda yargılamanın devlete olan maliyetinin azaltılmasını da sağlamaktadır.

Uzlaşma kurumunun yargı sistemlerinde uygulanmasındaki faydaları yanında hukukun genel ilkeleri açısından da uygulanabilirliği tartışılmaktadır. Uzlaşmanın hakim tarafsızlığı ilkesine aykırı olduğu düşünölebilir çünkü uzlaşmada fail suçunu kabul edip, mağdurun oluşan zararını gidermek istemekte bu şekilde aralarında anlaşma sağlanarak ceza almaktan kurtulmak istemektedir. Anlaşma sağlanamaması durumunda hakim bu ikrar karşısında tarafsız kalması düşünölemez. TCK'nın mülga edilen 73/8 maddesinde uzlaşma için failin suçu kabul etmesi zorunlu kabul edilmekteydi. Uzlaşma gerçekleşmemesi durumunda her ne kadar yasada bu ikrar için delil olarak kullanamama yasağı getirilmiş de olsa hakim bundan etkilenebilmekte ve bu da tarafsızlık ilkesini zedelemekte idi. Ancak 5560 sayılı Yasa ile ikrar zorunluluğu yasa metninden çıkarılmıştır. Fail suçu ikrar etmemekte sadece sorumluluğu kabul etmekte tarafla uzlaşmak istemektedir. Böylelikle, uzlaşma kurumu hakim tarafsızlığı ilkesiyle bağdaşır duruma gelmiştir.

Uzlaşma kurumunun uygulanmasında hakim tarafsızlığını etkileyebilecek diğer bir husus da uzlaşma sırasındaki görüşmelerin ve tutanakların gizliğidir. Uzlaşmanın gerçekleşmemesi durumunda, bu bilgilerin ve tutanakların dosyaya yansması durumunda hakim tarafsızlığı etkilenebilecektir. Bu anlamda, uzlaşma görüşmeleri gizli yapılmalı ve dava dosyasına bu bilgiler yansımamalıdır. Yine hakim kovuşturma aşamasında uzlaşma uygulanması istendiğinde bunu hemen uzlaşmacıya bırakmalıdır. Ayrıca davaya bakan hakim ile uzlaşmada denetimi yapan hakim de farklı hakimler olarak belirlenmesi de hakim tarafsızlığı bakımından tercih edilebilir bir uygulama olabilir. Soruşturma aşamasında da C. savcısının tarafsızlığını sağlamak amacıyla yine uzlaşmayı uygulayan ve dosyaya bakan savcılar farklı kişiler olması tarafsızlığı sağlayabilecektir. Uzlaşmanın adil

yargılama hakkına, adalet ve hukuka uygun olarak gerçekleştirilmesinde uygulayıcılara büyük iş ve sorumluluk düşmektedir. Kişilerin hukuki güvenliğini ve haklarını korumak için bu noktalarda uzlaştırmacıların, hakim ve savcılarının eğitimi önem arz etmektedir.

Uzlaştırmacının tarafsız olması ve uzlaştırmacının nitelikleri uzlaşmanın hukuka uygun olarak sağlanabilmesi açısından önem arz etmektedir. Uzlaşmanın hukukumuzda uygulanabilirliğinin sağlanamamasının önemli sebeplerinden biri de tarafların uzlaştırmacıya güvenememeleridir. Uzlaştırmacının tarafsız ve güvenilir olması uzlaşma görüşmelerinin yürütülmesi için önemlidir. İtalyan hukukunda uzlaşmanın, uzlaştırmacı hakim tarafından yapıldığını görmekteyiz. Uzlaştırmacı hakimin aynı zamanda hakim statüsünü de taşıması taraflara güven vermekte ve uyuşmazlıkların önemli bir bölümünün uzlaşmayla çözümlenmesini sağlamaktadır. Ülkemizde uzlaştırmacı hakim modelinin uygulanması hakim yetersizliği nedeniyle şu aşamada mümkün görülmemekle birlikte adliyede kadrolu olarak hukukçu uzlaştırmacılarının çalıştırılması sağlanarak uzlaşmanın daha etkin şekilde uygulanması sağlanabilir. Uzlaştırmacı, “tarafsız üçüncü kişi” konumundadır. Uzlaştırmacı, tarafları sabırla dinlemeli ve onlara karar verebilmeleri için seçenekler oluşturabilmelidir. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütüldüğünden uzlaştırmacı uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları kendisine aktarılan veya diğer bir şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür. Uzlaşma kurumunun adil yargılama ilkesine uygun olarak yürütülebilmesi için uzlaştırmacının tarafları bilgilendirmesi, müzakereleri tarafsız yürütmesi ve müzakereleri gizli yürütmesi gereklidir.

Uzlaşma kurumu, ceza hukukunun kusur sorumluluğu ilkesi, adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi gibi temel kurallarıyla da bağdaşmadığından sakıncaları olan bir kurum olduğu düşünülebilir. Doktrinde tartışmalı olan konular daha çok, uzlaşmanın hukuki niteliği, sanığın bir yargılama yapılmaksızın suçunu kabul etmesinin uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde ceza yargılamasına ve hakimin tarafsızlığına ve bunun bir uzantısı olarak da sanığın adil yargılanma hakkına etkisine ilişkindir. Bu bağlamda uzlaşmanın hukukumuzdaki işlevi ve etkinliği de tartışmaya

açıktır. Uygulamada da bu ilkeler ve adil yargılama ilkesi ışığında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Ülkemizin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi gereği, hukukumuzda yargılamanın her aşamasında olduğu gibi alternatif çözüm yollarının uygulanmasında da sözleşmenin 6. maddesinde belirtilen adil yargılama hakkına önem verilmesi gereklidir.

Uzlaştırma kurumu, geleneksel ceza muhakemesini tamamlayan, esnek ve sorun çözücü alternatif bir seçenektir. Uzlaşma kurumu, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yargılama sürecini, mücadelecı, yıpratıcı ve cezalandırıcı bir süreçten, işbirliğine dayalı bir sürece dönüştürmesi açısından da isabetlidir. Yargılamanın hızlandırılması, mahkemelere gelen iş yükünün azaltılması, yargılama maliyetlerinin düşürülmesi, mağdur ve suçtan zarar görenin zararlarının zamanında karşılanması, şüpheli veya sanığın daha ağır cezalardan kurtulması ve sosyal barışın sağlanması açısından uzlaşma kurumunun hukukumuzda girmesi yerindedir. Uygulamada uzlaşma kurumu henüz yeterince işletilememektedir. Bunun asıl sebebi, uzlaşmanın uygulamada yeterince bilinmemesi, uygulayıcıların iş yoğunluğunun fazla olması ve eğitim eksikliğidir. Uzlaşma kurumunun başarılı olabilmesi için, Cumhuriyet savcılarının, hâkimlerin, uzlaştırıcıların ve toplumun eğitimine büyük önem verilmelidir. Yapılacak meslek içi eğitimlerde uzlaşma eğitimine ağırlık verilmelidir. Şüpheli, sanık, mağdura ve suçtan zarar görene; uzlaşmaya başvurmayı isteyip istemedikleri sorulmadan önce, uzlaşmanın ne olduğu, faydaları, amaçları, sunduğu güvenceler ve sonuçları hakkında detaylı bilgi verilmelidir. Bu maksatla taraflar, kendilerine uzlaşma önerilmeden önce, eğitimli bir uzlaştırıcının huzurunda bir bilgilendirme toplantısına katılmalıdırlar. Uzlaşma hakkında bilgi veren kitapçık, broşür ve afişler bastırılarak adalet saraylarında, kaymakamlıklarda, karakollarda ve hatta kamuya açık yerlerde dağıtılmalı, bu suretle toplum aydınlatılmalıdır. Yazılı ve görsel medyada, özellikle televizyonda ve internette, uzlaşma konusunda halkı bilgilendirecek eğitim programları yayınlanmalıdır. Kişilerin, uzlaşma kurumunun ne olduğunu bilmeden kendisine önerilen uzlaşmayı kabul etmesi beklenemez.

Bu çalışmada hukukumuzda uzlaşma kurumunun daha etkin şekilde uygulanabilirliğinin sağlanabilmesi için yapılması gereken değişiklikler, mukayeseli hukuktaki uygulamalar ve hukukumuza uygulanabilecek sistemler belirtilmeye çalışılmıştır. Uzlaşma kurumu, diğer alternatif çözüm yolları gibi ceza yargılamasında olması gereken ve uygulaması artırılması gereken bir kurumdur. Hukukumuzda uzlaşma yeni düzenlendiği için uygulamada da eksikliklerin olması doğal bir durumdur. Mukayeseli hukukta etkin bir şekilde uygulanan uzlaşma gibi alternatif çözüm yollarının uygulanabilirliğini sağlamak yargı sistemimizdeki aksaklıkların önemli bir kısmını gidermek açısından önem arz etmektedir. Yargı sistemimizdeki ağır iş yükü, yargılama masrafları, makul sürede yargılama yapılamaması ve adil yargılama hakkının yeterince uygulanamaması sorunlarının giderilebilmesi için yargıya alternatif çözümlerinin uygulanması önemli bir gerekliliktir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKINCI SOKULLU, Füsün, Viktimoloji, Beta, İstanbul, Mart, 1999.

ARTUK, Mehmet Emin; GÖKÇEN, Ahmet; YENİDÜNYA Caner, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Bası, Ankara 2006.

CENTEL, Nur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hâkimin Tarafsızlığı, İstanbul 1996.

CENTEL, Nur; ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, İstanbul, 2005.

CENTEL, Nur; ZAFER, Hamide; ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2005.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, Ankara 2003.

ÇOLAK Haluk; TAŞKIN Mustafa, Açıklamalı Karşılaştırılmalı Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, Ankara 2005.

ÇOLAK, Haluk; TAŞKIN, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Ankara 2007.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2005.

DONAY, Süheyl, Açıklamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, İstanbul 2005.

DÖNMEZER, Sulhi; ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C: III, 9.bası İstanbul, 1997.

DÖNMEZER, Sulhi; ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C: II, 9.bası İstanbul, 1997.

DURSUN, Selman, Adil Yargılanma Nedir?, Adil Yargılanma ve Ceza Hukuku, Ankara 2004.

EREM, Faruk; DANIŞMAN, Ahmet; ARTUK, Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 1997.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. baskı, İstanbul 2001.

DURAL, Mustafa; OĞUZ, Tufan, Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2006.

- ERSOY, Uğur, “Ceza Hukukunda Uzlaşma”, Hukuk Gündemi, S.2, Ağustos 2005.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref; GÖLCÜKLÜ, Feyyaz; Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, Ankara 2003.
- ILDIR, Gülgün, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Ankara 2003.
- İÇEL, Kayıhan; DONAY Süheyl, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım I.Kitap, Beta, İstanbul 2006.
- İÇEL, Kayıhan; YENİSEY, Feridun, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları, 4.bası, İstanbul 1994.
- İNCEOĞLU, Sibel, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılama Hakkı, İstanbul 2002.
- İPEK, Ali İhsan; PARLAK, Engin, İçtihatlarla Türk Hukukunda Uzlaşma, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.
- KAYMAZ, Seydi; GÖKCAN, Hasan Tahsin, Uzlaşma ve Önödeme, Ankara 2007.
- KESKİN, Serap, Yargıç Bağımsızlığı, Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul 1998.
- KUNTER, Nurullah; YENİSEY, Feridun, Muhakeme Hukuku Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 13.Bası, İst.2005.
- KUNTER, Nurullah; YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuk, 15. Bası, İstanbul, 2006.
- KURU, Baki; ARSLAN, Ramazan; YILMAZ, Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2003.
- KÜÇÜK, Adnan ve Diğerleri; Hukuk Devleti Hukuki Bir İlke Siyasi Bir İdeal, Adres Yayınları, Şubat 2008.
- MACUNCU, Muhsin, Amerikan Hukuk Sisteminde Anlaşmazlıkların Alternatif Çözümleri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul, 2005.
- OĞUZMAN, Kemal; ÖZ, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2000.
- ÖZBEK, Mustafa; Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Ankara 2004.
- ÖZBEK, Veli Özer, Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi, Ankara, 1999.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006.

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan; ÖZBEK, Veli Özer: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6.Bası, Ankara, 2001.

ÖZTÜRK Bahri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti, DEÜHFY, Ankara, 1991.

ÖZTÜRK, Bahri; REDEM, M. Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006.

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. baskı, Ankara 2008, (Ceza Muhakemesi).

ÖZTÜRK, Bahri; ERDEM, Mustafa Ruhan; ÖZBEK, Veli Özer: Ceza Muhakemesi Hukuku, 6.Bası, Ankara, 2001.

ÖZTÜRK, Yavuz, “Uygulayıcı Gözüyle Uzlaşma”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Yayına Hazırlayan: YENİSEY, FERİDUN, İstanbul 2005.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 1998.

SOYSAL, Tamer, Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul 2005.

ŞAHİN, Cumhur, Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2005.

TEZCAN, Durmuş; ERDEM Mustafa Ruhan; SANCAKDAR, Oğuz; ÖNOK, Rıfat Murat, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi El Kitabı, Ankara 2006.

TOROSLU, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 1999.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, İstanbul, C.II.

YENİSEY, Feridun, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul 2005.

YILDIZ, Ali Kemal, “Uzlaşma-Şikayet İlişkisi (YTCK m.73)”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul 2005.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü 5. Baskı, Ankara 1996.

YILMAZ, Ömer, Onarıcı Adalet Sistemi: Birey Toplum Devlet İşlerinde Yeni Bir Mücadele Alanı, (İN: Suç Mağdurları, Editör, Halil, İbrahim, Bahar, Ankara 2006).

YURTCAN, Erdener, CMK Şerhi, İstanbul 2005.

ZAFER Hamide, Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi: Uzlaşma”, Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, İstanbul 2003.

ZEVKLİLER, Aydın; HAVUTÇU, Ayşe; GÜRPINAR, Damla, Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 6. Bası, Ankara 2008.

SÜRELİ YAYINLAR

BARDAKOĞLU, Ali, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul.1994, C.9.

BAYRAKTAR, Köksal, Genel Uzlaşma Üzerine, Güncel Hukuk Dergisi, Temmuz 2005.

ÇOLAK, Haluk, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Cezai Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolu Olarak; Uzlaşma, TBB Dergisi, S.63, Nisan 2006.

DEVELİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1998.

HEKİMOĞLU, M. Fahrettin, Fransa’da Hukuki Danışmanlık ve Arabuluculuk Uygulaması, Ankara Barosu Dergisi, 2002 sayı 2.

ÖZBEK, Mustafa, Dünya Çapında Adalete Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler Ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, AÜHFD, 2002/2.

ÖZBEK, Mustafa, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, AÜHFD, Ankara 2005, Sayı 3.

ÖZEK Çetin, Suç Mağdurunun Korunması İle İlgili Bazı Sorunlar, İHFM, 1984, No.50.

ÖZEN, Atilla, “Yeni Düzenlemeler Işığında Uzlaşma”, İstanbul Barosu Dergisi, C:81, S.1, 2007.

ÖZEN, Mustafa; Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. 2010, Sa. 1.

ÖZEN, Mustafa; Marka Hakkına Karşı İşlene Suçlar ve Yaptırımlar, FMR cilt:9.

ŞAHİN, Cumhur, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Süleyman Aslan’a Armağan, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, 1998.

YENİSEY, Feridun, Suçların Azaltılması ve Ceza Hukuku Ultima Ratio, İBD 1994, C 68.

YILDIRIM, Zeynep, “Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma”, Legal Hukuk Dergisi, Şubat 2007.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.haber7.com/haber/20091111/Turkiyede-kac-kisiye-kac-hakim-dusuyor.php> (Erişim tarihi: 04.05.2013)

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/668730-is-yuku-yuzde-260-artti> (Erişim tarihi: 07.06.2013)

<http://www.sonsayfa.com/Haberler/Ekonomi/Yavas-isleyen-yarginin-maliyeti-buyuk-203369.html> (Erişim tarihi: 09.07.2013)

TEZLER

MEMİŞ Pınar, Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2003.